

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 92
STUDENI
PROSINAC
2000
11-12

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22

Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Studeni-prosinac 2000
November-December 2000

Broj 11-12
Number 11-12

Godište 92
Volume 92

Slika na naslovnici
Aleksandar Gospić
Uspon na Sv. brdo u Velebitu

SADRŽAJ

Darko Berljak: Nastaviti s ekspanzijom	305
Vladimir Novak: "Srednji" put	307
Željko Šipek: Stop masovnom planinarenju	308
Alan Čaplar: Na prijelomu stoljeća	309
Dr. Srećko Božičević: Na Grossglockneru sa Žoharom	311
Dunja Horvatin: Pismo sa zapadne strane	313
Branko Černicki: Iz Zagorja u Prigorje	316
Miro Lay: Jedna noć u Lomu	317
Vlatko Oštrić: Bilješke sa Strahinjčice	319
Željko Poljak: Dragi moji suradnici	322
Vladimir Jagarić: Žumberačke lipe	329
Tomislav Jagačić: Predobijemo li prosvjetne djelatnike, osvojili smo mladež	332
Ing. Jasna Žagar: "Čudesna" Hrvatska	335
Đenika Špralja: Smeće svuda oko nas	336
Darko Berljak: Mobilna telefonija u planinarstvu	337
Željko Poljak: Suton masovnog planinarstva?	338
Hrvatski planinari u BiH nezadovoljni	340
In memoriam	341
Tko je što u hrvatskom planinarstvu	342
Planinarstvo u tisku	343
Speleologija	343
Planinarske kuće i putevi	345
Vijesti	347
Sadržaj godišta	351

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 Zagreb, Vlaška 12, tel., fax i automatska sekretarica 01/4816558, e-mail: zeljko.poljak@zg.tel.hr (članke ne slati kao attachemnt)

UREDNIČKI ODBOR: dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, prof. Krunoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. i fax i automatska sekretarica 01/48 24 142, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno

TISAK: "Ekološki glasnik" d.o.o., D. Lomnica

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s poredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapozitiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

PRETPLATA ZA 2001. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje se na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236.

VAŽNO! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer nam banka ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. Pretplatnički broj se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjerka, a može se doznati i na tel. izdavača. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi pretplatnici koji još nemaju pretplatnički broj.

DUGOROČNI RAZVITAK HRVATSKOG PLANINARSTVA

Na sjednicama Izvršnog odbora HPS održanim 11. rujna i 16. listopada, u nekoliko se točaka dnevnog reda raspravljalo o problematici planinarskih objekata, puteva i članstva HPS. Jedan je od zaključaka i otvaranje javne rasprave o dugoročnom planu razvitka hrvatskog planinarstva. Kao poticaj za raspravu određene su tri teme iz tog područja a kao nositelji koji će napisati osnovne postavke članovi Izvršnog odbora Željko Šipek, Vladimir Novak i tajnik HPS Darko Berljak. Konačan plan donosi Skupština HPS čije se održavanje planira krajem svibnja 2001. g. Objavom ta tri moguća smjera razvitka u ovom broju "Hrvatskog planinara" javna rasprava je otvorena za sva planinarska društva i pojedince. Pisani osvrti, prijedlozi i komentari mogu se slati na adresu HPS, Kozarčeva 22, Zagreb (za javnu raspravu) do 15. veljače 2001. godine. Nakon toga Izvršni odbor će objediniti pristigle materijale i proslijediti ih Glavnom odboru, a taj će ih pripremiti za Skupštinu HPS. Sažetak odluke Glavnog odbora bit će poslan, uz poziv, predstavnicima planinarskih društava na Skupštinu. Sudionici u javnoj raspravi koji dozvoljavaju da se njihovi prijedlozi ili komentari objave u našem časopisu, neka to posebno označe. Prilozi će, prema slobodnom prostoru i vremenu primitka, biti tiskani u "Hrvatskom planinaru".

NASTAVITI S EKSPANZIJOM

Povećavati broj članova, otvarati nove planinarske puteve i izgrađivati objekte

DARKO BERLJAK, tajnik HPS

Razrada teme iz gornjeg naslova ne podrazumijeva podudarnost mogeg osobnog mišljenja kao planinara, ni kao tajnika HPS o tom problemu. Koristeći određene podatke, povijesni razvitak i iskustva drugih planinarskih udruga u svijetu, a imajući u vidu sve naše posebnosti, želim korektno obraditi i obraniti tu, mnogima na prvi pogled vrlo upitnu i nesimpatičnu postavku. Ta problematika zahtijeva mnogo širi pristup, ali u otvaranju javne planinarske rasprave, koja je osnovni cilj ovoga teksta, detalji nisu potrebni, odnosno očekuju se od onih koji će u njoj sudjelovati.

Iako postoje mnoge zemljopisne, tradicijske, kulturološke, ekonomske i druge razlike, u hrvatskim planinarskim krugovima vrlo se često rade

usporedbe sa susjednom Slovenijom o mnogim planinarskim pitanjima. U nastavku su neke od tih usporedbi: (tablica na idućoj strani).

Uz neke gore navedene točne podatke, neki su samo procijenjeni, jer je vrlo teško doći do onih pouzdanih, a ankete, statistike i istraživanja vrlo su rijetka u našoj djelatnosti. Nesumnjivo je da Hrvatska, u odnosu prema Sloveniji, u svim glavnim planinarskim pokazateljima ima još prilično veliku pričuvu (slični rezultati usporedbe bili bi i s ostalim planinarsko-turističkim razvijenim europskim zemljama), te možemo planirati, bez nekih većih štetnih posljedica, dugoročni razvitak (10 godina) koji se temelji na znatnom porastu članstva, izgradnji novih planinarskih objekata i otvaranju novih planinarskih staza.

	HRVATSKA	SLOVENIJA
1. Planinsko područje (iznad 500 m n/m) u km ²	22.615 km ²	12.153 km ²
2. Broj registriranih planinara	18.000	80.000
3. Postotak registriranih planinara u stanovništvu	0,4%	5,0%
4. Procjena ukupnog broja registriranih planinara i neregistriranih redovitih planinarskih posjetitelja	35.000	140.000
5. Procjena godišnjeg prosječnog boravka, u danima, domaćih posjetitelja u planinskom području	30	50
6. Godišnji broj stranih planinarskih posjetitelja	3.000	25.000
7. Procjena godišnjeg prosječnog boravka u danima stranih posjetitelja u planinskom području	5	10
8. Ukupni broj čovjek/dana u planinskom području (4.x5.)+(6.x7.)	1.065.000	7.250.000
9. Prosječno godišnje opterećenje broja posjetitelja na km ² planinskog područja (8.:1.)	47	597
10. Broj planinarskih objekata	99	146
11. Broj kreveta	2.200	8.000
12. Ukupno km planinarskih staza	2.400 km	7.000 km
13. Prosječno godišnje opterećenje posjetitelja po km planinarskog puta (8.12.)	443	1036

Pri tome trebamo biti svjesni svih problema koje su alpske zemlje u posljednjih 30 godina imale zbog sve izraženije infrastrukture i broja posjetitelja, te prekasno počele raspravljati o moratoriju (zaustavljanju) svake nove izgradnje u Alpama (rezolucija je pred donošenjem u Europskom Parlamentu). Koristeći se unaprijed poznatim negativnim iskustvima, Hrvatska bi mogla kvalitetno nadzirati planirani razvitak, a po potrebi ga i zaustaviti ako bi se pokazale štetne posljedice za planinsku prirodu.

Dva su osnovna razloga zašto moraju, ne samo HPS već i određena državna tijela, težiti u svojim planovima razvitka u tom smjeru. Mnoge su države u svijetu poticanjem planinskih sadržaja obogatile svoju ukupnu turističku ponudu ostvarujući zapažene prihode u društvenom proizvodu, istovremeno rješavajući planinarima i turistima temeljne uvjete (staze i kuće) za njihovu djelatnost. Jednako je važno, ako ne i važnije, da je nositelj takve proširene ponude u najvećoj mjeri lokalno stanovništvo. U hrvatskim uvjetima proces stalne migracije iz planinarskog područja može se zaustaviti i otvoriti nova radna mjesta u današnjoj sve većoj ukupnoj nezaposlenosti.

Uza sve to Hrvatska ima i dvije vrlo važne komparativne prednosti nad ostalim državama, a

koje gotovo uopće ne koristi, premda su izuzetno perspektivne. Zbog desetljećima prisutne nezainteresiranosti države za ulaganja u toj djelatnosti, Hrvatska jedina u Europi može ponuditi velika i netaknuta planinarska područja bez asfaltiranih cesta, mnogih skijališta, žičara i velikih planinskih hotela, s okusom pravog planinskog ugođaja. Pridoda li se tome blizina i jedinstvenost jadranske obale i planinskog zaleđa, odnosno mogućnost njihova prožimanja u turističke svrhe, kakvog nema u Europi, a vrlo je rijetka i u svijetu, dolazimo do aduta kojih se ne bi odrekla nijedna država ako se ozbiljno želi baviti turizmom.

Što je moguće učiniti ako zbog teške privredne situacije izostane uključivanje države u takav razvitak koji naša planinarska udruga ne može samostalno izvesti? HPS treba prvenstveno težiti dostizanju broja članstva koji je postojao prije Domovinskog rata (bio je 60% veći nego danas i iznosio je 30.000). To se može postići ne samo standardnom propagandom, širim akcijama na lokalnoj razini (posebno u školama), već i pružanjem stalnih korisnih obavijesti ljudima koji hodaju po našim planinama, ali nisu registrirani planinari i ne znaju kako mogu obogatiti aktivnost kojom se bave (organiziranost, mogućnost kvalitetnijih i jeftinijih izleta, specijalizacije

po našim djelatnostima, povlastice u noćenju, životno osiguranje i sl.). Kad bismo uspjeli postići broj od 36.000 članova, ostvario bi se dodatan članski prihod od najmanje 250.000,00 kn svake godine, čime bi se moglo pokriti bar najnužnije održavanje postojećih planinarskih objekata. Prisutan trend osnivanja novih planinarskih društava (oko 15 godišnje), treba iskoristiti ugradnjom statutarne obveze da svako novo društvo (ili više njih u koordinaciji) mora preuzeti brigu o održavanju ili otvaranju novih planinarskih staza, o održavanju i izgradnji novih i jednostavnih planinarskih objekata, odnosno da i ona postojeća društva (ima ih najmanje stotinjak koja ne održavaju neku stazu i ne upravljaju bilo kojim objektom), preuzmu dio tereta i na svoja leđa.

Državi, odnosno konkretno ministarstvima turizma, okoliša, gospodarstva, obrta, javnih radova, obnove i graditeljstva, treba uporno nuditi programe razrađene na taj način da bi jamčili proširenje naše ukupne turističke ponude, s istovremenim ostvarivanjem financijskih prihoda; očuvanje i davanje vrijednosti planinskom okolišu s mogućnošću dobivanja međunarodnih financijskih sredstava iz područja ekologije (vrlo izgledno i često najlakše dobivanje pomoći iz inozemstva); otvaranje novih radnih mjesta u turizmu; izravnu prodaju domaćih proizvoda; davanje vrijednosti životnom prostoru koji je sve manje naseljen, sa zaustavljanjem iseljavanja i očuvanjem tradicionalnih hrvatskih kulturnih

dobara.

ZAKLJUČAK (PRIJEDLOG SKUPŠTINI HPS)

Dugoročni je plan razvitka (2001 - 2010) hrvatske planinarske udruge:

- Dvostruko povećanje dosadašnjeg članstva (na 36.000). Uz planinarska društva, nositelji te aktivnosti trebaju biti HPS i županijski planinarski savezi, koji stalnom i svrhovitom koordinacijom između svojih članica moraju objediniti kvalitetu i specijalnosti, te izraditi atraktivne planinarske programe koji će privući nove članove u planinarska društva.

- Otvaranje novih planinarskih puteva planirat će Komisija za planinarske puteve HPS u suradnji sa svim planinarskim društvima i županijskim savezima, a njihova izgradnja treba biti usmjerena na dosad neobrađena područja, na otvaranje novih i kraćih puteva u blizini većih gradskih središta, te posebno na one lakše i kraće u priobalju i na hrvatskim otocima.

- Izgradnju planinarskih objekata, uz pojačanu brigu o postojećima, ostvarit će cjelokupna planinarska udruga vlastitim snagama u obliku jednostavnih bivaka, prvenstveno u Gorskom kotaru i na Velebitu (desetak ili više), preuređivanjem stambenih kuća u planinarska skloništa na otocima i priobalju (najmanje desetak) a uz pomoć šire društvene zajednice izgradit će velike i kvalitetne planinarske objekte u planinskom zaleđu najistaknutijih turističkih središta na jadranskoj obali (najmanje pet takvih objekata).

"SREDNJI" PUT

U razvoju Hrvatskog planinarskog saveza trenutno, ali i u narednih desetak godina, smatram najprimjerenijim prijedlogom koji se nalazi između minimalističkog i maksimalističkoga. Zato predlažem kao polazišta za raspravu "srednji put", koji povezuje tri najznačajnija segmenta naše planinarske udruge: članstvo, planinarske puteve i planinarske kuće.

Članstvo - Zadržati postojeći broj članova ili brojčano ojačati članstvo udruga (bez povećavanja broja društava) na temelju pozitivnih rezultata kvalitetnih i dobro planiranih akcija.

VLADIMIR NOVAK, Samobor

Planinarski putevi - Nove puteve i pravce obilježavati samo ako su dio cjelovitog projekta, primjerice obnovljeni VPP ili povezivanje priobalnih planina jednim veznim putem. Izbjegavati obilježavanje svih mogućih lokalnih pristupa do svakog planinarskog objekta.

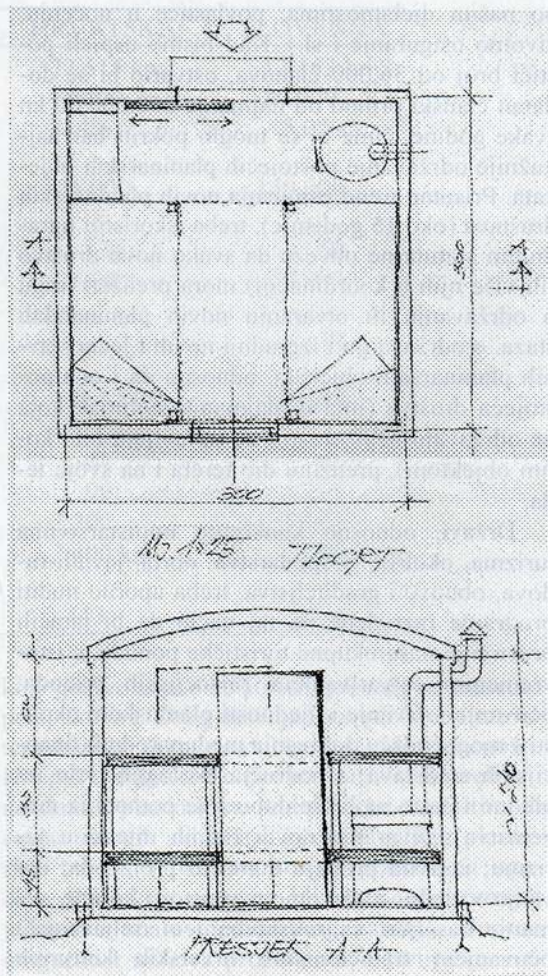
Planinarski objekti - Odustati od izgradnje novih i proširenja postojećih objekata ako je njihova funkcija svedena na pružanje ugostiteljskih usluga izletnicima i okolnom stanovništvu, i to stoga što njihovo funkcioniranje stvara samo nove ekološke probleme, od pristupne ceste, iz-

gradnje vodovoda do uspostave novog smetlišta. Postupno povećavati smještajne kapacitete samo na onim područjima gdje se očekuje povećan posjet planinara, temeljen na novim i cjelovitim sadržajima. Ti objekti moraju biti jednostavni za izgradnju i održavanje, s minimalnim komforom, namijenjeni prvenstveno ili isključivo prolaznim posjetiteljima, kao mogućnost dnevnog predaha ili zaklona od vremenskih nepogoda.

Prijedlog tipskog skloništa

Sklonište je tlocrtne veličine 3x3 m (9 m²), opremljeno minimalnim namještajem (šest ležaja i peć), a svojim izgledom ne odstupa od okoliša u koji je postavljeno. Gradi se od montažnih elemenata koji se spajaju na licu mjesta, na prethodno izgrađenom temelju ili betonskoj ploči. Jednostavno je za održavanje i nije predviđeno za duži boravak. Kao samostojeći objekt postavlja se u blizini izvora vode, jer površina krova ne predstavlja dovoljan kapacitet za punjenje spremnika za vodu. Tehnička izvedba predviđa mogućnost modularnog povezivanja dva ili više skloništa u jednu cjelinu. Moguće ga je, uz male preinake krova, dograditi uz postojeći planinarski kao stalno otvoreno sklonište ili "zimsku sobu".

Prema pristiglim odgovorima na postavljene upite vidljivo je da u Hrvatskoj postoje proizvođači ili izvođači takvih objekata. Iako svi oni postavljaju određene ograde (ali nude i poboljšanja prvotnog prijedloga), pokazali su zanimanje za izradu bilo jednog ili više tipskih skloništa.

STOP MASOVNOM PLANINARENJU

ŽELJKO ŠIPEK, die, Zagreb

Danas u RH ima oko 18000 organiziranih planinara i nekoliko puta više izletnika koji posjećuju naše planine, šume i izletišta, tj. odlaze u prirodu. Imamo i oko stotinu planinarskih objekata-domova, kuća i skloništa, od kojih je većina u jednom stanju.

Pored dobrih strana odlaska ljudi u prirodu, to ima i nedostataka, odnosno loših posljedica, prije svega za samu prirodu. Pogotovo se to događa prigodom masovnih izleta, kada je teško držati pod nadzorom odlaganje smeća, branje cvijeća i sl. Boravkom u prirodi remetimo mir i ravnotežu stanovnika šuma, planina i jezera,

ostavljamo smeće, palimo vatru, zagađujemo vodotoke i slično. Drastičan primjer je odlagalište pri planinarskom domu Zavižan, koje pokazuje nebrigu planinara, izletnika i domara prema tom dijelu Velebita.

Drugi je primjer lošeg odnosa planinara i mještana sklonište Radlovac, također na Velebitu, koje su planinari izgubili iz različitih razloga (nebriga pri održavanju, smeće).

Neki se izletnici barbarski odnose prema prirodi, primjerice, na Medvednici u proljeće beru proljetnice. Planinarska organizacija bi trebala pospješiti edukaciju članstva, jer je to osnovni

uvjet za promjenu odnosa ljudi prema našem prirodnom bogatstvu.

Dobar dio izletnika nema nikakva znanja niti svijesti o važnosti flore i faune, pa bismo kao organizacija trebali predložiti Ministarstvu zaštite okoliša i prostornog uređenja da se u pripremanom Zakonu o zaštiti prirode predvide čak i sankcije za izletnike, a pogotovo planinare.

U nekim ekstremnim slučajevima, npr. branja degenije velebitike, bilo bi opravdano čak i isključivanje onih staza iz mreže planinarskih puteva koje vode do posebno osjetljivih lokaliteta.

Posebno su pitanje biciklisti, motociklisti i džipovi čiji se vlasnici vole koristiti planinarskim stazama i oštećuju ih.

Vrlo je malo ambicioznih planinara koji dobrovoljno popravljaju staze, domove ili kuće. Najveći dio takozvanih planinarskih društava ne djeluje aktivno na uređenju staza i planinarskih kuća.

Navedene loše pojave nameću pitanje kako da se smanji štetno djelovanje. Međunarodni planinarski savez (UIAA) predlaže prilično oštre restriktivne mjere kako bi se što više sačuvala priroda u visinskim područjima, posebice u Alpama i najposjećenim planinama. To su primjere ove preporuke:

- zabraniti izgradnju novih planinarskih kuća.
- smanjiti komfor u postojećim kućama radi odvratanja od dužeg boravka
- obvezati goste da donesu svoje presvlake za posteljinu (ili presvlake za jednokratnu upotrebu)
- obvezati planinare da svoje smeće s planine nose sa sobom
- zabraniti usijecanje novih staza u planinske padine

NA PRIJELOMU STOLJEĆA I TISUĆLJEĆA

Hrvatski planinari svojim su svestranim djelovanjem značajno pridonijeli hrvatskoj kulturi, znanosti, turizmu, športu i zaštiti prirode, pa i promociji Hrvatske u svijetu. Sabirući i sagledavajući iz današnje perspektive dostignuća hrvatskog planinarstva, mi koji ga sada uvodimo u novo stoljeće i tisućljeće, imamo zbog toga razloga biti ponosni na njegovu tradiciju i bogatu

- prekinuti s markiranjem puteva (jer markacije nagđuju prirodu), a posjetitelje kartografski opismeniti

- limitirati broj posjetitelja u osobito osjetljivim područjima

- obuzdati masovne izlete posjetitelja bez ekoloških navika.

Iako mi nemamo visokih planina, trebalo bi razmotriti koje bi od navedenih mjera trebalo primijeniti u našim planinama.

Možda bi za početak bila prihvatljiva ova ograničenja i mjere:

1. smanjenje (ograničenje) broja planinara i izletnika po pojedinom posjetu
2. zatvaranje staza na ugroženim lokacijama
3. sankcioniranje loših pojava i ljudi
4. osposobljavanje vodiča (rendžera) koji bi u prirodu vodili manje skupine
5. u parkovima prirode i nacionalnim parkovima sve aktivnosti, pa i planinarenje, treba izvoditi organizirano i kontrolirano a prekršitelje sankcionirati

6. planinare i izletnike obvezati da dojavljaju loše pojave (npr. krivolovce). Trend je prisutan i u svijetu - npr. Alpe (vidi članak g. Berljaka na istu temu) - da se zauzda gradnja u brdskim područjima.

Temeljna je vrijednost našega planinskog područja bioraznolikost - velik broj vrsta bilja i životinja, koju prepoznaje i svjetska javnost.

Zaključak: Mi kao planinari znamo vrijednosti naše prirode i došlo je doba da je zaštitimo.

Srećom još uvijek imamo prirodnih vrijednosti i trebamo ih sačuvati za sebe, za naše buduće generacije i za svijet.

ALAN ČAPLAR, Zagreb

povijest. Kao ljudi, često na planinarstvo gledamo kroz isuviše uske naočale, ne videći svu njegovu širinu i zaboravljajući njegove temeljne vrijednosti. Planinarstvo je, prije svega, način i stil života, zdrav i društven način odmora od zamorne svakodnevnice, izazov i užitak za svakoga tko voli planine i prirodu. Planinarski pokret je pokret entuzijazma ljubitelja prirode i u

tom smislu treba gledati njegov razvoj, doseg i mjesto u društvenoj zajednici.

Čak i površan pogled na zapise pokrivene patinom prošlosti otiriva živ planinarski rad unutar HPD-a prije stotinu godina. Godine 1898. počele su se osnivati podružnice širom Hrvatske i pokrenut je časopis "Hrvatski planinar", koji i danas čuva tradiciju svojih utemeljitelja. Mnogi tadašnji planinari bili su u biti istraživači prirodnih osobnosti naših planina, ne samo puki izletnici i promatrači. Veoma svečan trenutak zblio se 1878. godine. Otvoren je prvi naš planinarski objekt, "Gradska kuća" na Medvednici, koji je 1925. dograđen i imenovan "Tomislavovim domom". Prvi svjetski rat prekinuo je na kratko planinarski život u Hrvatskoj, ali je zato već 1918. rad HPD-a obnovljen.

Slijedilo je razdoblje prepuno planinarskih raznolikosti. Vodeću ulogu u planinarstvu stalo je preuzimati građanstvo, oduševljeno otkrivajući što sve nude naše planine. Planinarstvo je tada prvi puta počelo poprimati šire okvire. U njedrima planina stale su istovremeno nicati nove planinarske kuće i nove staze. Tiskani su već i prvi planinarski vodiči, koji su još više približili planine članovima HPD-a. Nažalost, već ubrzo, dolazeća plima drugog svjetskog rata prekinula je sve življi društveni rad, a godine 1945. nova vlast naprasno je ukinula i zabranila planinarska društva. Bio je to kraj prve epohe našeg planinarstva.

Druga epoha, naše suvremeno razdoblje, začelo je 1948. osnivanjem PD "Zagreb", a nastavilo se naglim osnivanjem planinarskih društava gotovo u svakom gradu. Godine 1949. na temeljima predratnog HPD-a osnovan je Planinarski savez Hrvatske. Novo vrijeme nije bilo isuviše naklonjeno planinarima, željelo je nad svim njihovim djelatnostima imati potpun nadzor, no s vremenom su planinari ipak izborili plodno tlo za svoje djelovanje i planinarstvo je doživjelo ekspanziju svojih djelatnosti. Na svim značajnijim planinama podignute su nove planinarske kuće i obilježeni planinarski putevi, a posebno vrijedi istaknuti i razvijenu speleološku i alpinističku djelatnost u okvirima naše planinarske organizacije. Kroz Domovinski rat, u kojem su mnogi planinari stali u obranu domovine, hrvatske planine konačno su postale slobodne i naše. U posljednjem desetljeću potreba za zdravim i

aktivnim životom uspjela je ući duboko u svijest mnogih ljudi, a planinarstvo kao način zdravog i sadržajnog života dobiva pomalo svoje pravo mjesto.

U Hrvatskoj danas ima preko 170 planinarskih društava, stotinjak kuća, oko 800 planinarskih puteva, dugačkih oko 6500 km ili, nama planinarima zornije, 2500 sati hoda. Hrvatska zastava danas stoji na najvišim vrhovima svijeta, gorski spašavatelji, speleolozi, alpinisti i penjači sposobni su za najzahtjevnije akcije, a planinarski život bogat je i raznolik kao nikad prije.

Neka ipak bude dozvoljeno, zahvalu i novostoljetnu čestitku uputiti ponajprije onim planinarima pojedincima koji su svojim radom najviše pridonijeli planinarstvu. Djelujući i sudjelujući na razne načine svi mi pomalo ugrađujemo dio sebe u zajedništvo koje nas veže oko planinarske ideje, no često nismo u dovoljnoj mjeri svjesni koliko je vrijedan doprinos i trud nekih među nama. Iza svih dostignuća i doprinosa stoje aktivni a često samozatajni pojedinci, koji su u to naše planinarstvo uložili zajedno više radnih sati nego što je sati u cijelom tisućljeću. Stoga se, barem sada, u prigodi milenijskog jubileja vrijedi osvrnuti za sobom i sagledavši sve što je ostvareno osobito pohvaliti one entuzijaste čije su zasluge već možda pomalo zaboravljene: HVALA IM!

Na koncu, postavimo sebi pitanje kakvo će biti planinarstvo 21. stoljeća? Nemoguće je na to pitanje jednostavno i jednoznačno odgovoriti, no možda je najbolji odgovor: bit će onakvo kakvim ga mi planinari sami oblikujemo. Ne ovisi to, naravno, samo o nama, ali radije spoznaja da svakako ovisi najviše o nama. Kao i u svemu, najbolje će biti ako kao ljudi s istim ciljem budemo djelovali što promišljenije i usklađenije. Srednji put je zasigurno najteži i najduži put, ali je time ujedno i najveći izazov za planinarstvo u sljedećem stoljeću.

Istovremeno, svaki pojedinac koji djeluje među planinarima s plemenitim ciljevima iskrenog entuzijasta i zaljubljenika treba imati otvoren put da doprinese svoj dio ukupnom boljitku planinarstva - upravo onako kako to kaže uzrečica. "Neka cvate tisuću cvjetova!". Planinarstvo sa svom svojom širinom pruža nebrojene mogućnosti i upravo u tome će naći izvorišta za nove uspjehe i u budućnosti.

NA GROSSGLOCKNERU SA ŽOHAROM

Dr. SREĆKO BOŽIČEVIĆ, Zagreb

Prije 200 godina uspeo se prvi čovjek na Grossglockner (3797 m), najviši vrh Austrije. Ekspediciju od 62 čovjeka vodio je biskup i grof Franz von Salm. Svoj uspon na taj vrh zahvaljujem pok. alpinistu Dragutinu Belačiču Žoharu (1913-1993) koji mi je pomogao svojim iskustvom. Toj obljetnici i uspomeni na Žohara posvećujem ovaj svoj putopis iz 1963. godine.

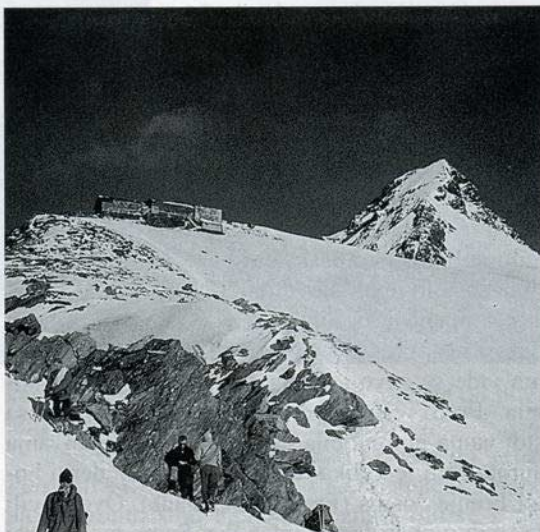
Bio sam na Karavankama. Osvanulo je sunčano ljetno jutro nakon obilne noćne kiše. Kažu da je obzorje bistro kao riblje oko. Žurimo prema vrhu. Sve ono što smo doživjeli u pogledu s vrha teško je opisati. Kada su se digle magle iz dolina, ostali smo kao na otoku. Oko nas i daleko na sve strane redaju se vrhovi Karavanki i naših Alpa s Triglavom.

A tamo dalje preko granice prostrli su se vrhovi talijanskih i austrijskih Alpa. Između svih šiljaka najblistaviji je i najviši vrh susjedne Austrije - bijeli Grossglockner (Visoki Klek). Gotovo je tisuću metara viši od našeg Triglava!

Poželio sam da se jednog dana uspnem na tog ledenog diva! Hoće li mi to kada uspjeti...?

Kao što se to obično događa i našem su putovanju prethodile dugotrajne pripreme i planinarenja. Trebalo je sve predvidjeti, jer uspon na ledeni div - najviši vrh Austrije - nije bezazlen. Kada je vlak napustio pograničnu stanicu u Jesenicama i iza nas ostala Slovenija sa svojim vrhuncima, požurili smo da zauzmemo gotovo sve prozore u hodniku svog vagona, jer smo željeli vidjeti što više za nas novih austrijskih pejzaža.

Dolaze veće stanice Villach i Spitalje. Na ovoj posljednjoj silazimo radi presjedanja u drugi vlak. Iskricali smo svoje stvari - teške nprtnjače i četiri velike alpinističke vreće, s opremom i hranom za oko dvadeset dana. Nije ni mnogo za nas osam planinara, članova PD "Željezničar" iz Zagreba. Produžujemo vlakom u Linz. Namjeravali smo odatle odmah nastaviti put autobusom prema podnožju Grossglocknera, ali su svi autobusi za taj dan već otišli. Moramo čekati do jutra. Treba se pobrinuti za spavanje. Dijelimo se u grupe prema znanju njemačkog jezika i polazimo u grad u potragu za prenoćištem. Pronalazimo ga u nekoj gostionici. Drugi dan rano ujutro nosimo svoj teški i brojni prtljag

do autobusa. Trebalo bi kazati šoferu da nam sve stvari stavi na jedno mjesto. Kako da mu to najbolje objasnim? I dok Dražen tumači i govori najviše rukama, Dragec mu pomaže a dugački Bil lista rječnik i šapće. Šofer sluša i klima glavom. Znači, razumijemo se! Prvi praktični ispit iz njemačkog jezika čini se da je dobro položen! Sada samo da čujemo što će nam kazati šofer:

- Dobro, dečki, sve je u redu. Staviti ću vaše stvari na jedno mjesto.

- Što to čujemo?! Zar vi znate naš jezik?

- Znam, dečki. Budite bez brige!

Smijemo se svojim prevodiocima. Sreća što je čovjek znao "naški", jer tko zna kako dugo bismo se sporazumijevali rukama.

Autobus se uspinjao zavojima iznad Linza i ušao u dolinu prema Heiligenblutu. Ušli smo u područje koje je svojim izgledom drugačije od našeg. Blage, a ponegdje i strme livade uzdižu se

visoko iznad ceste, da im kraj bude pod snježnim pokrovom vrhova. Rastegla se asfaltirana cesta, vijugajući obroncima planine. Dok je u dolini sjalo sunce, ovdje nas je čekala magla.

- Sad bismo već morali vidjeti Grossglockner, da nema magle - kaže nam šofer, a vidio bi se i dio ledenjaka ispod njega.

Uz nas prolaze i prestižu nas osobni automobili. Ima ih veoma mnogo. Iznad Heiligenbluta dolazimo na visoku alpsku specijalno građenu cestu. Nedavno je proslavila 25-godišnjicu postojanja. Na ulazu na nju dug je red automobila.

- Ovdje svaki privatni automobil plaća cestarinu za održavanje ceste - objašnjava nam šofer. - Mi smo redovni autobus i ne plaćamo ništa. Za vrijeme sezone izbrojeno je da ovom cestom prođe dnevno više od 4000 automobila. Računa se da je do sada cestom prošlo oko dva milijuna automobila s oko osam milijuna ljudi. Prošle godine cestom je prošlo 987.000 automobila.

Iz magle je izronjavao vrh za vrhom, da ih opet začas prekrije novi oblak. Visoko pred nama vide se zavoji. Prolazimo i pokraj prvih hotela. Pred svakim od njih velika parkirašta sa stotinama automobila. Svršetak našeg putovanja autobusom je velika kuća, zapravo moderni hotel Franje Josipa (Franz-Josefshaus). Ovo je cilj brojnih motoriziranih izletnika. Samo malen broj njih nastavlja put dalje prema ledenjaku i vrhu Grossglocknera. U kući do koje smo stigli kupujemo razglednice i razne sitnice za uspomenu. Ako ovdje želite nešto pojesti, radije odustanite. Cijene su veoma visoke, vjerojatno zbog visine na kojoj je sagrađen hotel.

Složili smo stvari i razdijelili ih po naprtnjačama. Tako opterećni krećemo uskom stazom prema malenoj planinarskoj kući Hofmannshütte. Idemo polako. Oblaci su se spustili nisko a iz njih pomalo sipi kiša. Lijevo ispod nas je blistava površina ledenjaka Pasterze. Na njemu se crne jedino redovi pukotina, suprotnu stranu jedva naziremo. Širok je, kažu, oko jedan a dužina mu je 8 km. U popodnevnim satima stižemo do kuće. Smjestili smo se u njezino potkrovlje. Poslije kraćeg odmora silazimo do ledenjaka i vježbamo kretanje po ledu. Pred kraj dana magla se načas raspršila. Visoko nad nama, okružen bjelinom leda po plavoj plohi neba, pojavio se vrh Grossglocknera - naš cilj i naša želja. I čim smo ga snimili, naišao je novi magleni oblak i sakrio

ledenog diva.

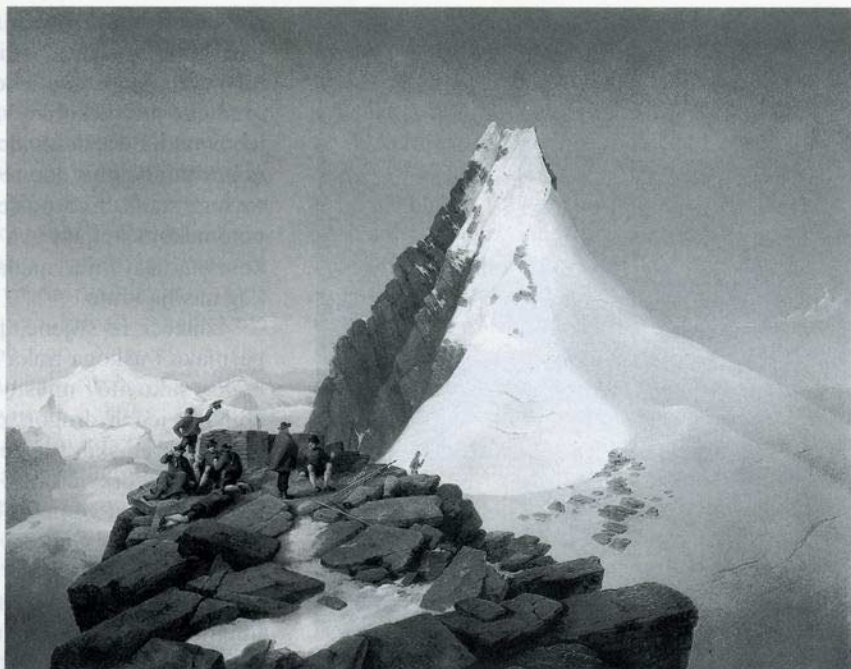
Vratili smo se u planinarski dom. Cijelu noć je padala kiša, a i rano ujutro. Nismo smjeli gubiti vrijeme pa je naš vođa nakon ustajanja najavio pokret. Uzimamo najpotrebniju opremu i hranu za jedan dan. Silazimo do ledenjaka. Na cipele stavljamo dereze, navezujemo se i krećemo preko ledenjaka. Idemo oprezno. Preskaćemo uske pukotine u ledu u kojima se gube tanki tokovi vode. Na suncu koje načas probije kroz oblake zablista površina leda, poprimajući u pukotinama zelenkastu boju.

Konačno smo na drugoj strani, na sigurnu tlu. Ovdje je sve puno ledenjačkih blokova i materijala što ga ledenjak polako nosi. Počinje uspon. Izmjenjujemo se u nošenju naprtnjača. Dolazimo do gornjeg ledenjaka. Ponovo se navezujemo. Vjetar vitla oblacima i maglom duboko pod nama. Kroz maglu načas ugledamo ledenjak Pasterze, planinarsku kućicu iz koje smo pošli, hotel Franje Josipa, kraj auto-ceste i veliko parkiralište.

Umorni smo. Još samo malo! - hrabri nas vođa. A to malo trajalo je još nekoliko sati. Morali smo stići do planinarske kuće pod samim vrhom Grossglocknera. Kuća je sagrađena na hridinama planinskog hrpta na visini od 3458 m. Nazivaju je Adlersruhe - Gnijezdo orlova! Zaista, pravo ime. Odmaramo se i čekamo da u kuhinji zakipi juha. Topla je hrana prijala.

Kad sam kazao da je kuća pod samim vrhom, nemojte to doslovno shvatiti, jer do samog vrha treba još oko dva sata hoda. Ušli smo u maglu. Dom je ostao iza nas. Pod okomitim dijelom vrha navezujemo se u trojke. Gazimo utrtim putem na opasnoj strmini. Radi sigurnosti, pridržavamo se za postavljeno čelično užje. Idemo po rubu grebena. S desne i lijeve strane okomito odrezana stijena. Tek u dubini većoj od tisuću metara pod nama počinje ledenjak. Silazimo niz uski greben pred glavnim vrhom. Ponovo kraći uspon i evo nas na vrhu. Nalazimo se na visini od 3798 m. Sretni smo. Magla se načas razilazi i iz nje izroni pokoji bliži ili dalji vrhunac. Vjetar je prilično jak pa se ne zadržavamo predugo na vrhu. Željezni križ koji označava vrh potpuno je prekriven ledom i injem. Kako bi bilo divno da je sada sunčan dan bez magle i oblaka!

Vratili smo se u Gnijezdo orlova. U velikoj i toploj sobi mnogo planinara i alpinista. Počinje

Pogled s Adlersruhe
(Orlovskog odmorišta) na
Grossglockner. Slika
Markusa Pernharta
iz 19. st. (sada u muzeju
u Celovcu)

pjesma. Najprije tiha, pa sve glasnija, austrijska, njemačka, talijanska... Netko je donio harmoniku. Kada su saznali odakle smo, Austrijanci su nas pozvali u svoje društvo. Pjevamo naizmjenično svoje pjesme. Mnogo nas je koji smo zadovoljni zbog postignutog uspjeha. Treba to proslaviti, ali kućni red ne dopušta pjevanje dugo u noć. Treba leći rano, jer sutra mnogi ustaju prije izlaska sunca.

Osvanulo je jutro, čisto i jasno, bez oblaka. Visoki šiljak Grossglocknera blistao je pod zra-

kama jutarnjeg sunca. Sitne crne točkice na bijelom snijegu približavale su se vrhu.

Pod nama i oko nas nizao se vrh do vrha. Potražili smo Julijske Alpe i Karavanke. I zaista, na horizontu smo ugledali poznate obrise s triglavskim vrhom.

Jedna želja je ispunjena! Šiljasti vrh ledenog diva više mi nije nepoznat. Kad ga ponovo budem gledao s naših vrhunaca, probudit će u meni uspomenu na ovaj uspon i na ostvarenu želju.

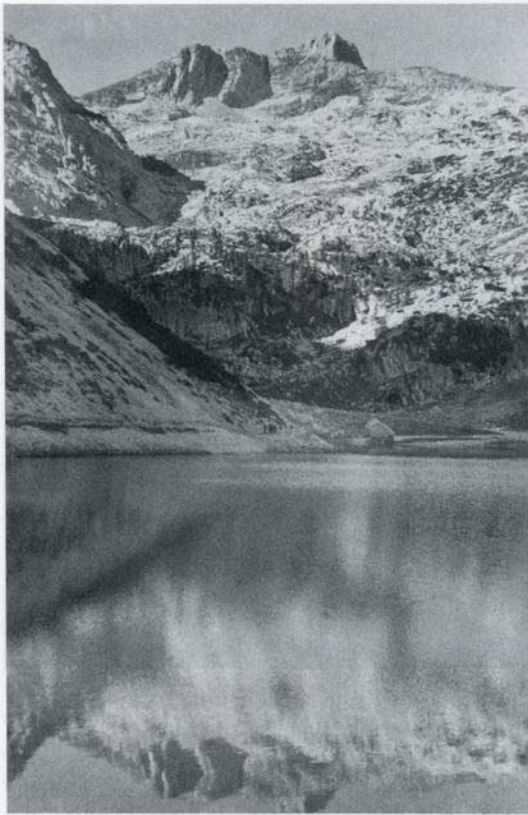
PISMO SA ZAPADNE STRANE

DUNJA HORVATIN, Oroslavje

Vjetar je valjao olujne oblake niz strma pobočja Krna, čas otkrivajući zastrašujuće goleti, čas nestvarne prozore u dubinu pod nogama. S vjetrom su došle i prve kapi, rijetke i krupne, nebo se smračilo, obujmilo planinu, obilazujući maglenim jezicima svaku izbočinu u stijeni. Potmule tutnjave dolazile su ispod, sa strane, iznutra, a plamene zmije piskale su među navojima bodljikave žice. Sve češći zasljepljujući

bljeskovi osvjetljavali su sablasni ples kovitlajućih oblaka sudarajući se s glatkim bijelim liticama što su sa svojih nazubljenih kruna istresale gomile prštavog kamenja...

Svaki sljedeći korak, ne korak, već ispružena noga koja traži tvrdo uporište, bio je imaginacija. Između sigurne zemlje i podivljalog neba. Do okrilja Zavetišća daleko je dva sata dobrog hoda, a do noći mnogo bliže. Svaki bljesak omogućava

Krn i Krnsko jezero

nov pomak, nalik pomaku priljepka što ga olujni val odvlači od svoga kamena.

A potom - zgoditak: udubina u stijeni koja se produbljavala u mali tunel, jedan od bunkera ostalih iz prvog svjetskog rata. Mjesto suho, prostrano za cijelu dužinu vreće i širinu duše, presretne pronalaskom ove raskoši popraćene simfonijom slapova kiše i potresanjem gromova.

U razdoblju od 1914. do 1918. godine ovu su planinu potresali ratni vihuri. Bila je dio talijansko-austroougarske linije fronta. Na ovom je mjestu možda ležao moj djed na povratku s galicijskog fronta, ili možda neki uplašeni Švejk, ne znajući zapravo protiv koga i zašto puni pušku. Moja je noć imala miran kraj: svitanje okrunjeno najkrupnijim, najsajnijim zvijezdama koje su tiho žmirkajući uzmicale pred čarolijom rađanja novog dana. Jutro, mirisno, okupano mirom, a duboko dolje u zelenoj dolini ljepotica Soča iskri pod prvim zrakama sunca. I te tako davno, jutro su tu donosila pakao i sve grozote rata, a Soča je ispirala krv s obiju strana. Ne-

daleko od bunkera izbijaju iz svih pukotina stijena bujni, mekani jastuci puzavica, nad kojima na tankim stapkama lebde cvjetni šeširići. Poput grudica vate, nekoliko razbacanih bijelih oblaka lebdi nad Beneškom dolinom, a s pašnjaka na nižim pobočjima dopire cinkanje zvona na vratovima stada. Sve odiše svećanim mirom i ljepotom koju upijaju sva osjetila, opirući se svakom narušavanju, naglašavajući besmisao svakog nasilja i rata.

Izlazeći iz stijene, prečacem preko gorskih pašnjaka i uskoga traka šume dolazi se u Vrsno, malo slikovito mjesto uskih uličica, kućica zbijenih jedna drugoj, prozora ukrašenih slapovima gorenjskih nageljčkov (karanfila). Na groblju uz crkvicu Sv. Lovrenca utisnula sam usput iskopani gomolj planinske ciklame u meku zemlju humka Simona Gregorčiča. Iz nečijeg nadgrobnog govora tek razabirem pojedine riječi, poruku za žive - i ostaje nam vjera, nadanje, ljubav... Nesvjesno pokupim u uho te tri čedne rječiće i ne sluteći koliko su se ukorijenile...

Pratim zelenooku kćer planina uzvodno do Loga. Put ravno vodi do njenog izvora, a desno na zapad, preskačući zapjenjelo korito, do sedla i doma pod Mangartom.

Za razliku od jučerašnjeg smještaja s puno zvijezdica, tu nema ni jedne, a jezik planine zamjenjuje višejezični žamor. Svitanje isprazni dom, a spavači se tiho, ispod glasa, tek lupkajući teškim gojzericama po drvenom podu spavaonice, sele u ledeno ozračje mangartske stijene. Magleni šal ovija podnožje, a vrh samotno strši u nebo koje polako skida ogrtač noći. Poneki preplašeni hudournik, kričeći, u niskom se letu premjesti na neko mirnije mjesto, a sa sve toplijim zrakama sunca premješta se i magla, pa na vrh stižemo nekako istovremeno. Za slikanje, čokoladu i navlačenje vjetrovke - minuta ukupno, dovoljno. za ovo tijesno, vjetrovito i negostoljubivo mjesto u svemiru. Većina se vraća istim putem, a tek nekolicina - na zapad, niz strminu talijanske strane.

Bez alpinističkog užeta, u istom navezu: Hrvati, Slovenci, Talijani, Austrijanci, danas povezani Stazom mira - Sentiero dela Pace, stazom koja povezuje najljepše gorske krajeve na liniji bojišnice iz prvog svjetskog rata. Najviši vrh na toj turi je snijegom prekriveni Gran Zebru (3859 m), gdje je bilo i najviše bojište. Do vrha su

usječene sigurne široke staze, brojni bunker i rovovi, pa uspon nije težak. Staza prolazi fantastičnim gorskim predjelima, uz modra jezera utonula u tamno zelenilo dolina okruženih snježnim vrhuncima, uz beskrajne kolutove bodljikave žice, jarke i razrušene bunkere... Koje li okrutnosti čovjeka u takvoj ljepoti prirode! Priče s fronta u Galiciji oživjele su u sliku grube stvarnosti.

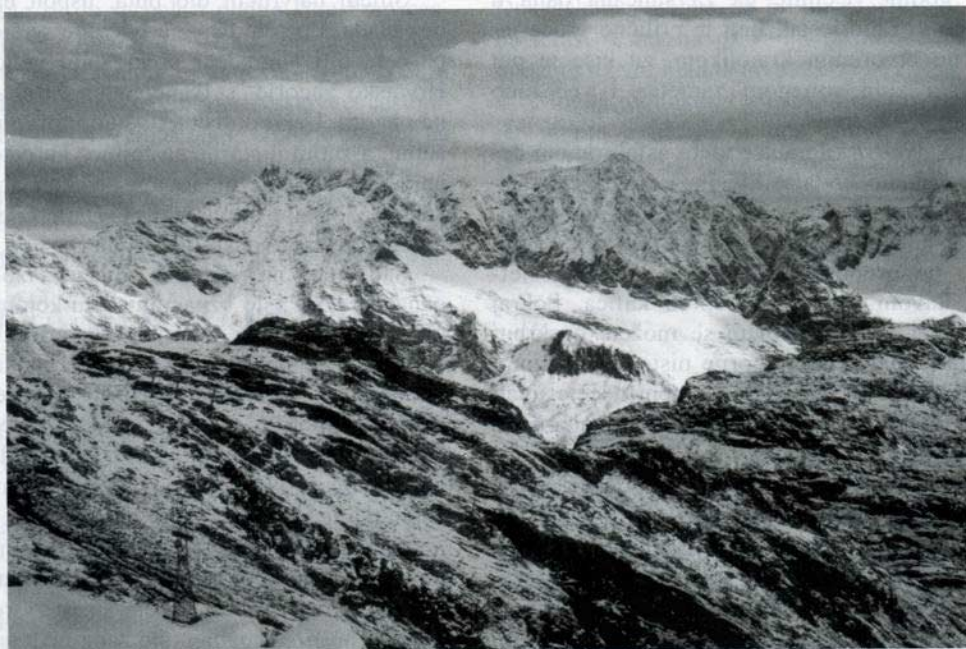
Danas, kad čovječanstvo proživljava porast nasilja. Staza mira poziva na razmišljanje. One tri riječi - vjera, nadanje i ljubav - zapravo i nemaju u sebi ništa pobožno. Naprotiv, u današnje vrijeme dobivaju čak strahovito cinički prizvuk. Svakodnevne vijesti u stilu: svijet se raspada na komadiće u ratovima i terorizmu, prenapučenost i kriminal preplavljaju gradove, ulice, zemlje. Šume gore, klima se mijenja, efekt staklenika, radijacija i brojne vrste koje izumiru. Imamo poskupljenja i oskudice. A problem je u tome da čovjek ne živi samo od kruha. Naprotiv, čim ga manje ima i što su vremena teža, to mu nužnije treba još i nešto drugo: vjera. Ni u kićene fraze, ni šarena obećanja, ni u koga, ni u što. Samo riječ kojoj se može vjerovati danas, za sutra.

Staza se uspinje iznad gradića Rovereta, a pogled obuhvaća daleke vinorodne obronke što

se blago spuštaju na jugozapad. Na vrhu zaravnj uzdiže se jedinstven spomenik - veliko zvono izliveno iz topova 19 država, sudionica prvog svjetskog rata. Spomenik nadanja. Sve više i više se nadamo, iako dnevne novine postaju krimiči strave i užasa. Ali ako je isparilo toliko mržnje, ako se tutanj tolikih topova mogao preliti u moleću glazbu zvona, onda se i mi, potihlo, negdje duboko u sebi možemo nadati boljem...

Kad prođeš Stazu mira osjetiš kako je priroda lijepa, a kako besmislen rat, kako je, prema nama, veličanstvena i vječna.

U predvečerje sljedećeg dana odsjaj zalažećeg sunca na glatkoj morskoj pvoršini gledam s Malog Rajinca. Tamna leđa Krka i Cresa izranjaju iz plavetnila. Okolne stijene i vrhovi kupaju se u zlatnom sjaju zadnjih zraka. Brujanje šuma ispunjava mi uši, zatomiujući glasove i korake što se spuštaju u improvizirani tabor. Sunce je utonulo, a ostala je toplina... Ona treća riječ... Ljubav? Prema zemlji, planini, šumi, izvoru pod stijenom samotnoj stazi kojom tapka meka risova šapa, ptici visoko u krošnji, večernjim zvonima i zvonarima iz dolina... I suncu koje će to sve sutra iznova probuditi, grijati i zagrliti. Za to se isplati boriti...

Na Sentiere dela Pace

IZ ZAGORJA U PRIGORJE

Od Konjščine do Zeline

Ako spadate u onu vrstu planinara kojima nije samo do hodanja već žele u prirodi i nešto lijepo i zanimljivo vidjeti, te ako vam je dojadilo penjanje na Sljeme, preporučam vam izlet u najistočniji dio Medvednice, poznat pod imenom Zelinske gore.

Odvezite se prvim jutarnjim vlakom do željezničke postaje Konjščina na pruzi Zagreb - Varaždin, ali pripazite da to bude putnički vlak, jer brzi ne stoji na toj postaji. Pođite pedesetak metara dalje do križanja pruge s cestom i tamo ćete vidjeti natpis "Kladešćica". Otamo s povjerenjem slijedite planinarske oznake, koje će vas dovesti sve do Svetog Ivana Zeline.

To je prilično dugačak put. Možete ga, trčeći, prevaliti za pet do šest sati, no savjetujem vam da uživate u prekrasnim vidicima ispred i iza sebe, te da se opustite u povremenim odmorima na lijepim mjestima. Tada će to biti ugodan cjelodnevni izlet, od jutra do mraka u svijetlom dijelu godine. Učinite ga za sunčana dana u proljeće ili ranu jesen: ljeti je prilično vruće jer pješačite otvorenim krajolikom, za kiše je put blatan, a zimi snijegom zameten i već rano mrakom obavijen.

Prva dva-tri kilometra idete asfaltiranom cestom; svakako hodajte lijevim rubom ceste, jedan iza drugoga, jer je promet prilično gust. Odmah na početku puta naići ćete na kafić "Bolji život": ne propusite osvježenje dobrom i jeftinom kavom za stolom ispred kafića. Pokraj kafića je i dućan u kojem se možete opskrbiti hranom i pićem, ako to prije niste stigli učiniti. Upozoravam vas da cijelim putem nećete imati priliku da ista kupite za jelo, a nećete naići ni na izvor vode.

Hodajući cestom vidjet ćete s desne strane željezničku prugu kojom se nekad dovozio ugljen iz poznatih konjščinskih rudnika u termoelektranu Jertovec; ti su ugljenokopi iscrpljeni i napušteni pa elektrana sada koristi ruski plin iz plinovoda, koji prolazi upravo ovim kra-

jem.

Kod elektrane napuštate cestu i krećete u polje. Markacije iscrpno obilježavaju put, no treba da ih vaše oko stlano traži, jer su postavljene gdje je to bilo moguće, a sama staza ne ostavlja mnogo izbora za obilježavanje. Osim toga neki ih nepovjerljivi seljaci uklanjaju. Treba naglasiti da se markacije redovito obnavljaju.

Put vas dalje vodi kroz zaseoke sela Jertovca, a onda se uspinje na brijeg s vinogradima, klijetima i vikenticama. Čitav put nije visinski zahtjevan, jer nigdje ne prelazi nadmorsku visinu od 400 metara. Zatim se spuštate do ceste, koja udesno vodi u Mariju Bistricu. Prešavši cestu našli ste se u selu Prepolnom. Tu se odmorite i ohladite u sjeni crkve svete Barbare. Pokraj crkve nalazi se spomenik mještanima Prepolnog koji su stradali od fašista u Drugom svjetskom ratu. Tu je i telefonska govornica, pa možete javiti kući da ste sretno prešli prvu trećinu puta.

Slijedi najvrućiji dio puta, uspon uz brijeg bez hlada. Pri tom usponu osvrnite se što češće, pa ćete biti nagrađeni prekrasnim vidicima na Hrvatsko zagorje, s Ivančicom i Strahinjšćicom na obzoru. Uskoro ulazite u šumu: prvo u mladu šumu, a zatim u starije sastojine. Tu ćete uvijek naići na ugodnu hladovinu. Nakon još malo uspona dolazite na visoravan. Dalje cijelim putem nema više značajnijih uspona.

Sad ćete na stablima opaziti izbljeditjele oznake "ZPO", što označuju stazu kojom su Zagrepčani za Drugog svjetskog rata odlazili u partizane, pa je poslije staza obilježena kao znak sjećanja na Zagrebački partizanski odred. Ako dobro promotrite okolicu, ugledat ćete slijeva križ na grobnom humku. Stanovnici okolnih sela ukrašavaju ga plastičnim cvijećem, ali ni oni ne znaju tko je tu nekad davno bio pokopan.

Idući dalje ugodnom stazom kroz lijepu šumu doći ćete do Kladešćice, napuštena sela u planini. Ne znači da nećete nikoga sresti, jer njegovi bivši stanovnici, što sada žive u Zelini i

Na Strahinjčici sam
dijela doba. Ovog ljeta
"preko puta" - od Krapina
do nekoliko zapažanih
i literatura. Nisao sam
podatke i neke dvojbe,
ke htio povezati. Neka
postupak završio
se služio popisao sam

Planinarska kuća Kladešćica

Foto: Dr. Ž. Poljak

u Zagrebu, povremeno posjećuju stari kraj, o čemu svjedoči i raspelo sa znakovitim psalmom. Od raspela krenite udesno i za koju ćete mi-nutu stići do nedovršena planinarskog doma na lijepu proplanku, s kojeg se za vedrih dana može u daljini vidjeti televizijski toranj na vrhu Medvednice. Ako vam se posreći da dom bude otvoren, zelinski će vam planinari omogućiti da se osvježite vinom ili pivom. Ovo je svakako mjesto za duži odmor, jer ste prešli dvije trećine puta.

Vratite se do raspela i podite šumskom cestom slijedeći markacije. Uskoro ćete zdesna u šumi vidjeti razvaline srednjovjekovnog Zelin-grada, koje svakako obidite. Nastavite cestom, koja prati potok Veliku reku; obratite pažnju na gustu smrekovu sastojinu posadenu uz potok.

Kad vam se učini da vam je dosta hodanja, stići ćete do vodocrpilišta zelinskog vodovoda. Tu se zdesna u Veliku reku ulijeva potok Mala

reka. Našli ste se na asfaltiranoj cesti kroz selo Biškupec. Kad markacije skrenu ulijevo na brijeg, nemojte ih slijediti, jer bi se bez potrebe strmo penjali i spuštali. Nastavite hodati cestom i na prvom raskrižju skrenite ulijevo, pa ćete se začas naći u središtu Zeline.

Podite opet ulijevo do glavnog trga, gdje je i autobusna postaja. Svako malo naići će autobus iz Varaždina, no preporučujem vam da pričekate lokalni autobus koji iz Zeline polazi u Zagreb, a red vožnje izvješten je na zidu pokraj postaje. Dok čekate autobus ne propustite priliku da se na terasi restorana uz samu postaju odmorite i opustite uz vrč hladna piva.

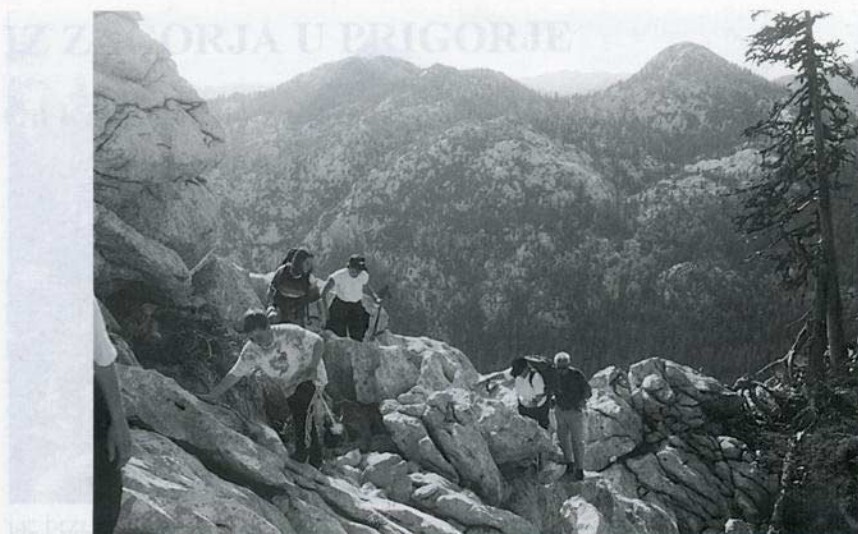
Moguć je, dakako, i izlet obrnutim pravcem, jer je put markiran u oba smjera, no u tom slučaju imate na raspolaganju manje vremena, budući da posljednji vlak iz Konjščine za Zagreb polazi prilično rano.

JEDNA NOĆ U LOMU

Parkirao sam auto pored manje kuće u Velikom Lomu. Sišao sam sa Zavižana još s okusom Antine rakije negdje na jeziku. Vrijeme oblačno, vjetrovito, svježe i s velikom prijetnjom kiše. Trebao sam upamtiti što treba od malih kratkih radova na kući i uz nju. Što uzeti od pribora, alata, što ponijeti. Naumili smo dovesti peć i postaviti je da bude svakom putniku pri ruci.

MIRO LAY, Đakovo

Nekako u zadnje vrijeme, otkada je Lubenovac postao prometan, Dalibor i ja smo sve češće zalazili u Lom. Cisterna, krov nad glavom. S jedne strane Mali i Veliki Rajinac, s druge Hajdučki kukovi. Mogućnosti uspona koliko poželiš. Uživali smo obilježavajući put od Lukine jame na južni Hajdučki kuk. Sлагali smo čovuljke (hrpice kamenja) za zabavu, lagano se penjući i birajući

Uspon na Veliki Rajinac

put. Ima samo jedno mjesto koje je malo strmije pred vrhom. Put smo ponovili više puta s radošću i često se vraćali putem prema sjevernom vrhu, pa neposredno pred njim desno dolje po stjenovitom grebenu (nismo obilježavali), oprezno i polako sve do ceste nekih 200-300 metara od kuće u Lomu. Nije dugo, zanimljivo je i s mirisom male avanture.

Vjetar je pojačavao, oblaci su bili sve tamniji. Dobro sam se namučio kuhajući juhu. Morao sam složiti dosta opreme oko kuhala kao štitnik, nisam želio s plinom u auto. Onda kap-dvije prve kiše. Nisam žurio jer su mi misli vrludale. Tuma-rale oko stazama i divljini oko Loma.

Uspon na Veliki Rajinac (niži po visini od Malog!) također je zanimljiv izlet. Od velike kuće po livadi blago uzbrdo uz rub šume nekako prema jugoistoku, pa zatim cik-cak po travi, a kad se izađe na rub stijena ciljati stjenovit ras-komadan greben te po njemu ravno na vrh. Dovoljno kratko, dovoljno dugačko, dovoljno zanimljivo.

Prošle smo godine odnijeli malenu pečicu u Kuginu kuću. Neka se nađe, ove ćemo ovamo na Lom. U Kuginoj smo se jednom iznenadili na minus 10, to će sada valjda biti O.K., a u Lomu smo prošle zime htjeli provesti ugodan dan, pa nam je tako pala na pamet ta ideja. Pitali smo i upravitelja Šumarije u Krasnom. Kaže: Može! Dobro!

Ljetos smo pokušali s Velikog Lubenovca mimo Malog i Jurekovačkog kuka, pa podno juž-

nog Hajdučkog i Lukine jame u Lom. Vrlo zanimljivo, ali je teren malo teži i nespretni za pravi izlet, više liči na ekspediciju. No, možda nakon boljeg ispitivanja uspijemo pronaći kraću varijantu nego preko Lubenovačkih vrata za vezu između Lubenovca i Loma. Takvu turu zimi ne preporučujem.

S mrakom vjetar je stao, kiša prestala, a nebo postalo crno. Od mraka ili oblaka? Zavukao sam se u auto i utopio u vreći. Svijeća, knjiga i poneki šum iz krošnji. U kasnije doba pogasio sam što je trebalo, zatvorio se u toplinu vreće i brzo zaspao.

Ne znam kada, bila je tamna noć, poslije ponoći vjerojatno, zatutnjilo je. Zakotrljalo se, a i bljeskalo je. Grmljavina je bila sve jača i bliža, munje su parale noć svakih nekoliko trenutaka. Postalo je neugodno. Ovako sâm, osjećao sam se izloženim i nezaštićenim. Sile prirode jačale su.

Zabrborilo je i zagromovalo. Treskalo je, sijevalo, padalo, tuklo. Kiša se pretvorila u pljusak, a pljusak u led. Pitao sam se hoće li krov izdržati, stakla popucati? Pametno li je ovo bilo? O spavanju ni govora. Tako smo se drмали, tresli i bojali, moj auto i ja. Koliko je trajalo? Za mene predugo u tom trenu, kanonada bez kraja.

Ujutro? Ujutro sam bio zadovoljan, sretan što je sve to prestalo i što sam preživio jednu prekrasnu ludu noć na Velebitu. Divlju i moćnu. Velebit i ja. Bilo nam je strašno.

Tu noć je u Senju palo 170 litara po metru, a na cesti u Lomu bilo je i po nekoliko centimetara leda. Baš je bilo dobro.

Na Strahinjčici sam bio više puta, u razna godišnja doba. Ovog ljeta dvaput, a prošle jeseni i "preko puta" - od Krapine na Brezovicu. Zabilježiti ću nekoliko zapažanja s terena, iz zemljovida i literature. Naišao sam na međusobno odvojene podatke i neke dvojbe, pa bih ta zapažanja i opaske htio povezati. Neka čitatelj ne zamjeri stručni postupak: zemljovide i literaturu kojima sam se služio popisao sam na kraju na uobičajen način i pomoću toga ih citiram u tekstu - tako je tekst manje opterećen tim podacima, a vidi se odakle su.

1. Strahinjčica (Strahinjščica) ima lijepo oblikovan hrbat, s nekoliko karakterističnih pojedinosti. On najprije privlači pažnju kao dio vido-kruga, npr. s Medvednice, a posebno iz unutrašnjosti Zagorja. Jednako se ocrta s juga i sa sjevera (npr. s Maclja), samo je odnos desno-lijevo obrnut (usp. slike u lit. 4, str. 82 i 7, str. 127). Naočito je i njen zapadni profil - s vrha **Brezovice** (581 m) (o njoj 7, str. 168). Napomenut ću da je s Brezovice nestalo nekadašnjeg prirodnog vidika (npr. ptičji pogled na Đurmanec) - šuma je porasla, ali se antenski stup na vrhu može iskoristiti kao "piramida". Uspom kroz rešetkastu konstrukciju stupa otvara zanimljiv kružni vidik na sve strane i nadaleko.

2. Najvažnije mjesto na hrptu Strahinjčice nalazi se na sredini; to je prijevoj na kojemu je (nekoliko metara niže) planinarski dom. Dom je sagrađen na općinskom zemljištu "**Strmina**" (9, str. 11). Sam prijevoj - tradicionalni prijelaz između Gornjeg Jesenja i Strahinja - ima možda neko starije izvorno ime, koje je, izgleda, zaboravljeno (u 1, str. 44 i 4, str. 82 spominje se opisno), pa je na nj prešlo ime "Strmina" (10, str. 166). Važnost prijevoja povećava i cesta koja se do njega uspinje sjevernom stranom gore (opis u 10, str. 167), obilazeći sjeveroistočni ogranak, zvan **Brdo**, gdje se spominju lijepe gorske košaniće (1, str. 40; 3, str. 124). I danas su lijepe - kad se spuštamo od doma prema G. Jesenju.

3. Zapadni dio hrpta Strahinjčice dobro pokazuje neke "predalpske" osobine gore: od doma zapadno ima isprva neku širinu, sa tri šumska

proplanka (s njih više nema vidika koji se ponegdje spominju), no zatim se veoma sužava, a padina, posebno sjeverna, postaje impresivno strma, unatoč šumskom pokrovu.

Na jednom mjestu (Kajbumščakov put, opis) naziv **Gorjak** povezan je sa **Sušecom** - vrhom Strahinjčice (846 m), no to je neprecizno mjesto u opisu. Gorjak je osnovni dio zapadnog hrpta gore (11, br. 10; 12, str. 35). Naziv "**Gor-njak**" označava šumu na sjevernoj padini Gorjaka, a najviša točka Gorjaka je **Goleš** (678 m) (korisna razjašnjenja: 1, str. 41).

Goleš više nije gol (danas se provlačimo uskom stazicom po hrptu i niz strminu do malog sedla između Gorjaka i **Slona**), ali nekoć je bio. HPD je 13. V. 1899. odobrilo podružnici "Strahinjčica" 50 forinti "za prokrčenje staze na Goleš". Na skupštini podružnice 15. II. 1900. spominje se uređivanje puta na Goleš. Krapinska podružnica priredila je 29. VI. 1901. zajednički izlet s članovima Središnjice HPD-a na Goleš (9, str. 8 i 9). Danas Goleš sam po sebi ne bi bio **cilj** izleta, jer je obrastao, bez pravog mjesta za odmor, no nekadašnje planinare privlačio je taj strmi greben očito zato što mu je izgled odgovarao imenu. Izgleda da je ta situacija trajala do pedesetih godina: Ž. Poljak spominje 1960. da se "zadnjih godina" hrbat Goleša pošumljavalo (1, str. 40), odnosno, 1974, da je "opet počeo nicati šumski pokrov" (3, str. 124).

4. Zapadni hrbat završava markantno strmim vrhom kojemu su očito planinari dali naziv "**Slon**" (445 m). Od sedla pod Golešom vodi na vrh stotinjak metara dug uzak nogostup. Vršna točka je kamenita glavica prošarana travom, s veoma lijepim ptičjim vidikom, posebno u dolinu od **Žutnice** do Krapine. Dalje je stazica, uska i strma, po sjevernoj i zapadnoj strani, ali na pola visine izlazi na šumski put kojim se silazi u naselje **Podgoru**. Vrijedi zaokrenuti iz naselja desno, preko puta porte Krapinske tekstilne industrije (pala je kao žrtva "pretvorbe") sjesti ispred kafića i dobro zabaciti glavu da se ugleda vršak Slona s kojega smo sišli. Slon pojačava "predalpska" obilježja Strahinjčice. Poljak mu

posvećuje nešto više pažnje (1, str. 44-45), a novija literatura ga jedva spominje, osim dnevnika "Kajmbuščakov put" - opis; na planinarskim zemljovidima je označen; nalazi se i u Atlasu Slovenije, sekcija 117 (9).

5. Istočni hrbat započinje, od doma, dobro poznatim vidikovcem na kamenitoj glavici "**Dedek**". Jednom sam saznao da je pravi naziv tog vrška **Zarepek**. Očito zaboravljen naziv. Odande se ide na vrh Strahinjčice **Sušec** (846 m). Tu se šetnju obično završava podatkom da s vrha nema vidika zbog šume. Ipak, stazu **Zarepek - Sušec** treba bolje promatrati. Ako mjestimice s nje i malo skrenemo uočit ćemo da na tom hrptu ima slikovitih stijena koje uljepšavaju tih dvadesetak minuta hoda. Ima i stabala osebnijih oblika. Zimi, kao i drugdje u šumama, vidi se kroz golo granje.

6. Sušec i istočni vrh Strahinjčice spaja sedlo kojemu se obično ne navodi naziv. Izgleda da se zove **Prevaje** (u 9, str. 5 i 1, str. 45, je naziv **Prevoj**).

Istočni vrh (oko četvrt sata uspona sa sedla) nosi na raznim mjestima dva razna naziva. Češći je **Hajdinsko zrno** ili **Hajdino zrno** (738 m). Na dvjema novijim zemljovidima zove se **Sekolje** (11, br. 10; 12, str. 35). Podatak da je "Hajdinsko zrno" na Ivančici (9, str. 5) vjerojatno je zabuna. Ovdje, držim, vrijedi objašnjenje da je kota 740 (danas 738 m) Hajdinsko zrno, "a Šekolje je rudina ispod nje" (1, str. 41).

Na Hajdinskom zrnu su i **Pisane pećine**, s vidicima prema istoku (Kajmbuščakov put, opis), ali je šteta što nisu ni na jednoj karti označene, niti se inače spominju.

7. Gora Strahinjčica ima s južne strane veoma zgodnu "predgoru" - **Sušelj breg**. Ponegdje ga se usput spomene (malo više u 6, opis). Taj hrbat počinje zapravo od Krapine; Stari grad je, u stvari, na njegovom boku. S južne strane je poznata crkva na **Trškom vrhu**. Na istok seže do **Radoboja**. Izgleda da mu je najviša točka na sredini, 444 m visoka. Na jednoj karti je to **Cerovečko brdo** (11, br. 10), na drugoj **Cerovečkov breg** (12, str. 35). Zapadnije je kota 441 m, a istočnije 410 m. Na hrptu se izmjenjuju šume, šumarci i otvoreni prostori (tamo je i zaselak istog imena). Visina hrpta je dovoljna za veoma zanimljive i prostrane vidike po unutrašnjosti Zagorja, od Strahinjčice i Trškog vrha do

Sljemena. Lijepo se ističe, npr., hrbat **Strugača** (370-376 m) između D. Šemnice i Sutinskog (Hrvatsko zagorje. Planinarsko turistička karta).

Unutar gorskog obruba Zagorje ispunjavaju i brojni hrptovi srednje i niže visine. Vrlo su ugodni za hodanje (moguće su i višesatne ture), obiluju lijepim vidicima i više od šumovitih gora uokolo. U našem društvu ih je sustavno istraživao Ivo Pevec, vodeći nakon svojih samotnih "izviđanja" niz društvenih izleta. Zagorski reljef može se dobro promatrati s obrubnih gora, ali potpuno se doživljava njegovo bogatstvo oblika, motiva i vidika ako se po njemu hoda. Nažalost, Ivine staze nije lako slijediti - potrebna je snalazljivost na terenu koju nema svatko (pa ni svaki vodič izleta).

Hrptom **Sušelj brega** hoda se usporedno s hrptom Strahinjčice preko puta. Jednu varijantu hodanja pruža međuprostor između njih. Oba su hrpta spojena po sredini jednom kosom (4, grebrenski zemljovid na str. 81). S istoka je radobojski zaselak **D. Kamenečki** (u nj se spušta markacija Kajmbuščakova puta sa **Sušelj brega**, a s druge strane se uspinje vrlo zapušten put na **Prevaje**). Lokalna cesta se penje udolinom na spomenutu spojnu kosu, do prvih kuća **Radoborskog Strahinja**. Na najvišoj točki je sedlo s raskrižjem i raspelom (označeno je na zemljovidima). Odande se silazi zapadno kroz **Radobojско u Krapinsko Strahinje**. Prije toga se priključuje poznata markirana staza koja silazi neposredno od planinarskog doma.

8. Obišli smo, zapravo, gotovo čitavu Strahinjčicu, pa ovdje spomenimo zgodno mjesto za početak ili kraj izleta (ili oboje). To je **lovački dom** između Krapine i Strahinja (Krapinskog). Naknadno je ušao u Kajmbuščakov put kao novo mjesto na KT-1, umjesto bifea na krapinskom autobusnom kolodvoru (u 6, opis, ta je promjena upisana rukom, kao ispravak). Druga literatura ga ne spominje, osim kao KT-1. Nalazi se nedaleko od podvožnjaka Zagorske magistrale koji vodiči spominju (oko 150 m desno). Vrlo je blizu (oko 300 m) željezničko stajalište Dolići. Od krapinskog kolodvora svega je 20-30 min šetnje. Kao ugostiteljski objekt stalno je otvoren. Po strani je od ceste, u zelenilu (npr. s četiri vrste crnogorice), pored je i mala fazanerija. Ima prvi žig i dnevnike Kajmbuščakova puta.

Planinarski dom na Strahinjščici

Foto: Dr. Ž. Poljak

Nezgodno je što je staza od doma na Šušelj breg zapuštena. Krenuli izravno od doma ili malo desno, preko potočića, nakon 5-10 min gubimo i markaciju i stazu, pa se treba penjati 15-20 min do markacije na hrptu, vrlo strmo i bez prave staze. Ugodniji je "stari" početak puta, iz parkića uz Magistratsku ulicu, koji je i dalje dobro markiran, od same ulice.

Lovački dom je dobro ishodište i za dva izravna uspona na Strahinjčicu: preko Krapinskog Strahinja i (nekadašnjeg) rudnika do planinarskog doma, odnosno preko Podgore i **Jelenskih pećina** na hrbat gore između Goleša i planinarskog doma (usp. 10, str. 165-167). Ta je staza možda najljepša. Građena je kao lovačka staza, zanimljivo vijuga padinama Gorjaka, u kraćim i duljim zavojima, tako da nema strmina nego se ugodno hoda po pobočjima. Lijep je vidik s priječenja Jelenske pećine i poslije s jedne kose livadice iznad nje. Ujednačene je širine, dobro održavana i markirana. I ta je staza u kontrastu s nekima koje su zapuštene (posebno od lovačkog doma na Šušelj breg i od zaseoka D. Kamenečki na Prevaje). Možda je loše utjecalo i relativno zaboravljanje Kajbumščakovog puta? U nekim kućama rekoše mi da već godinama nitko nije pi-

tao za žig (u Hušnjakovu za nj više i ne znaju)! No ovi se nedostaci dadu prilično lako ispraviti. Strahinjčica i njeni prvi susjedi (Šušelj breg, Brezovica) to zaslužuju.

ZEMLJOVIDI I LITERATURA

1. Ž. Poljak, Planinarski vodič po Hrvatskom zagorju, Zagreb 1960, 40-46
2. Dnevnik Štajersko-zagorske krožne poti, Ljubljana (1968)
3. Ž. Poljak, Planine Hrvatske, Planinarsko-turistički vodič, Zagreb 1974, 123-127
4. Smerke - Đurić, Hrvatsko zagorje, Trideset najljepših turističkih i planinarskih izleta, Varaždin 1976, 81-82
5. Hrvatsko zagorje. Planinarsko-turistička karta 1:100.000. Pripremio Z. Smerke, Varaždin 1977.
6. Kajbumščakov put, P. D. Strahinjčica Krapina (1979)
7. Ž. Poljak, Planine Hrvatske. Planinarsko-turistički vodič. Treće, dopunjeno izdanje, Zagreb 1986
8. Atlas Slovenije, 109 preglednih kart 1:50.000, Ljubljana 1986, 117
9. A. Kozina, Ljetopis 90. obljetnice planinarstva Krapine 1899-1989, Krapina 1989. Op.: spomenspis M. Oslića "75 godina planinarskog rada u Krapini" (1974) nije mi bio pri ruci.
10. Ž. Poljak, Hrvatske planine. Planinarsko-turistički vodič. Drugo, dopunjeno izdanje, Zagreb 1998, 164-168
11. Ž. Poljak, Hrvatski planinarski atlas, Zagreb, 1998, 10
12. Ž. Poljak, 50 najljepših planinarskih izleta u Hrvatskoj pješice i automobilom, Zagreb 2000, 35-36

MOJI DRAGI SURADNICI

Zgode i nezgode urednika «Hrvatskog planinara»

Dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

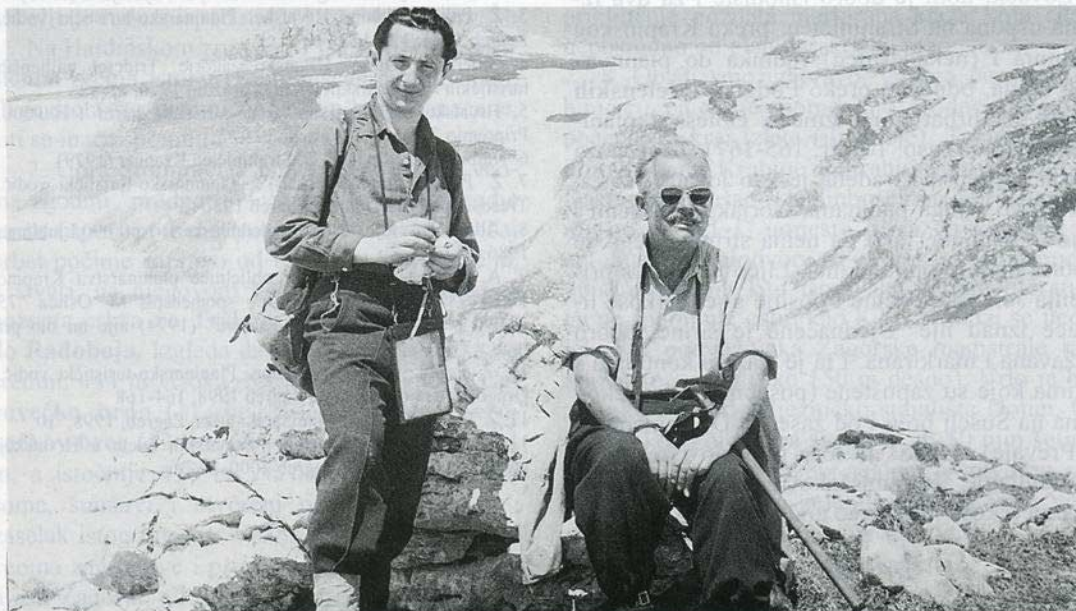
Kako sam postao urednik

Prije točno pedeset godina, nakon jednoga studentskog putovanja po otoku Mljetu, pošaljem oduševljeni putopis tadašnjem uredniku časopisa "Naše planine" (tako se za vrijeme komunističke vladavine zvao "Hrvatski planinar"; u daljnjem tekstu NP i HP). Taj članak, objavljen 1950. godine, bio je sudbonosan i za moju profesionalnu i za planinarsku sudbinu. Pročitao ga je akademik Branimir Gušić (1901-1975), koji je bio prvi predsjednik Hrvatskog planinarskog saveza (HPS; tada se zvao Planinarski savez Hrvatske ili PSH) i PD "Zagreb" - i bio s njim vrlo zadovoljan. Gušić je naime bio zaljubljenik u Mljet. Iako po struci liječnik specijalist za otorinolaringologiju, doktorirao je na Filozofskom fakultetu obranom jedne teme s otoka Mljeta i usput ga toliko zavolio da je poslije uložio sav svoj ugled da se na otoku ustanovi nacionalni park.

Gušić je uredniku NP Petru Lučiću Rokiju (1916-1990) izrazio želju da me upozna i tako se jedne večeri nađem kao gost u Gušićevoj vili u Mallinovoj ulici u Zagrebu. Doznajući tom prilikom da studiram medicinu, Gušić predloži da nakon diplomiranja dođem na njegovu kliniku za asistenta, jer želi imati suradnike koji su skloni pisanju. Dakako, ponudu sam prihvatio i na toj sam klinici ostao sve do umirovljenja, postigavši lijepu karijeru: postao sam specijalist, primarius, šef odjela, profesor na medicinskom fakultetu, član Medicinske akademije, počasni član Hrvatskog liječničkog zbora itd.

Kad se nakon deset godina uredničkog posla Lučić umorio, predloži 1958. godine mene za svog nasljednika, a Gušić podupre taj prijedlog.

Tadašnji predsjednik PSH Većeslav Holjevac (1917-1970), zagrebački gradonačelnik i pisac knjige "Hrvati izvan domovine", reče mi da pri-

Autor s akademikom Gušićem 5. travnja

1955. na Bjelašnici

staje, ali samo ako ću na tom poslu ustrajati jer je smjena urednika uvijek na neki način korak natrag za časopis. Razmislim i zajamčim mi iduće tri godine. Ostao sam urednikom pune 42 godine i tako ostvario jedinstveni rekord u povijesti hrvatske književnosti, a još sam i sada na toj funkciji. Ne mislim, dakako, da to imam zahvaliti svojoj sposobnosti, jednostavno se nitko nije polakomio za nezahvalnom ulogom, i još k tome volonterskom. Tako se ujedno može objasniti kako sam preživio sve političke smjene, pa i čistke. Istini za volju, treba priznati da je pridjev "odgovorni" uz titulu urednika često bio samo slovo na papiru jer je za mene kao "vanpartijca" morao odgovarati predsjednik PSH. Ne treba ni isticati da su Holjevac i, poslije njega, Božidar Škerl (1922-1998) imali zbog mene raznih neprilika. U idućim recima bit će, na temelju sjećanja, opisano nekoliko događaja koji mogu oslikati kako je politika utjecala na naše planinarstvo i koliko su se planinari tome opirali.

Ivan Krajač – «narodni neprijatelj»

Počelo je već s prvim mojim brojem 1959. godine, u kojem sam želio dati pregled sadržaja svih godišta od 1898. godine. Urednički odbor je zahtijevao da se iz te bibliografije izbace oni autori koji su u prošlosti bili "narodni neprijatelji". Uzalud sam objašnjavao da je bibliografija povijest koja ne može prešućivati nepoćudne ličnosti, pa bio to i sam Hitler. Osobito se tadašnji potpredsjednik PSH dr. Miljenko Rendulić (1913-1999) okomio na članke dr. Ivana Krajača (1877-1945), inače jednog od najvrednijih HPD-ovih predsjednika. Krajač je kao "nacionalist" nestao 1945. negdje na Križnom putu, a netko mi je prišapnuo da su nekadašnje advokatske tvrtke Rendulić i Krajač u Jastrebarskom bile konkurenti. Na kraju je sklopljen čudan kompromis: brisao sam iz teksta ime Krajač i ostavio samo naslove njegovih članaka.

Nakon izlaska toga broja ipak je bilo prigovora zbog moje indiskrecije. Nisam, naime, htio već u početku ništa riskirati, pa sam na uvodnom mjestu ovako opisao što se dogodilo i tko je za to odgovoran: "Redakcioni odbor NP donio je odluku

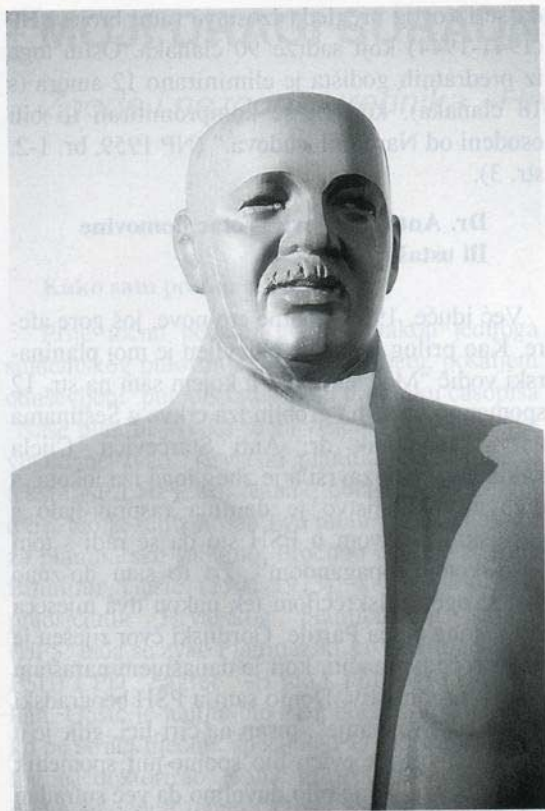
da se iz ovog pregleda izostave ratni brojevi HP (1941-1944) koji sadrže 90 članaka. Osim toga iz predratnih godišta je eliminirano 12 autora (s 18 članaka), koji su se kompromitirali ili bili osuđeni od Narodnih sudova." (NP 1959, br. 1-2, str. 3).

Dr. Ante Stračević – otac domovine Ili ustaša

Već iduće, 1960. godine eto nove, još gore afe-re. Kao prilog časopisu objavljen je moj planinarski vodič "Medvednica", u kojem sam na str. 12 spomenuo da se na groblju iza crkve u Šestinama nalazi spomenik dr. Anti Starčeviću. Cijela naklada vodiča završila je zbog toga iza lokota, a državno tužiteljstvo je danima raspravljalo s partijskim aktivom u PSH što da se radi s tom "ustaškom propagandom". Za to sam doznao pod strogom diskrecijom tek nakon dva mjeseca od jednog člana Partije. Gordijski čvor riješen je na vrlo čudan način, koji je današnjem naraštaju gotovo nezamisliv. Donio sam u PSH beogradski leksikon "Sveznanje", pisan na ćiriličici, gdje je u natuknici o Starčeviću bio spomenut spomenik u Šestinama. To je bilo dovoljno da već sutradan vodič bude u prodaji.

Tajni zadatak partijskog novaka

Iduće godine opet neprilika. Objavljene su "Biografije planinara" što ih je sabrao vrijedni suradnik Mirko Marković (1929-), geograf, danas član HAZU. Među biografijama nekoliko ih je zapelo za oko članovima partijskog aktiva u PSH i taj je dao tajni zadatak najmlađem članu da do idućeg sastanka prouči biografije i predloži rješenje. Kao krunski dokaz trebao je poslužiti jedan austrougarski časnik, čija je biografija čak ilustrirana njegovim portretom u uniformi. Mladi partijac odlučio se na vrlo hrabar korak: dođe k meni i sve mi ispričava. I dobro je učinio, jer sam ga spasio od blamaže. Upozorio sam ga da Jakob Mihelčić (1858-1932), jer je o njemu bila riječ, nije nikakav K. und K. oficir nego obični lugar u tadašnjoj lugarskoj uniformi, istina prilično kičenoj, ali ne vojničkoj (NP 1960, br. 5-6, str. 138). Taj mladić istupio je nakon toga iz Partije, a danas je član uredništva HP. To je naš vrijedni suradnik dr. Srećko Božičević.

Dio spomenika Većeslavu Holjevcu na prilazu Novom Zagrebu Foto: Dr. Ž Poljak

«Vojna pobuna» 1964. godine

Mladi član zagrebačkog studentskog društva "Velebit" Pavao Jurčić (r. 1937.) poslao je 1964. uredništvu s odsluženja vojnog roka u JNA kratki lirski članak pod naslovom "11. studenoga 1964.", prožet nostalgijom za vrhovima koji mu sada nisu dostupni. Članak mi svidio i odmah ga pošaljem u tiskaru, ali kad je već bio složen, očito se među grafičarima našao neki "budni partijac" ili "svjesni drug" (to su tada bile vrlo pohvalne kvalifikacije) koji je upozorio partijski aktiv u Savezu na "nepodoban" prilog, što je u tadašnjim prilikama, kada se svaki svakoga bojavao, bila samo naoko blaga kvalifikacija. Vršitelj dužnosti predsjednika i tajnik PSH stavili su veto na taj članak i na moj zahtjev taj su veto brzo i potpuno potpisali (poslije su to požalili). Taj dokument još i danas čuvam u svojoj arhivi, a nedavno sam kopiju poslao Jurčiću u

Kanadu. Ne spominjem imena potpisnika jer su još živi, ali ću citirati njihovo obrazloženje koje kratko i jasno glasi: "Članak zbog pobune na vojnu disciplinu ne može se štampati." Tome je jedan član uredničkog odbora dopisao: "Ne slažem se s tom primjedbom. Treba s tom odlukom upoznati članove uredništva. Srećko Božičević". Još riječ-dvije o Jurčiću. Bio je istaknuti član "Velebita" i njegov predsjednik, zatim alpinist, gorski spašavatelj i orijentacista, čak je 1968. dobio najviše priznanje HPS - Zlatni znak. Diplomirao je geologiju i zatim emigrirao u Kanadu, zajedno sa svojom suprugom, zagrebačkom planinarkom Anom Bistra. Naselili su se u kanadskoj državi Alberta, u Calgaryju pod gorjem Rocky Mountains, gdje su nastavili s planinarenjem. Jurčić nikada nije prekinuo vezu s domovinom ni svojim Velebitašima, a niti s HP, pa je tako za časopis 1994. napisao članak "Sam s planinom", a 1997. putopis "Oluja".

Sukob s Holjevcem

Počelo je vrlo banalno na sjednici Izvršnog odbora PSH. Nakon požara Tomislavova doma 1964. godine Holjevac, tada predsjednik HPS-a i zagrebački gradonačelnik, predloži da prepustimo dom gradu Zagrebu, čemu sam se usprotivio, pa je nastala mala prepirka:

- Dom mora ostati naš. Hrvatski planinari su za nj emotivno vezani. Stari HPD je po cijeloj Hrvatskoj skupljao dobrovoljne priloge "Svaki planinar za jednu ciglu".

- Ti bi, druže Poljak, trebao pokazivati malo više razumijevanja za grad Zagreb.

- Ja sam rođeni Zagrepčanin pa mi neće jedan Karlovčanin držati o tome lekciju.

Na to me potpredsjednik opomene neka ne zloupotrebljavam demokratski odnos predsjednika prema planinarima, a ja se razljutim pa mu odbrusim:

- Ma hajde, molim te, general i demokracija, to su dva nespojiva pojma. Uostalom, zna se da je pola istarskih Hrvata pobjeglo u Italiju kada je drug Holjevac bio komandant Zone B.

Holjevac prekine raspravu:

- Dosta, neka vam ostane vaš Tomislavac kad ste toliko zapeli, a ti druže Poljak, dodi poslije sjednice u moju sobu na razgovor.

Priznajem da sam se pomalo prestrašio, a neki su me već vidjeli iza rešetaka. Kad sam ostao s Holjevcem u četiri oka on reče:

- Koliko je godina prošlo od Zone B, druže Željko?

- Skoro dvadeset.

- A znaš li ti da se ljudi kroz tako dugo razdoblje mogu promijeniti?

Ostao sam otvorenih usta i od toga časa postao Holjevčev štovatelj, jer samo velik čovjek ima snage za takvo priznanje. Nekoliko dana nakon toga, na svečanoj proslavi 90. godišnjice osnutka HPD-a u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu gdje je PSH zakupio Zajčevu operu Zrinski, Holjevac je u predvorju dočekivao uzvanike. Kad je došao na red Izvršni odbor HPS, Holjevac iskorači, meni prvome pruži ruku i reče:

- Ti češ, druže Željko, sa mnom u ložu.

Koliko god je Holjevac bio autokrat, cijenio je iskrenost i gadili su mu se ponizni činovnici koji su trčkarali za njim stalno govoreći: Da, druže predsjedniče, svakako druže predsjedniče. Holjevac nam je poslije svojski pomogao da uspješno zamijenimo Tomislavac za današnji Društveni dom HPS u Kozarčevoj ulici.

Nevolje s nekrolozima

Premda stara rimska poslovice kaže "O mrtvima samo najbolje", to nije vrijedilo za Većeslava Holjevca. Kad je Holjevac umro, njegovu se smrt smjelo "po direktivi odozgo" registrirati tek s nekoliko redaka u obliku vijesti i bez isticanja njegovih osobina. Premda je nekoć bio na vrlo visokim funkcijama (general JNA, ministar u jugoslavenskoj i hrvatskoj vladi), pao je u nemilost zbog "hrvatskog nacionalizma". Iznimka je bio časopis NP u kojem je objavljen opširan Vecin životopis s fotografijom i nabrojanjem ne samo planinarskih nego i ostalih zasluga, počevši od osnivanja Novog Zagreba pa do Zagrebačkog velesajma. Partijski aktiv u Savezu bio je "zadužen da razmotri taj ispad" te je samokritički zaključio da nije bio politički dovoljno budan (čitaj: uredniku nisu dovoljno pazili na prste). Zanimljivo je da su mi svi članovi partijskog aktiva, svaki zasebno i na diskretan način, javljali što se govori na njihovim sastancima.

Danas više nema za njih opasnosti pa eto kršim obećanje da će sve ostati tajnom.

Malo je teže bilo kad je umro Josip Broz zvani Tito, jer se nisam pobrinuo za nekrolog, a to nisam ni namjeravao jer je on bio politička a ne planinarska ličnost. Štoviše, Broz je jednom kao gost Tomislavova doma na Sljemenu s omalovažavanjem rekao da je planinarstvo buržoaski izum (što je, u biti, točno). Neprilika je bila u tome što je broj časopisa za svibanj bio već tiskan i čekao na otpremu iz tiskare, a mene nisu mogli pronaći jer sam otputovao u Ameriku i tamo ostao dva mjeseca. Što sada? Netko je na brzinu napisao nekrolog, ukrasio ga reprodukcijom Brozove članske iskaznice HPD-a s kojom je 1934. uspio prebjeći u Beč jer je omogućavala kretanje na državnoj granici. Nekrolog od jednog lista papira naknadno je ulijepljen u časopis. Nakon odlaska komunista ugledni planinar iz Gospića, danas pokojni dr. Ante Rukavina (1928-1994) u zagrebačkom Vjesniku javno me prozvao što sam kao urednik objavio Brozov nekrolog. Budući da to tada nije bila bezazlena optužba, morao sam, također preko novina, demantirati Rukavinu. Upozorio sam javnost da je Brozov nekrolog bio naknadno ulijepljen, što je lako ustanoviti po tome što ga nema u sadržaju broja ni godišta i po tome što nije paginiran, tj. obilježen rednim brojem stranice. Uostalom, ka-

Većeslav Holjevac (desno) s planinarima na vrhu Kleka

da je god bilo neizbježno da spomenem Josipa Broza nikada nisam upotrijebio sintagmu "drug Tito", jer je on za mene bio predsjednik Josip Broz, a drug Tito samo za svoje partijske drugove.

«Kriminalac» i planinar Ljudevit Jonke

No nevoljama s nekrolozima još nije kraj. Kad je umro hrvatski "proljećar" akademik Ljudevit Jonke (1907-1979), inače potpisnik Deklaracije o hrvatskom jeziku, poslao mi je prof. dr. Vladimir Blašković (1901-1990), geograf, nekadašnji predsjednik PD "Zagreb" i 1949. pokretač NP, kratak nekrolog o Jonkeu. Držeći se pravila da politika ne smije utjecati na planinarstvo i budući da je Jonke kao planinar bio ugledni član PD "Zagreb Matica", nekrolog sam uvrstio bez znanja uredništva u idući broj. Nastala je silna uzbuna. Iz cijele Hrvatske stizali su protesti sa zahtjevom da se krivci pozovu na odgovornost zbog ove "neprijateljske diverzije". Neke od tih protesta još uvijek čuvam u svojoj privatnoj arhivi. Čitajući ih, danas se snеbivam kakva su to bila čudna vremena prije četvrt stoljeća. Za ilustraciju eto nekoliko izraza iz opširnog dopisa Planinarskog odbora Dalmacije od 13. rujna 1979. sa Susreta planinara Like i Dalmacije održanog u Šošićima na Biokovu: "in memoriam je neprihvatljiv zbog insinuacije na račun socijalističkog samoupravnog socijalizma", "ne možemo se pomiriti s time da autor koristi Naše planine za ovakvu klevetu onoga što je najvrednije u našem društvu, a to je upravo socijalistički humanizam prema čovjeku", "Jonke se nije ogradio od političkog kriminala u okrilju Matice Hrvatske", "zamjeramo uredništvu što je objavilo ovakav članak", "smatramo da je ovo nekorektan postupak" itd. U dopisu se citira rečenica koja je u nekrologu sporna: "Ta smrt je ponovno evocirala staru spoznaju kako je ljudsko društvo često nesmiljeno i okrutno prema čovjeku nedužnu, čestitu, radinu i vrijednu". Dopis je potpisao tadašnji i današnji ugledni splitski planinar čije ime, dakako, neću otkriti. Posljedica je bila da je HPS u NP broj 7-8 objavio ispriku čitateljima kojom priznaje propust i ograđuje se od "neprihvatljivih navoda autora članka". Još nije gotovo! Našao se hrabar čovjek koji je pismeno protesti-

rao protiv te isprike i upozorio "da će se jednom PSH ponositi što je u svojim redovima imao i pok. prof. Jonkea". Autoru tog pisma, poznatom publicistu Šimi Balenu, ispričavam se i žalim što njegovo pismo nisam smio tada objaviti u NP, pa mu to eto pokušavam sada nadoknaditi ovim recima nakon više od dva desetljeća.

Sumnjivi Nikola Aleksić

Godine 1967. došao je za profesionalnog tajnika Saveza Nikola Aleksić (1937-2000), koji je do tada bio u Savezu planinarski instruktor. Tajnik je ostao punih trideset godina i dobro je radio svoj posao, ali su u vrijeme kad su nam nametali brojne srbokomunističke rukovodioce, mnogi planinari bili prema njemu nepovjerljivi, jedno zbog njegova srpskog podrijetla i drugo što je bio član vladajuće partije. Aleksić je, međutim, zazirao od politike i bio vrlo lojalan zemlji koja mu je dala kruh. Nije se smatrao Srbinom nego Jugoslavenom (što je tada značilo da je nacionalno neopredijeljen) i uvijek naglašavao da su mu i žena i kćerka Hrvatice. Bilo je zanimljivo kako se taj "Jugoslaven" ponio nakon propasti Jugoslavije i u Domovinskom ratu. Ale je (to mu je bio nadimak) odmah pristupio Zboru narodne garde i uključio se u obranu Hrvatske. Moram priznati da sam bio pomalo ljubomoran što je on dobio dozvolu za nošenje oružja, a meni je taj zahtjev odbijen. Alea ovdje spominjem zato da bih priznao jednu svoju krivnju spram njega. Iako je zazirao od politike, postao je član Saveza komunista, a učlanio se na moje uporno nagovaranje. U vrijeme kad smo imali zategnute odnose s Planinarskim savezom Jugoslavije i kad se svako naše opiranje smatralo šovinstičkim ispadom, bio je vrlo koristan kao predstavnik srpskog podrijetla i s partijskom iskaznicom u džepu, jer ga nisu mogli proglasiti ustašom i nacionalistom kao što su proglasili našega predsjednika Holjevca. I tako sam ja, koji se nisam bavio politikom, postao "krivac" što se Ale učlanio u političku stranku.

Medurepublička afera

Zanimljivo je bilo razdoblje od 1967. do 1981. kada je suizdavač NP bio Planinarski savez

Bosne i Hercegovine. Velikosrpski dušobrižnici odmah su posumnjali da se tu kriju hrvatske pretenzije na BiH i postavili BiH-savezu pitanje zašto suizdavaštvo sa Zagrebom umjesto s Beogradom. Sa svojim sarajevskim prijateljima Uzeirom Beširevićem Bešom (1925-1999) i dr. Halidom Čauševićem (umro prije mjesec dana; v. nekrolog na str. 341; obojica su muslimanskog imena, ali se prvi deklarirao kao Srbin a drugi kao Hrvat) savjetovao sam BiH-savezu odgovor koji će goditi velikosrpskim ušima: "Mi bismo radije s Beogradom, ali oni nemaju planinarskog časopisa".

Za vrijeme suizdavaštva s BiH-savezom bilo je svakojakih neprilika, a jedna od težih zbila se 1975. godine kada je u povodu proslave stogodišnjice hrvatskog planinarstva svakom broju NP bio priložen po jedan arak o povijesti hrvatskog planinarstva. Ovi su prilozi poslije sabrani u knjizi "Hrvatsko planinarstvo" (PSH, Zagreb 1975). Na str. 272. objavio sam zemljovid s lokacijom svih hrvatskih planinarskih kuća u proteklih stotinu godina. Među njima su bile kuće na Vilincu u Čvrnsnici, Bukoviku iznad Sarajeva, Koprivnici iznad Bugojna, Bitovnji iznad Kreševa itd. U Sarajevu je odmah nastala graja zbog "prisvajanja" objekata koji pripadaju BiH, a kao privagu su spomenuli fotografiju kuće na Kasov dolu na str. 271. pred kojom se u skupini planinara vidi "jedan ustaša koji je 1945. bio suđen na 12 godina" (bio je to Pajo Varda koji sjedi na klupi i zateže vezice na cipelama). Hajku je predvodio sarajevski planinar Jakica Gaon i BiH-savez je pod političkim pritiskom morao nešto poduzeti. Pozovu me na svoju sjednicu u Sarajevo te mi galantno plate avionsku kartu i sobu u hotelu. Prije sjednice razradio sam taktiku sa sarajevskim prijateljima Beširovićem i Čauševićem, a pomogao je i tadašnji tajnik BiH-saveza Franjo Zrinušić (1920-1975; umro je još iste godine). Obranio sam se na jednostavan način: pokazao sam HPD-ove zemljišne izvatke kao dokaz da su te kuće za vrijeme kraljevske Jugoslavije doista pripadale HPD-u. Slika pak onog "ustaše osuđenog na 12 godina" nije mogla biti moja namjerna provokacija jer sam u vrijeme kad je nastala imao tek deset godina.

Nastavak afere na «višem nivou»

Božidar Škerl, dugogodišnji predsjednik Planinarskog saveza Hrvatske i Jugoslavije

Foto: Dr. Ž. Poljak

Međutim, Jakica Gaon i njegovi istomišljenici nisu ni nakon toga mirovali. Kad nisu uspjeli u BiH-savezu, aferu su prenijeli na "viši nivo", pa me Socijalistički savez BiH tužio Socijalističkom savezu Hrvatske radi hrvatskog nacionalizma. Ovaj put je sve riješeno bez mene, jer je svoja leđa podmetnuo Božo Škerl. Zahvaljujući njegovu ugledu kao pukovnika JNA, bivšeg partizanskog komesara i načelnika u Kontraobavještajnoj službi, stvar je sretno zataškana i zaboravljena. No da bih BiH-savezu kao suizdavaču NP prištedio daljnje prigovore, prihvatio sam njihov prijedlog da se naknadno pod sporni zemljovid doda ovaj tekst: "Prikazani su i objekti HPD-a u BiH između dva rata." Tiskara je to odbila kao tehnički neizvedivo, jedino su pristali da tu rečenicu izliju u olovu. Dali su mi i tiskarsku boju, pa sam vlastoručno utiskivao taj redak u svih tisuću primjeraka knjige, jer bi mi bilo žao da završi na otpadu.

Ja i UDBA

Iako je prošlo već više od 30 godina, sjećam se zanimljivog susreta s tadašnjim ministrom unutrašnjih poslova SR Hrvatske, inače notornim srpskim policajcem. Želio je pohoditi Velebit i nazvao Planinarski savez tražeći pouzdane po-

datke o terenu. Kako sam upravo tada (1968) pisao knjigu o Velebitu, poslali su me u njegov ured, a stigao sam baš kad je vodio neki sastanak. Dao sam mu kopiju svog rukopisa, a on me upita kako da mi se oduži. Sjetih se da je upravo tih dana, nakon pada zloglasnog šefa UDBE Aleksandra Rankovića, Josip Broz obećao da će biti uništeni "crni dosjei" koje su mnogi istaknuti građani imali na UDBI i zamolim ga neka se pobrine da i moj dosje bude uništen. To ga je kao profesionalnog obavještajca toliko izazvalo da me s povišenim tonom upita:

- A odakle ti, druže Poljak, znaš da mi imamo tvoj dosje?

Vidim ja da mi od njega neće biti nikakve koristi pa mu odvratim:

- Znaš, druže ministre, ja imam vrlo dobru obavještajnu službu u vašoj UDBI.

Svi prisutni prasnute u smijeh, pa da se ne obruka, nasmije se i ministar, doduše vrlo kiselo i sav crven od ljutine.

Na udaru Kontraobavještajne službe JNA

Godine 1975. izašlo je prvo izdanje mog vodiča "Hrvatske planine", koji je zapeo za oko KOS-u (Kontraobavještajnoj službi JNA) jer: 1. vodič daje tako detaljne podatke o vojnički osjetljivim terenima da je postao bestseller u obavještajnim službama nekih stranih država, 2. uvod i moto knjige tipičan su primjer nacionalnog šovinizma ("Mila kuda si nam ravna, mila kuda si planina...") i 3.: na str. 22 izvirgavam ruglu i mržnji JNA tvrdnjom da je zauzela najljepše planinske vrhove, ogradila ih bodljikavom žicom i da planinare dočekuje prostačkim pozdravom "Odbij!".

Slučaj je rješavao ni više ni manje nego ministar obrane SRH general Milivoj Gluhak. Pozove me u svoj kabinet, pokaže prijavu, nasmije se i predmet odloži u arhivu s bilješkom "Beznačajno". Treba spomenuti da je Gluhak bio planinar i potpredsjednik Planinarskog saveza Jugoslavije. No da mu olakšam posao, jer i nad popom ima pop, predam mu fotokopiju pisma koje mi je uputio predsjednik Savezne narodne skupštine, Slovenac Marjan Breclj (1910-1989), na skupštinskom memorandumu, a u kojem je ovako ocijenio moju knjigu: "To je istinsko obogaćenje

planinarske publicistike u našoj zemlji. Izvršili ste jedan veliki i odličan posao. Ja Vam iskreno čestitam i zahvaljujem...". Pismo sam objavio, u faksimilu, uz Brecljev nekrolog (NP 1989, str. 41).

General Kleut: Poljak ne može naći Srbe na Velebitu

No bilo je prigovora i s one "druge strane", primjerice zašto je u NP (br. 9-10, 1973) objavljen opsežan članak generala Petra Kleuta "Isječak iz novije povijesti Velebita" o partizanskim borbama na toj planini. Počelo je zapravo s mojom knjigom Velebit (PSH, Zagreb 1969) kojoj je Kleut u Ličkim novinama (15.5.1970) zamjerio što u njoj nigdje ne spominjem Srbe ni NOB na Velebitu. Treba reći da se Kleut rodio u Medku (1913), da je bio predsjednik PD "Dinara" u Kninu i PD «Mosor» u Splitu, a njegovo je djelo bilo i dom na Štirovcu u Velebitu. Objasnim mu pismom da nigdje na Velebitu nisam naišao na Srbe (oni žive pod Velebitom), a o partizanima neka piše on, jer je ratovao po Velebitu, a ja ću to objaviti u NP. On je doista napisao taj članak, a ja sam svoje obećanje ispunio i članak uvrstio u časopis. Članak je osobito ozlojedio Danijela Vukušića (1905-1995) iz Jablanca jer ga Kleut nije ni spomenuo, premda je Vukušić prije Kleuta na Velebitu osnovao partizanski odred pod nazivom "Alan". Samo, Vukušićev je grijeh bio što je "Alan" bio jedina partizanska jedinica koju nisu osnovali komunisti (Vukušić je bio HSS-ovac). Zbog toga su mu komunisti radili o glavi, a spasio ga je Šime Balen, koji je poslije završio na Golom otoku jer je odbio zahtjev Josipa Broza da svjedoči protiv Hebranga. Kao posljedicu borbe za prestiž između Kleuta i Vukušića planinari danas mogu vidjeti spomenik odredu "Alan" na mjestu gdje se Premužićeva staza križa s cestom Jablanac - Širovača. Spomenimo da su i Vukušić i Balen bili vrijedni suradnici NP.

Na kraju treba reći da se planinarstvo ne bi smjelo baviti politikom, tako stoji i u Statutu HPS, ali ne možemo zatvarati oči pred činjenicom da politika nastoji umiješati svoje prste u planinarstvo, nekad na dobar, nekad na loš način.

ŽUMBERAČKE LIPE

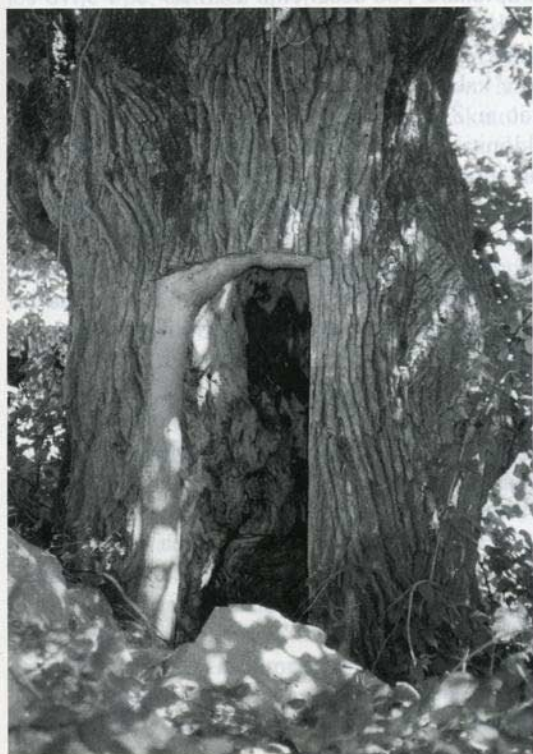
Govori se da je lipa "božansko stablo", "drvo života", "simbol rađanja života" i simbol slaven-skih naroda. Znanstveni naziv za rod lipa je *tilia* L. U nas prirodno rastu tri vrste: malolisna, vele-lisna i srebrna lipa. Prve dvije su najzastupljenije u našim šumama. Lipovo drvo je mekano, bijele ili crvenkaste je boje, nerado puca, vole ga upotrebljavati stolari i tokari, a kipari ga koriste za svoja umjetnička djela. U proljeće iz lipa, kao i iz breze, curi sladak sok, te se koristi kao lipov sok. Cvijet od lipa se suši i rabi se kao čaj za liječenje zaraznih bolesti. Mirisni lipov cvijet djeluje umirujuće. Cvijet od lipa koriste i pčelari, jer od njega prave med, a od lipovog meda pravi se osvježavajuće piće medica. Mjesec lipanj dobio je ime po drvetu lipa, jer u tom mjesecu cvate lipa. Kažu da lipovo drvo živi i preko 500 godina, žilavo je i otporno na razne bolesti.

Pod krošnjama lipa, po selima Žumberka i Žumberačkog prigorja, nekoć je bilo mjesto gdje

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

*Lijevo: Lipa kod Rađatovića kroz koju je prosječan prolaz
Gore: Orijaška lipa u Sošicama (u pozadini l. rkt. kapelica
sv. Marije, d. grkokatolička crkva sv. Petra i Pavla) Foto: V.
Jagarić*

su se okupljali ljudi i gdje se razgovaralo o svemu i svačemu. Tu je općinski pandur čitao općinske naredbe, vodili su se politički razgovori, a znalo se i zapjevati. Putujući trgovci, narod ih je zvao "dalmatinci", trgovali su pod lipom u svojim plosnatim kutijama koncima, ogledalcima, nožićima i drugim sitnim predmetima. Kišobranari, kotlokrpi i brusači noževa obavljali su pod lipom svoje sitne obrtničke usluge. I prosjaci su se tu rado zadržavali. U žarkom ljetu pod lipu su se ljudi sklanjali u debelu hladovinu, guste lipine krošnje štite i od kiše. Breza je simbol gracioznosti i vitkosti, hrast muškosti, a lipa je svojim nježnim mirisom simbol žene.

Mnogi su pjesnici napisali pjesmu u slavu lipa. Stanko Vraz, Petar Preradović i Ivan Trnski samo su neka imena iz naše stare književnosti koji su opjevali lipu. "Stara lipa Hrvatska raste i čkomi", "Stoljetna lipa svjedok je živi" i "Megdan pod Kordičkom gorom", naslovi su pjesama pučkih pjesnika Tomislava Orela iz Zagorja, Stjepana Tušetića iz Samobora i Žumberčanina Marka Dragišića. Žumberčanin, grkokatolički

svećenik i publicist, Ivica Pavković (1917 - 1994) u svojoj prekrasnoj pjesmi "Stara lipa" (Krijes, 1995.) govori nam kako je lipa "stjecište vazda bilo stanovnika toga kraja", tu se "prošlost razglabala, sadašnjost pretresala i budućnost nagađala", a "sve to čula stara lipa, al kazala nikom nije, niti jednu baš jedinu, od svih tajni što je čula". I u narodnim pjesmama često se spominje lipa.

Svuda po Hrvatskoj rastu lipe, uz cestu, pored škole, ispred crkve, po selima, a ima ih i u gradovima. Osobito mnogo starih lipa ima u Gorskom kotaru, npr. u Liču samo oko crkve ima pet lipa. I Fužine i Ogulin su poznata mjesta gdje rastu lipe. U Samoborskom gorju, u Dragonošću, "stoljetna lipa" raste pred kapelom sv. Antuna. Vanjski njezin rub, tamo gdje je šupljina, ukrasili su mještani vijencem od umjetnog lišća ruža. Kapela sv. Križa na vrhu Lović-brda okružena je s desetak lipa.

U Vugrovcu kraj Sesveta i slavonskom selu Cerniku spominjale su se u 18. stoljeću "Augustinove lipe" za koje se govorilo da ih je posadio redovnik i zagrebački biskup Augustin Kažotić (1260 - 1323). Lipe su nazivali "svetim drvećem" jer su se između njih služile mise. Narod je lipovo lišće odnosio kući kao "čudotvorne relikvije". Legenda govori da su lipe posjekli Turci prilikom ratnog pohoda na naše krajeve.

Za Krašić govore da su "vrata Žumberka", jer se tu odvajaju ceste u smjeru Žumberka. Krašić ima bogatu i zanimljivu povijest. Evo jedne crtice. U središtu mjesta, ispred crkve sv. Marije (danas župna crkva sv. Trojstva), u doba stare hrvatske općine bilo je golemo lipovo stablo. Pod njim je bilo sastajalište krašićkog bratstva "njihove klupe narodne i od vika narejene". Općina je imala i svoj pečat u kojem je bilo urezano lipovo stablo obrubljeno lipovim lišćem, a na vrhu lipove stabljice bila je ucrтана ptica. Krašićanci su tijekom svoje povijesti stalno morali braniti svoja prava za "sloboštinu". Tako su u 18. stoljeću učestale prepirke i s ozaljskom vlastelom koja nije priznavala krašićke "stare pravice". Svade su se izrodile u "Krašićku seljačku bunu 1830. godine" koja je u krvavom obračunu završila po zlu za Krašićance. Po nalogu ondašnje županije "plemička lipa" je posječena, jer "ona je za sve kriva, ona je bratstvu idol i simbol slobode", a zapisano je u povijesti (J. Torbar: "Se-

ljački ustanak u Krašiću", J. Čuk: "Buna u Krašiću 1830. godine"). Kasnije je zasađena nova lipa, ali je i ona u najnovije doba posječena.

Mjesno groblje Pribićanci nazivaju "pod lipom". Govore npr. "idem na sprovod pod lipu". Ovaj se naziv upotrebljava već godinama, jer na prostoru današnjeg groblja nekada je bilo nekoliko starih lipovih stabala.

U Žumberačkom podgorju, pribičko-dolskog kraja, ima mnogo zasađenih lipa. Spomenimo samo dvije. U dvorištu kuće obitelji Stića i Vučinića u Strmcu Pribičkom raste stara lipa opsega 4,70 m. U njenu šupljinu stanu 3-4 osobe. U selu Dolu (1 km od Pribića) ispred Šelebajevе kuće, prema predaji stoji lipa stara preko 200 godina. Pod "Šelebajevom lipom" je danas, kao i nekad, središnje mjesto okupljanja ljudi za vrijeme nadaleko poznatih dolskih proštenja.

Lipa je zaštitni znak Žumberka. Gotovo da nema crkve pred kojom nema lipe, rijetka su sela i zaseoci gdje nije posađena bar jedna lipa. Sadili su je ne samo zbog cvijeta za čaj već i zbog toga što njezino stablo privlači udare groma. S ponosom Žumberčanin govori za svoju lipu da je stara, ako ne 200, a onda bar 100 godina i da je "vaj tukare", od doseljenja uskoka.

Krašićanac Josip Torbar (1824-1900), svećenik, akademik, publicist, političar i planinar, piše kako nigdje nema tako velikih i starih lipa kao u Žumberku, pod neke od njih "može se skloniti i satnija vojnika" (Galeb, 1878.). Dragutin Hirc (1853 - 1921), geograf, publicist, istraživač hrvatske flore i planinar, u svojim "Pismima iz Žumberka" (Narodne novine, 1898.) spominje "ogromnu lipu opsega 6 m" u Hartju i Gornjoj Vasi, čije "debelo korijenje na okolo zaprema 21 metar, seljaci ju cijene 380 forinti". U Hartju te lipe više nema, ali u Gornjoj Vasi još uvijek postoji.

Ispred crkve sv. Petra i Pavla u Mrzlom Polju dvije su lipe opsega tri metra, šuplje su, znači da su stare preko 100 godina. I ispred crkve sv. Mihovila u Kalju raste jedna stara lipa. U zaseoku Siječevcu također je jedna stara lipa. U slikovitom Grabarku, zaseoku podno jugozapadne strane Japetića, nalazi se lipa obujma 4,60 m. Neki je nazivaju "Bubanovićeve lipa", po nekadašnjim stanovnicima zaseoka. U zaseoku Golubići, pokraj Grabra, raste lipa "stara tri puta više od mene", veli 60-godišnji M. Golubić. Sta-

re "stogodišnje" lipe nalaze se i u zasocima Korđići i Dani. Bila je velika lipa i u Budinjaku, ali je iz nepoznatih razloga i nerazumno nedavno po-sječena. U Kuljajima, Nikola Nino Badovinac di-či se svojom starom lipom koja se nalazi u dvo-rištu njegove kuće. Opseg je njezin prilično velik, pet metara. U dvije je godine već dva puta u nju udario grom (vidljivi su tragovi udara). Ispred crkve B. D. Marije u Pečnom stara je lipa opsega 5,40 m. Pod lipom je naročito živo i ve-selo u vrijeme godišnjeg proštenja, svetkovine Velike Gospe. U Sošicama ispred crkve sv. Petra i Pavla i rimokatoličke crkve Uznesenja B. D. Marije bilo je nekoliko starih lipa, ostala je još samo jedna, opsega 4,60 m. Na području Sošica ima još lipa, ali su mlađeg datuma. U napušte-nom zaseoku Jezernice raste veća i starija lipa od sošičke, njezin je opseg 5,50 m. Mještani Pav-lanaca pričaju da je u njihovu zaseoku prije dvadesetak godina bila vrlo stara lipa, koja se u ljetnoj oluji od udara groma zapalila i do temelja izgorjela. Izgorjela je tada i drvena kuća koja se nalazila u neposrednoj blizini lipe. U toj se kući rodio znameniti Žumberčanin feldmaršal Vid barun Gvozdanić (1738 - 1802). U zaseoku rastu još dvije lipe, ali nisu tako stare kao što je bila "feldmaršalska", kako su je zvali stari Pavlovčani, potomci slavnog roda Gvozdanić. U Ra-datoviću, uz cestu nedaleko od crkve sv. Ne-djelje, nalazila se lipa prozvana po grkokatoličkom svećeniku i književniku Jovanu Hranilo-viću (1855 - 1924), Jovanova lipa. Pretpostavlja se da je ispod te lipe Hranilović spjevao čuvene antologijske "Žumberačke elegije". Bilo je to u vrijeme njegova župnikovanja (1882 - 1886) u Radatoviću. Prije desetak godina netko je neodgovorno prerezao lipu na pola, a prilikom gra-dnje ceste pored nje je nabacano glomazno ka-menje. A da bi stvar bila još gora, netko je na odrezanom deblu izrezao "vrata" i na taj ju je na-čin do kraja unakazio. Na gornjim rubovima de-bla rastu nova stabalca. Iako je osakaćena i na-rušena ljepota njene cjeline, trebalo bi je saču-vati ovakvu kakva jest. Uređenjem okoliša saču-vala bi se bar donekle njezina povijesna vrijed-nost. Pored crkve rastu još četiri lipe, stare su oko 50 godina. Između Malinaca i Radatovića, stotinjak metara od glavne ceste u sjevernom smjeru, sakriven u šumi nalazi se manje znani napušteni zaselak Dvori. Prema narodnoj predaji

Lipa u Pribičkom Strmcu

tu je bila smještena časnička straža Marije Tere-zije, potom feudalno dobro nekog plemića, a po-sljednja obitelj koja je tu živjela bili su Popovići. Uz rub zaseoka stoji vjerojatno najstarija lipa u Žumberku, ima opseg 9 do 10 m. Predaja govori da su je posadili uskoci prilikom svoga doselje-nja u Žumberak. Prema tome mogla bi biti stara malo manje od 500 godina. Ispucano dugim uz-dužnim pukotinama, što od starosti, što od gro-mova, njegovo stablo zastrašujuće izgleda u ovoj pustoši. Zanimljivo je da je njen gornji dio bogat gusto razgrananim visokim krošnjama. Janko Janta Goleš (r. 1928) iz Vukšića, zaseoka neda-leko od Radatovića, priča da je bila još jedna ta-ko stara lipa blizu Malinaca, ali je srušena 1996. prigodom gradnje ceste prema Radatoviću.

Naravno, nisu navedene sve stare lipe koje rastu po Žumberku. Poželjno bi bilo sve te "star-ce" obilježiti i na neki ih način zaštititi, jer neke od njih mogu biti dio žumberačke turističke ponude kao prirodne rijetkosti.

PREDOBIJEMO LI PROSVJETNE DJELATNIKE, OSVOJILI SMO MLADEŽ

TOMISLAV JAGAČIĆ, Varaždin

Govorio sam i pisao, govorit ću i pisati, dok mogu, da su mladi budućnost svakog društva, svake udruge, pa tako i naše planinarske organizacije.

Nailazim i čujem, na primjer, prigovore o planinarskom domu na Ravnoj gori: "Prevelik je, nema one intime koju smo navikli doživjeti u drugim domovima..."

Odbacujem takve prigovore jer nije glavni problem u veličini doma već u odborima naših planinarskih društava koji premalo ili gotovo ništa ne podzimaju da bi privukli mlade. Više se utvrđuju činjenice da nemamo u našim redovima mladih nego da se odvažnije poduzmu napori za pridobivanje najmladih.

Branim se i uzvraćam im: nije zaista problem u veličini planinarskog doma na Ravnoj gori već u našoj nepokretnosti i komociji. Kada bi za Ravnu goru svaka škola samo iz Varaždinske županije popunila jedan autobus u tijeku školske godine, dom bi bio premalen, ali za to mora postojati čvrsta volja onog autoriteta koji učenik vidi u svojem razredniku i prosvjetnom djelatniku.

Što mi radimo da bismo osvojili prosvjetne djelatnike i, uz njihovu pomoć, školsku mladež koja im je povjerena? Poučan može biti moj primjer iz Kutine, gdje sam radio na osnovnoj školi. Kao prosvjetni djelatnik imao sam prednost, koju sam iskoristio za osnivanje planinarskog društva 1953. godine. Uzevši u obzir da su mnogi članovi bili moji učenici, ovo PD "Jelengrad" (koje i danas živi), moglo se mirne duše nazvati Omladinsko PD "Jelengrad". Sve je to bilo moguće samo zato što sam osobno bio zaljubljenik u planine i prirodu. Pada mi na um jedna pedagoška uzrečica: "Ako hoćeš da drugi vide, moraš sam svijetliti." Lako je to prevesti na naš planinarski jezik!

Zašto to naglašavam? Slabe nam koristi od onog prosvjetnog djelatnika koji bi se prihvatio vođenje planinarske skupine učenika bez unutar-njeg poticaja, samo zbog toga što ga je zadužio

Pokretač Tjedna planinarstva u Varaždinu održao je najviše predavanja
Foto: Laszlo Ligeti

ravnatelj, očekujući možda za taj posao čak i novčanu nagradu. To je danas, nažalost, postala praksa. Po dolasku na dužnost u Varaždin u jesen 1956. odmah sam se uključio u upravni odbor PD "Ravna gora" te radi okupljanja i osvajanja mladih za prirodu i planine potaknuo Sletove mladih planinara Hrvatskog zagorja.

Sletovi

Kako se ne bih radovao tome što su ideju Sletova prihvatila zagorska planinarska društva? Naglašavam: Sletove MLADIH planinara. Pretpostavljam sam da će se u svakoj školi, i osnovnoj i srednjoj, naći poneki učitelj, nastavnik, profesor, ako nitko drugi svakako onaj iz zemljopisa, povijesti, prirodopisa ili gimnastike, koji će shvatiti da mu druženje s učenicima izvan nastave, na planinarskim izletima, olakšava i dopunjava rad u nastavi.

Sletovi su pak trebali poslužiti kao svojevrsna smotra svega što smo kao mladi planinari radili u organizaciji našeg Društva tijekom godine.

Vrijednost sletova je i u mobilizaciji društva - domaćina sleta na veću aktivnost.

Sletovi su dobro krenuli. Na njima se okupljalo, štono se veli, i staro i mlado. Održavani su pretežno u mjesecu lipnju, za vrijeme trajanja nastave u školi. Nema zagorskog planinarskog društva koje se nije okušalo kao domaćin u organizaciji sleta i po nekoliko puta. Prvi su organizatori bili Ivančani 9. lipnja 1957. Do sada su održana 43 sleta.

Iz naziva sleta ispali "Mladi"

Na jednom savjetovanju ZPP-a, koji sada prati i bdije nad organizacijom sletova, zaslužni planinarski radnik pok. prof. Tomislav Merlić potužio se na premalo mladih u planinarskim društvima. Nisam tada mogao prešutjeti činjenicu da su iz naziva sleta nestali MLADI. Na plakatu je stajalo "Slet planinara Hrvatskog zagorja (poslije je u naziv uključeno i Međimurje).

Neki su to opravdavali činjenicom kao da će odrasli planinari izbjegavati skupove "mladih" planinara. Upravo suprotno! Seniori-planinari morali bi se baš ugodno osjećati među mladima.

Slet bi trebalo organizirati do polovice mjese-

ca lipnja, svakako prije završetka školske godine, tako da slet bude svojevrsan oproštaj sa školskom godinom. Polazim opet od pretpostavke da je to dan kada će se na okupu naći u prirodi, na organiziranim sportskim susretima i takmičenjima, naši mladi članovi što smo ih okupili, osvojili, oduševili našim kontaktima sa školama, popularnim predavanjima. Kad bi mladi izostali na sletovima, a njihov dolazak ovisi o nama starijima, onda se zaista ne bi moglo govoriti o susretu mladih planinara, pa ni u naslovu pozivnog plakata. Jesenski termin manje odgovara za slet. Ovogodišnji 43. slet, u organizaciji HPD "MIV" (Metalna industrija Varaždin), koji je poslužio i kao proslava 20. obljetnice rada ovog Društva, bio je "ugrožen" iznenadnim produljenjem školskih ferija, tako da mladež nije mogla sudjelovati u Ham-Pokojcu kod Lujčerkove hiže. A i berbe su mnoge odvuikle od sleta, koji je inače bio odlično organiziran. Lipanjski termin preporučujem i za sve ostale regionalne sletove.

Tjedan planinarstva

Druga planinarska akcija koju sam u Varaždinu pokrenuo i koja se udomila nosi naslov

Unutrašnjost "Vagona", skloništa HPD "Dugi vrh" iz Varaždina, svojevrsna je atrakcija

Foto: Laszlo Ligeti

"Tjedan planinarstva". I u ovom slučaju "sjeme je palo na plodno tlo". Ove će godine biti dva nositelja Tjedna planinarstva: HPD "Ravna gora" kao tradicionalni organizator, a drugu se godinu za redom pojavljuje kao organizator i HPD "Dugi vrh". HPD "MIV" uključuje se posljednji dan u tjednu kao organizator "Planinarske noći" u hotelu "Turst" s planinarskim programom. Lako je izračunati da iza 44 "Tjedna planinarstva" stoji u Varaždinu preko 250 planinarsko-turističkih predavanja. Što me je navelo da prije četiri desetljeća predložim Tjedne planinarstva, uvijek u mjesecu prosincu prije Božića?

Želio sam da planinari, koji su u priličnom broju danas "naoružani" fotografskim aparatima, pokažu u okviru izložbe u tijeku tjedna svoje najljepše fotografije s ljetnih pohoda te da uz predavanja s dija pozitivima evociraju svoje doživljaje. U program Tjedna uvijek se poziva jedan planinar-predavač kao gost. U Varaždinu su to redovno Viki Grošel iz Ljubljane i Darko Berljak iz Zagreba.

Zavidam ivanečkim planinarima na njihovim društvenim prostorijama, to treba vidjeti!

PD "Ravna gora" ima velikih briga oko doma na Ravnoj gori, u kojem je uvijek potrebno nešto popraviti i urediti. PD "MIV" ima na brizi planinarski dom u Jablancu. U planinarskom pak skloništu "Vagon", koje pripada PD "Dugi vrh", uvijek se nešto događa. Za to se brine njegov domar D. Đorđević.

Svijetli primjeri

Hrvatska planinarska organizacija stari! Slovenska broji oko 74.000 članova, od čega najviše mladih. U Hrvatskoj nema ni 20.000 organiziranih planinara, a po broju stanovnika smo daleko ispred Slovenije. Točno je da je Slovenija planinska zemlja i da je to važan uvjet za planinarstvo, ali treba naglasiti da Slovenci mnogo više rade u školama na promidžbi planinarstva. Na njihovim je školama čast biti mentor planinarske grupe, a u nas se to više doživljava kao opterećenje i oduzimanje slobodnog vremena. Bez obzira na bolju gospodarsku situaciju u Sloveniji, što je također velika prednost naših susjeda, moramo

više nego do sada ulagati napora za prodor u škole.

Nekoliko rijetkih primjera! U OŠ Šemovec nedaleko od Varaždina, uspješno radi planinarska grupa "Tratinčica", ogranak PD "Dugi vrh". Uspješno i s puno ljubavi vodi ga učiteljica Monika Vorih. Profesorice Karmen Holenda i Mihaela Vrbnjak na VI. OŠ u Varaždinu vode grupu mladih planinara. S njima surađuje afirmirani planinar Zlatko Pap kao voditelj Planinarske škole. Ipak, sve je to premalo za jedan grad u kojem su aktivna tri društva, a osniva se i četvrto (!?).

Nije dovoljno samo žaliti što nemamo mladih, već se treba pitati kakve su naše veze sa školama i kada je neki naš član održao planinarsko predavanje na nekoj školi?

Prije nekoliko godina smo primijetili da bi uz udarni Tjedan planinarstva trebalo organizirati barem po jedno predavanje u siječnju, veljači, ožujku i travnju, a poslije svakog predavanja upriличiti planinarsko druženje. Tako bi se lakše "prebrodila" zima. Varaždinski planinari uvode ovakvu praksu, a HPD "Dugi vrh" se već iskazalo organiziranjem Božićnih planinarskih susreta.

Uza sve poteškoće ide se naprijed

Planinarski pokret u Varaždinu i osnivanje prvog planinarskog društva "Ravna gora" 1919. godine vezano je za prof. Krešimira Filića. Danas uz ovo najstarije društvo, žive i rade još dva: "MIV" i "Dugi vrh", oba stara po 20 godina.

Pomalo nevjerojatno da danas ni jedno od njih nema svoje vlastite prostorije, što svakako otežava rad, jer nema dobrog društvenog rada bez društvenih prostorija! Društva za svoje sastanke unajmljuju tuđe prostorije.

Promidžbeni planinarski ormarić, uvijek osvježavan svježim obavijestima i slikama, ima u strogom središtu grada samo HPD "Dugi vrh", zahvaljujući Draganu Đorđeviću. Nema opravdanja da i druga dva društva ne urede planinarske ormariće. Bilo je o tome razgovora, ali ne i ozbiljnijih pokušaja da sva tri društva zajednički koriste društvenu prostoriju, ali da i zajednički snose najamninu.

Nije li baš čudno kako čovjek, prisutnost svakodnevnim brigama za preživljavanje, zaboravlja kako je on dio prirode? Prirode u kojoj svaka biljka i svaka životinja ima svoje mjesto i svoju ulogu i svaka je neponovljiva i jednako vrijedna. I tako odlučih svoj godišnji odmor provesti družeći se s prirodom.

Već neko vrijeme sanjarih o Telašćici i Kornatima. Kakvi su? Kakav je osjećaj gledati ih onako razbacane po moru? Osjeća li se čovjek doista malim podno stijena i do 160 metara visokih? I još tko zna koliko pitanja prolazilo mi je glavom, dok sam s broda promatrala more, koje je u našim turističkim vodičima opisano kao kristalno čisto. Ali... "No dobro, to je možda samo ovdje uz obalu", misljah, "tamo u parku sigurno je prozirno do dna."

Približavamo se cilju: Park prirode Telašćica. Stijene kao rukom vještog majstora isklesane. Slano jezero poput oaze mira u ovoj ljepoti. Šuma pinija poput staraca otvrdlih na suncu i vjetru. Galebovi, što opojnim kliktom čuvaju svoju plovu riba i tjeraju uljeze - nas.

S Grpaščaka pogled na slano jezero i otoke. Blistaju na suncu poput krune. A tako im je i ime: coronata - kruna, incoronati - okrunjeni.

Ali što je ovo?! Trojica mladića, govorom Dalmatinci, sjede na najljepšim stijenama i bezbrižno uživaju u svojim cigaretama. A mene su uvjerali da je paljenje bilo kakve vatre strogo zabranjeno, da smo ovdje zaštićeni od pušačkih nasilnika i da smo od njih zaštitili barem ovaj djelić prirode i sačuvali ga od stravičnih požara kojima smo bili svjedoci ovih dana. Požarima i nadjudskoj borbi s vatrenom stihijom koja nam grabi sve, prijeteći i naseljima i ljudima i životinjama.

I pogledah prema otocima. Goli su i pusti. Gotovo stravični u svojoj usamljenosti. Nekada su bili zeleni, obrasli šumom. Sredinom prošlog stoljeća zahvatio ih je požar. Vjetar je prenosio iskre s otoka na otok. I tako četrdeset dana. Činilo se da gori more. Vegetacija se nikada nije oporavila. Oporavih se od šoka čim su se začuli zvuci brodskog motora. Nacionalni park Kornati novo je iščekivanje. Ali, gdje je kristalno čisto

more? Gdje su ribice, rakovi i školjke? Gdje su morske trave što lelujaju svoje vlasi na valovima?

Umjesto njih morem plivaju plastične boce i bezbroj opušaka bačenih s brodova. I s mog broda. Opušak za opuškom. Kao da se natječu tko će ih više baciti. I osjetih se nemoćno i jadno.

Spas potražih na Medvednici. U parku prirode. U našoj zajedničkoj oazi zelenila i mira. Jesen kao da je već tu. Kiša lišća šušta mi nad glavom, a izvor pitke vode mami me k sebi. Ali iznenada više nisam bila sigurna jesam li u parku prirode ili na smetlištu. U čudu protrljah oči, ali smeće nije nestalo.

"Posvađali su se", kažu mi, "pa nitko više ne brine o parku." Ali, zar svoje smeće ne nosimo kući?!

Malo dalje pet časnih sestara uživa u branju ciklama. Natječu se koja će ih više ubrati. I to s korijenom. I ponovo osjetih nemoć i bijes.

I pobjegoh na Kamačnik - carstvo sačuvane, netaknute prirode. Pastrve radoznalo plivaju oko mene, vjetar šumori kroz grane, a sunce me miluje toplim zrakama. "Kako je ovdje sve lijepo i čisto". Ali samo što to pomislih, pogled mi ulovi nekoliko bačenih boca od coca-cole, plastične vrećice i poneku konzervu vikend-doručka. Naravno, pažljivo spremljenih uz stijene i kamenje.

Ne mogah se više čuditi. Samo ću citirati jedan odlomak iz novina: "Na Plitvičkim jezerima nema kupanja? Moš si misliti! Plivali smo sve do podno slapova uživajući u vodi koja nas je čarobnom ljepotom i bojom naprosto opčinila (...) Buć u vodu pa makar i medvjedi naplaćivali kazne. Uostalom, ako su po Jezerima mogli plivati Winnetou i Old Shatterhand, valjda možemo i mi." A ja si mislim: Teško nama ako svoje prirodno blago moramo čuvati uz cijenu kazne.

SMEĆE SVUDA OKO NAS

Planinari, zašto svoje smeće ne odnesete u dolinu?

Kamo god dođemo, pa i u najskrovitije kutke naših lijepih planina, svuda smeće oko nas. Uvijek se ponovno i čudim i negodujem i pitam se kakvi to sve ljudi odlaze u prirodu kad im je teško svoju ambalažu ponijeti sa sobom kući. Čuli su oni puno puta o tome, govorimo, objašnjavamo, upozoravamo, molimo, ali uvijek su tu nova neugodna iznenađenja. Ima i starih dugogodišnjih planinara koji, čim što pojede ili popije, traži po domu ili oko njega gdje je kanta za smeće - neka netko drugi misli kud će s tim njegovim smećem. Pa da! Zašto bih ja mislio o tome! Tu je dom i domar i to neka on rješava. Onda s čovjekom pokušate lijepo porazgovarati i objasniti: zar njegovo smeće treba netko drugi zbrinjavati? Protest, neslaganje, ljutnja ili, u najboljem slučaju, šutnja i slijeganje ramena. Poslije vidite kako on/ona uporno naokolo traži, više ne pitajući nikog i ništa, kako da se otarasi svoga smeća odmah tu na licu mjesta. Tako, gotovo, to smo riješili, i sad možemo nesmetano voljeti i diviti se prirodi te opravdano i sa zgražanjem negodovati kad negdje vidimo kakvo smeće.

Kad bismo ove koji dolaze do domova gdje postoje domari i mogli razumjeti, jer oni misle da domar nema drugog posla nego smišljati kud sa smećem što mu ga svi velikodušno ostavljaju, što misli i reći o onim ljubiteljima prirode koji će se zaista potruditi da dođu u najskriveniji zakutak planine, gdje postoji tek kakvo sklonište, i opet nikako ne žele svoje smeće ponijeti sa sobom u dolinu, kući. Pa i zašto bi? Naše planine su divne, osim toga i najbogatije su jamama, možda je dragi Bog i stvorio toliko jama da se mi ovdje tako lako možemo riješiti smeća!

Ostavljala sam na mnogim domovima letke A4 formata s porukom da se smeće nosi u dolinu, ali nisu dugo ostajali tamo, a ni domarima jedna takva poruka nije značila "bog zna kaj". Pa tko će se toga držati? - govorili su oni. Upozoravajte vi ljude, kažem ja, trebalo bi vam biti stalo da ih učite tome, jer oni upravo vama ostavljaju to smeće. Ah, uh, pa kud bih stigao s tim? I

ĐENKA ŠPRALJA, Zagreb

kao da bi to pomoglo!

Sve je to u stilu - tu naprosto ništa ne pomaže i zato ne treba ništa ni učiniti.

Nedavno sam u blizini Kamene galerije u području Stapa, dakle sat i pol od skloništa, našla na stazi krasnu plastičnu kanticu od tri litre. Mirisala je na sok, ne na naftu (uh, ti šumari!) - tko je to tamo ostavio? Taj zaljubljenik prirode koji je obišao ovaj prekrasan hram skulptura, možda se i divio čudesima prirode kojima nas ona obasipa na svakom koraku i, eto, on je zauzvratio ostavio našu civilizacijsku tvorevinu - jednu slatku plastičnu kantu. I kad je dar, nek ne bude mali, neka bude kantica bar od tri litre!

A pored Tatekovog skloništa, lijepo, kako s šika, velika bačva za smeće, uvijek puna, pa iz aviona uočljiv putokaz za smeće u najbližu jamu, kojih tu na sreću ne nedostaje.

Valjda nama koji smo taj dan zadnji došli sa terena i zadnji odlazili sa skloništa, izgleda da je svako društvo koje je prošlo uz sklonište velikodušno nešto ostavilo: tek dvije plastične boce od litru i pol i krasan stakleni demižon od tri litre! Oni to nisu niti u kantu stavili, oni su to zaboravili, onako nestašno, baš na onom mjestu gdje su popili zadnji gutljaj. O zemljo, otvori se, jer ove jame koje si nam posvuda ostavila premale su za svo naše smeće koje ti želimo pokloniti! Kanticu sam ponijela u Zagreb i toliko puta pobirala sa staza pet - ambalažu, ali ono malo svjesnih ljudi ne može pokupiti sve što se po svim mogućim stazama i izvan njih ostavlja. Toga ima čudo.

Planinari, ljubitelji prirode, nemojte samo razmišljati i razglabati po stazama, kaficima i uredima o zaštiti prirode, potrebno je s riječi prijeći na djela jer samo djela govore istinu o nama. Ponesite svoju ambalažu kući, zar je to tako teško? A vi koji ste savjest i tako i radite, nemojte prestati upozoravati ljude, objašnjavati im, govoriti. Ni kritična masa svijesti još nije dovoljna, a kamoli masa djela da bi se situacija počela poboljšavati.

MOBILNA TELEFONIJA U PLANINARSTVU

DARKO BERLJAK, Zagreb

U posljednjih nekoliko godina svjedoci smo tehnološke revolucije pokretnih telefona, ali i neposredni sudionici sve veće uporabe tih digitalnih uređaja, popularno nazvanih - mobitel. Mnogi od nas o tom načinu komuniciranja imaju istovremeno vrlo oprečne stavove. Ne baš sa simpatijom gledamo kako ljudi mašu rukama i govore u tu vrstu telefona hodajući ulicom, ugrožavaju pješake i druge vozače u prometu držeći jednom rukom volan, a drugom telefon, viču u mobitel u bučnim kafićima i restoranima dijeleći svoje osobne probleme sa svim nazočnima ili na koncertima, predavanjima, pa čak i u crkvama uznemiravaju ostale ljude kakofonijom najrazličitijih pozivnih tonova. S druge strane, zadovoljstvo nam je a još više potreba veza mobitelom u slučaju kada nam se pokvari automobil, kada šaljemo ili primamo pozive od članova obitelji, poznanika ili poslovnih partnera, odnosno telefonski biti stalno dostupan gdje god se nalazili.

Hrvatska se trenutno nalazi prilično nisko na europskoj ljestvici broja korisnika, odnosno tek 10% ukupnog stanovništva ima taj uređaj, prema, primjerice, 45% u Sloveniji ili preko 90% u nordijskim zemljama.

Kakva je situacija s mobilnom telefonijom u hrvatskim planinama, odnosno što je važno znati kada se koristite tom tehnologijom bilo gdje u planinama?

Hrvatski planinarski savez trenutno provodi dvije akcije u tom području. U anketnom listu poslanom svim upravljačima planinarskih objekata, jedna od rubrika predviđena je za upisivanje dostupnosti signala pojedine mobilne mreže na određenom planinarskom domu. Druga aktivnost uskoro će se provesti kroz ugovor s Hrvatskim telekomunikacijama i VIP NET-om u obliku korištenja dovoljnog broja test aparata s kojima će naši članovi obići sve planinarske puteve i pe-njačka područja, te zabilježiti postojanje i kvalitetu signala. Nakon toga, izradit će se detaljni zemljovid hrvatskih planina s pokrivenošću i jačinom mobitel signala, koji će planinarima biti koristan ne samo za javljanje

poznatima, već i za poziv u slučaju nesreće, a to će mnogo značiti i Gorskoj službi spašavanja kod njenih akcija.

Dok se taj posao ne završi, ako ih ne znate, slijedi nekoliko savjeta kako upotrebljavati mobitel u planinama.

Signal s kojim se uključujete u mobitel mrežu emitira se tzv. baznih mobitel postaja. One se nalaze većinom u dolinama, iako ih već ima i na nekim planinskim vrhovima. Signal se širi pravocrtno i, posebno u planinama, ima mnogo mjesta koja su u "sjeni", tj na njima nema signala. Na vrhovima planina, druga je priča. S njih se hvataju signali više baznih postaja koje upotrebljavaju istu frekvenciju, te dolazi do njihovog miješanja. Isto se događa, ako ste slučajno letač zmajem ili padobranskim jedrom i nalazite se iznad planina. To se najbolje može opisati na primjeru vrha Vučjaka, odnosno ispred doma na Zavižanu. Na mobitel pokazivaču (displayu) broj crtica jačine signala je velik, a vezu nije moguće uspostaviti ili je kvaliteta zvuka preslaba. Rješenje je da se siđe malo niže: već desetak metara ispod doma uvjeti su idealni za telefoniranje.

U planinama već manja promjena lokacije bitno poboljšava mogućnost uporabe mobitela. Ako je kvaliteta zvuka slaba, treba se pomaknuti s tog mjesta. Signal se odbija, širi po mnoštvu smjerova i stvara valove različite jačine. Ako je signal slab, gotovo je sigurno da će se pomicanjem poboljšati. Još treba znati da radijski signal mijenja kakvoću i zbog vremenskih uvjeta, pogotovo ako ima mnogo snijega ili ako su okolo mokre stijene i kamenje. Jačine signala vrlo se razlikuju u godišnjim dobima, te se događa da se zimi ne može uspostaviti vezu s istog mjesta na kojem ljeti nema poteškoća. Posebno treba upamtiti da je veća vjerojatnost uspostave veza ako zovete nego onda kada ste pozvani. Ako je slab signal a mobitel nosite u džepu ili naprtnjači, dodatno je otežan kontakt i mala je vjerojatnost da će uspjeti poziv prema vama.

Najvažnije što planinari, alpinisti i skijaši, ali i svi ostali mobitelasi moraju znati jest da se u slučaju nesreće zove broj 112 bez ikakvog pred-

broja u bilo kojoj zemlji se nalazili. U GSM tehnologiji broj 112 ima posebno mjesto, te se u mreži, a također i u mobitelu aparatu, ponaša posve drukčije nego ostali brojevi. Ima značajke da ga je nemoguće blokirati, radi i bez sim kartice pa čak ako mobitel nije evidentiran u telefonskoj mreži, može se uključiti i tijekom nekog tekućeg razgovora, besplatan je i nije ograničen na samo jednog operatera (npr. ako imate mobitel za VIP NET mrežu 091, a signal je na tom području dostupan samo od HT-a na brojeve 998 ili 099, bez problema možete pozvati u pomoć). U Hrvatskoj nakon poziva 112 na pokazivaču se ispisuje riječ "EMERGENCY" i automatska sekretarica vas upućuje što dalje trebate raditi. Na pojedinim hrvatskim planinama jači je signal susjednih država i nemojte se začuditi ako nazovete 112 i javi vam se slovenska ili talijanska policija.

Za istu skupinu korisnika vrlo je važno zapamtiti da slanje SMS poruka (srevis kratkih tekstualnih poruka vidljivih na pokazivaču) zahtijeva manju snagu signala nego govor (isto je i kod primitka), te ako je signal slab i govorni poziv ne uspije, šaljite neprestano samo SMS poruke.

Ostale upute o korištenju mobitela pročitajte u knjižici koju ste dobili s aparatom. Posebno je važno da ga predugo ne ostavljate na suncu, prašini i vlažnom prostoru, ne izlažite ga kiši i snijegu. Brinite se o njegovoj anteni, ne zaboravljajte aparat u planinarskom domu ili na nekom vrhu, a dodao bih i to da se dok razgovarate udaljite od ostalih slušatelja. Iako to još nije obuhvaćeno nekim mobitelским bon-onom, nepriстойно je druge opterećivati svojim čavrljanjem.

Još nije detaljnije analizirana uloga mobitela u sigurnosti planinarenja, ali je sigurno da je omogućio brže djelovanje gorske službe spašavanja u slučaju nesreće. No, postoji i druga strana medalje. U Švicarskoj se, primjerice, broj intervencija te službe povećao trostruko otkada postoje mobiteli, jer ponekad planinari i alpinisti zaključče da im je teško ići gore ili dolje, da su iscrpljeni i slično, te uključe mobitel i jave: "Halo, upomoć, spašavajte me!"

Kako bilo, mobitel je nesumnjivo vrlo koristan dio planinarske opreme i sigurno će ga sve više hrvatskih planinara stavljati u svoju na prtnjaču prije izleta, bez obzira na visoke račune krajem mjeseca.

SUTON MASOVNOG PLANINARSTVA?

Ubuduće kvaliteta umjesto kvantitete

Prof. dr. ŽELJKO POLJAK

Uvodnik ovoga broja poziva na javnu raspravu o dugoročnom razvitku hrvatskog planinarstva nudeći tri varijante: restriktivnu, ekspanzivnu i "srednji put". Koristim priliku da svoj glas dam da za restriktivnu varijantu. Eto zašto!

Nekoć su planinari bili sinonim za zaštitnike prirode i društvena elita. Hrvatsko planinsko društvo bila je tada jedna od najuglednijih naših organizacija. Njegovim članom mogla je postati samo osoba provjerenih ljudskih osobina za koju jamče dva člana. Težnja današnjih planinarskih društava za omasovljenjem ima za posljedicu

da se sada planinarskom iskaznicom kiti tko god hoće, čak i antiplaninar. Dovoljno je susresti neki masovni planinarski izlet autobusom pa vidjeti ponašanje "planinara": beru cvijeće, razbacuju po prirodi svoje smeće, opijaju se i prave buku u planinarskom domu svojim tranzistorima ili der-njavom (misleći da pjevaju).

Što nam je činiti da povratimo nekadašnji izgubljeni ugled? Pokušajmo se usporediti s lovcima. Planinari često predbacuju lovcima da uništavaju živi svijet naših planina i tako ga osiromašuju. To nije točno, jer se tako ponašaju

zvjerohradice koji uglavnom nisu članovi lovačkih društava. Štoviše, lovci se brinu za opstanak divljači, ako ni zbog čega drugoga onda zato jer im je to u interesu. Dovoljno je prošetati se nekim lovištem pa vidjeti kako lovci osiguravaju zimsku prehranu divljači postavljanjem sjenika. Članom lovačkog društva ne može postati tko god, s ulice i bez preporuke, kao što se postaje planinar. Članarina je vrlo visoka, bar desetostruko veća od planinarske, što je također neka vrsta filtra kojim se društvo štiti od koristoljubaca. Dalje, za punopravno članstvo i titulu lovca treba imati određen lovački staž i položiti prilično strog ispit. Lovački domovi u našim planinama nisu pristupačni svakom namjerniku nego samo članovima i pozvanim gostima, za razliku od planinarskih kuća kamo često dolazi ljudski šljam radi izživljavanja kakvo nije dopušteno u gradskoj sredini koja je pod nadzorom policije. Zato se lovački domovi i ne populariziraju, do njih ne vode nikakve markacije, a često su zaštićeni ogradom ili im je otežan pristup rampom na cesti. Lovci su u prosjeku građanska elita, ili bar to nastoje biti, u usporedbi s planinarskom masom. I imaju pravo. "Planinar kad vodu pije, cijeli svijet se njemu smije" - ne pjeva se bez razloga na svakom izletu. Došli smo dotle da ima roditelja koji svom djetetu brane upis u planinarsko društvo jer: "Ja svoje dijete ne puštam među one pijance..." Neki bi ugostitelji najradije na ulazu postavili tablu s natpisom "Planinarima ulaz zabranjen" (vidi sliku desno).

Razmislite, je li ikada i jedan član planinarskog društva isključen zato što je u planinarskom domu kršio kućni red pijančevanjem ili puštenjem, zato što je bučnim veseljem poslije 22 sata onemogućavao noćni odmor umornim planinarima ili zato što je brao cvijeće? No, bolje je spriječiti nego liječiti - kaže narodna poslovica, koja se lijepo može primijeniti i na planinarsku organizaciju.

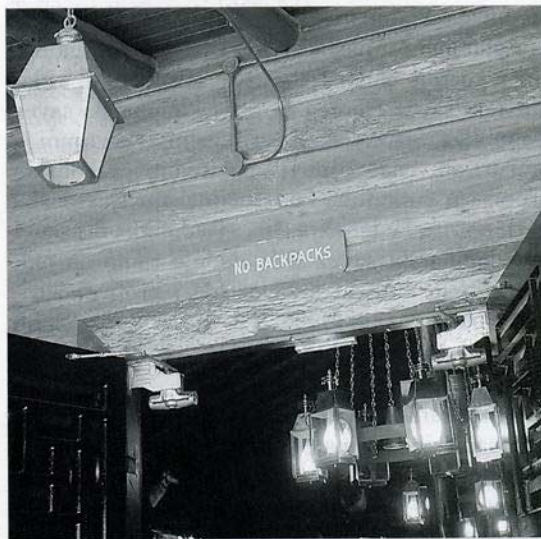
Šačica pravih planinara, možda oko 10% od 18.000 koliko ih u Hrvatskoj posjeduje planinarsku iskaznicu, ispaštaju ni krivi ni dužni zbog one etički i ekološki neodgojene mase koja se hrpimice učlanjuje u naša planinarska društva. Naši planinarski aktivisti pogrešno misle da se ugled društva stječe brojem upisanih članova, po onoj "Navali narode"! Kad bi tako bilo, Hrvatska

akademija znanosti ne bi imala strogo limitiran broj članova nego širom otvorena vrata.

Planinari moraju biti elita vrijedna poštovanja. Riječ elitizam ne zvuči lijepo svačijem uhu, možda zato jer podsjeća na tajkunski, masonski ili aristokratski elitizam, no elitizam duha, znanja i etike, a o tome je ovdje riječ, treba visoko cijeniti.

Međunarodni planinarski savez nije bez razloga prije nekoliko godina objavio nova načela o planinarskoj strategiji. Svrha je tih načela da se sačuva planinska priroda i ugled planinarskih organizacija u svijetu. Načela su gotovo revolucionarna. Kada su bila prvi put objavljena u ovom časopisu, naša su ih planinarska društva većinom s ogorčenjem odbila. Nekima je teško pomiriti se s činjenicom da treba odustati od masovnih izleta u visinska područja, gradnje kuća po planinskim vrhovima, hodanja izvan staze, lutanja po divljini bez nadzora, pa čak i markiranja staza. No ne budemo li i mi uskoro prihvatili ta načela, bar u našim Dinaridima, makar i postupno, izgubit ćemo prije ili poslije komparativnu prednost kojom se sada ponosimo pred Europom: čistom i očuvanom prirodom.

Čuvajmo svoje dragocjenosti od ljudi bez ekoloških navika i od novovijekih vandala, pa makar se oni i planinarskom značkom kitili.

Natpis "Planinarima ulaz zabranjen" nad ulazom u jedan objekt (Grand Canyon NP, SAD) Foto: Dr. Ž. Poljak

HRVATSKI PLANINARI U BiH NEZADOVOLJNI

Pismo planinarskog saveza Herceg-Bosne Međunarodnom savezu planinarskih organizacija (UIAA)

Poštovani gospodine predsjedniče,

Obraćamo Vam se na ovaj način u namjeri da Vas upoznamo sa stvarnim stanjem i činjenicama o planinarskoj organizaciji u Bosni i Hercegovini, i da Vas zamolimo za pomoć.

Prije svega, pozdravljamo Rezoluciju Generalne skupštine Međunarodne planinarske i penjačke unije (UIAA) od 25. rujna 1999. godine, u kojoj su pozvane sve članice UIAA i državna tijela Bosne i Hercegovine da u raznim vidovima pomognu Planinarskom savezu BiH, kao i svim planinarima u BiH u njihovim naporima obnove.

Međutim, moramo Vas upoznati sa činjenicom da Planinarski savez BiH ne predstavlja sve planinare u našoj državi i da pored toga Saveza postoje u BiH još dva saveza i to: Planinarski savez Herceg Bosne i Planinarski savez Republike Srpske, koji su legalni i legitimni, i registrirani na osnovi pozitivnih zakonskih propisa u entitetima koji sačinjavaju Daytonsku BiH, a to su Federacija BiH i Republika Srpska.

Planinarski savez BiH djeluje samo na jednom dijelu entiteta države BiH i broji oko trideset planinarskih klubova. U istom tom entitetu djeluje i Planinarski Savez Herceg Bosne i ima dvanaest klubova.

Planinarski savez BiH odražava za sada interese samo jednog naroda, i to Bošnjaka, i nikako nema multietnički karakter ako se predstavlja i kao što je to u Rezoluciji UIAA od 25. 09. 1999. godine pogrešno naznačeno

Planinarski savez Herceg Bosne i Planinarski savez Republike Srpske, iako zastupaju velik dio

planinarskih klubova, nemaju nikakvih kontakata i uopće nisu zastupljeni u radu i aktivnostima Planinarskog Saveza BiH.

Ne tražimo ukidanje Planinarskog saveza BiH, koji treba da ostane član UIAA, već samo ravnopravnu zastupljenost u UIAA, skupa s Planinarskim Savezom Republike Srpske, s obzirom na to da je naša inicijativa u tom smislu potpuno ignorirana.

Planinarski savez BiH je u samoj BiH nelegalan i nelegitiman, s obzirom na to da na razini države ne postoji zakon na osnovi kojega bi bio registriran, jer su samo entiteti ovlašteni da iz te oblasti donesu odgovarajuće zakone, pa je sasvim jasno da i Planinarski savez BiH mora biti organiziran sukladno važećem zakonu.

Planinarski savez Herceg Bosne zbog iznesenih činjenica odbija da ga takav Planinarski savez BiH zasupa i predstavlja u UIAA, pa Vam upućujemo zahtjev za Vašu konkretnu pomoć i posredovanje u razrješanju ovih aktualnih pitanja.

Gosp. predsjedniče, molimo Vas da sa sadržajem ovog pisma upoznate i sve predstavnike planinarskih saveza na Skupštini UIAA, koji će pravilno sagledati izneseno stanje u planinarskoj organizaciji BiH, i u duhu Daytonskog sporazuma donijeti odgovarajuće zaključke kojima će se konstituirati cjelovita planinarska organizacija u BiH.

Zahvaljujem Vam na razumijevanju i poduzetim mjerama na konstituiranju zajedničkog Planinarskog Saveza BiH, koji bi u UIAA ravnopravno predstavljao i zastupao sva tri konstitu-

tivna naroda i Saveza Bosne i Hercegovine.

Primite naše srdačne pozdrave

Mostar, 30. rujna 2000.

Tajnik:
Miljenko Bošnjak

Predsjednik:
Dražen Pažin

Na ovaj zahtjev Planinarskog saveza Hercegovine odgovorio je I. studenoga generalni tajnik UIAA Robert Leopold pismom u kojem se poziva na član 5. Pravilnika UIAA, a prema kojem se UIAA nema pravo miješati u unutrašnje, nacionalne poslove zemalja članica, pa stoga savjetuje da se poduzmu naponi kako bi se problem riješio na nacionalnoj razini. (Ž. P.)

IN MEMORIAM

Dr. Halid Čaušević

Dana 10. studenoga umro je u Sarajevu, u dubokoj starosti, veliki hrvatski planinar dr. Halid Čaušević, jedan od najvrednijih suradnika našega časopisa. Prvi članak objavio je davne 1959. godien i otada je gotovo svake godine, sve do Domovinskog rata, poslao poneki briljantni prilog. Njegovi su radovi uglavnom obrađivali dvije teme: povijest planinarstva u BiH i sociološki pristup planinarstvu.

Halid je podrijetlom iz ugledne begovske bosanske porodice a smatrao se Hrvatom, jednako kao i njegov otac beg Džemaludin Čaušević, koji je za kraljevske Jugoslavije bio vjerski poglavica bosanskih muslimana. Po struci je bio pravnik, a diplomirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Tom se prilikom učlanio u PD "Zagreb" i ostao mu vjeran i po povratku u Sarajevo. Bio je ne samo izvrstan pisac nego i govornik, tako da su njegove govore u sarajevskim sudnicama bili užitak za slušatelje, pa su ih dolazili slušati mnogi pravnici. Batio se istraživanjem planinarstva u BiH i objavio opsežnu studiju "Razvitak planinarstva u BiH do 1941. godine" (Prilozi za istoriju fizičke kulture u BiH, sv. 8, Sarajevo 1974).

Halid je bio ne samo velik planinarski mislilac nego je svoje misli znao i literarno vrlo dobro izraziti. Evo kako je u jednom od svojih prvih članaka, "Što tražiš u toj planini?" (NP 1961), odgovorio na to pitanje svom suputniku u vlaku vozeći se između Prenja i Čvrstnice: "Ja osobno dajem prednost ljepoti, i to onoj divljoj i stravičnoj ljepoti planine, gdje nema veliki stvaralac. Priroda izgleda kao zločinac i ubojica, jer na svakom koraku podmeće zasjede i provalije, i tako pokušava zaustaviti planinara u njegovu odlučnom hodu. Ovdje u prvom redu nalazim odgovor na pitanje svoga suputnika iz vlaka. Ali to i nije jedini odgovor." Privatno je bio veoma skroman. Unatoč uzastopnim molbama

nikad nije htio osobni publicitet. Na zahtjev uredništva nikada nije poslao svoju biografiju ni fotografiju, tako da ne znamo pouzdano ni datum njegova rođenja. Pokušat ćemo se tom velikom planinaru odužiti bibliografijom njegovih članaka objavljenih u našem časopisu.

IZ BIBLIOGRAFIJE HALIDA ČAUŠEVIĆA

- Marginalije na rubu jedne specijalke, 1959, 60
- Što tražiš u toj planini, 1961, 106
- Na planini Bošnjana Dobrih, 1962, 45
- Misli na cesti rođene, 1962, 68
- Rađanje jednog planinarstva, 1964, 145 i 193
- Planinarske minijature, 1964, 149
- Klek kojeg i planinom zovu, 1965, 107
- Traktat o slapovima, 1966, 241
- Planinarstvo u BiH između dva svjetska rata, 1967, 1979 i 214
- Razočaranja koja to možda i nisu, 1968, 261
- Čovjek i stijena, 1968, 146
- Planinarstvo i socijalni aspekt jedne lamentacije, 1969, 121
- Razvojni putevi planinarstva u BiH, 1976, 33
- Promjene u planinarstvu kao faktor evolucije i kao problem, 1977, 123
- Pothvati slični alpinizmu u prošlosti BiH, 1979, 129
- Raspadanje cjelovitosti planinarstva, 1979, 172
- Neka otuđenja planinarstva u BiH, 1981, 81
- Odjeci jedne gluhe 80-godišnjice, 1982, 269
- Ekstremno skijanje kao simptom "istrošenosti" alpinizma, 1986, 47
- Studija o prvim alpinističkim pothvatima u BiH, 1986, 97
- Profesionalni sport i planinarstvo, 1987, 258
- Traktat o čovjeku koji se penje, 1988, 214
- Ljudskost i svetost podzemlja, 1990, 22
- Planinarstvo i ekologija, 1990, 92

TKO JE ŠTO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

BRANKO BLAŽEVIĆ - U POVODU OSAMDESETOGODIŠNJICE ŽIVOTA

Mjesec rujan u Mrkoplju bio je pun svečanosti. HPD "Bijele stijene" slavilo je 80. godišnjicu osnutka, a poznati planinar Branko Blažević Brana svoj 80. rođendan.

U svečano ukrašenoj dvorani mrkopaljske pilane Brana je, sa svojom vjernom družicom Sekom, dočekivao goste: rođake, mještane, predstavnike općine te prijatelje planinare iz Gorskog kotara, Istre, Zagreba, Splita i Slovenije. Nakon pozdravnog govora domaćina i čestitki uzvanika, donošenja darova, uz obilje ića i pića goste je uveseljavao mrkopaljski tamburaški orkestar, a na harmonici planinar Mauricije iz Zagreba. Očito opet značajan broj od 80 uzvanika, dočekao je uz pjesmu, ples i ugodno druženje jutarnje sate.

Brana je rođen u Mrkoplju 25. rujna 1920. Kao pilanski radnik dočekao je II. svjetski rat, borio se na ratištima Hrvatske i BiH. Nakon rata otvorio je u svojoj rodnoj kući gostionicu. Tadašnja vlast nije dopuštala privatno poduzetništvo, pa se 1969. otisnuo, trbuhom za kruhom, u svijet. U Podgariću je rukovodio u

novoizgrađenom motelu, otvorio vlastitu gostionicu u Kutini i Virovitici, a radni vijek završio kao poslovođa u hotelu na Brodu na Kupi. Od 1983. svoju zasluženu mirovinu uživa u svome domu u Mrkoplju.

Već 1936. vodio je grupu geodeta na Bjelolasicu. Učlanjuje se u podružnicu HPD "Bijele stijene" u Mrkoplju i vodi skupine planinara na Bijele stijene i okolne planine.

Član je inicijativnog odbora PD "Bijele stijene" u studenom 1949. Osnovano je u ožujku 1950., Brana mu je bio prvi predsjednik. U to doba mrkopaljski skijaši imaju vodeće mjesto u Hrvatskoj, pa se uz planinarstvo bavi skijaškim tečajem. Bio je trener i učitelj skijaša te vodio grupe takmičara. Uza sve to bavi se i lovom, te postaje tajnik lovačkog društva "Vepar" u Mrkoplju.

Nakon umirovljenja zov planina budi ponovo u njemu želju za obnovom društva. Tada dolaze planinari iz Zagreba, graditelji skloništa na Bjelolasici, a on im pruža stručnu pomoć pri izgradnji. Potiče mještane na pomoć pri izgradnji, povezuje graditelje s direktorom Šumskog gospodarstva koji dodjeljuje zemljište i gradnju za izgradnju skloništa. Osniva ponovno PD "Bijele stijene" te obnaša dužnosti predsjednika, tajnika i blagajnika. Aktivno radi do kraja Domovinskog rata, a i sada društvu pomaže kao doživotni član Upravnog odbora.

Planina je utkana u njegov život i sve svoje slobodno vrijeme posvećuje njoj. Godine 1950. pohađa planinarsku školu u Velikoj Paklenici pod vodstvom tajnika HPS Slave Brezovečkog i postaje planinarski instruktor. Pohađa tečajeve i škole za markacije i planinarstvo. Obišao je mnoge planine u Hrvatskoj i nekađašnjoj Jugoslaviji, posjetio Karpate u Rumunjskoj i Centralne Alpe. Na Kapelskom putu radio je na izgradnji skloništa na Bjelolasici, Dulibi, Viništu i Okruglici. Sudjelovao je na trasiranju Mrkopaljskog planinarskog puta i održava kao domar, u suradnji sa Šumarijom Mrkopalj, planinarski dom na Jančarici. Planinarski dom "Bijele stijene" u Tuku, povjeren na održavanje njegovom planinarskom društvu danas je, s povoljnim iznajmljivanjem, postao jedan od najuredenijih u Hrvatskoj.

Od mladosti trči na skijama, što mu održava kondiciju tokom zimskog razdoblja. Svake godine, tokom dva desetljeća, trči Maratonsku trku mira u dužini od 7,5 km. Ove godine, sa startnim brojem 80, dobio je kao najstariji sudionik pehar iz kojeg su pili vino mnogi prisutni.

Izreka "Nikad nije kasno" za njega je naročito primjerena. U dubokoj starosti, polučio je osobne visinske rekorde. U dobi od 76 godina, u okviru pohoda riječkih i mrkopaljskih planinara na Mont Blanc, popeo se do visine od 3600 m, a ove je godine bio na Ankogelu (3246 m) u Visokim Turama.

Ovaj krepki starac izaziva divljenje mnogobrojnih prijatelja. Bogato iskustvo i čist gorski zrak jedva da su ostavili trag na njegovom licu. Njegov gostoljubivi dom rado posjećuju planinari iz hrvatske i inozemstva. Vedar i ljubazan domaćin rado svakoga ponudi pićem i jelom, a po potrebi i noćenjem. Posebna soba, s planinarskim, muzičkim i lovačkim izlošcima, pravi je muzej vrijedan posjeta (slika lijevo).

Dragi Brana, želimo ti dobro zdravlje i još mnogo uspješnih godina u tvom bogatom životu.

Mišo Dlouhy

PLANINARSTVO U TISKU

PLANINARSTVO U TISKU

Velebiten broj 33, glasilo PDS "Velebit" iz Zagreba, broj za svibanj 2000, ima 48 stranica i obilježen je, kao i uvijek, alpinističkim i speleološkim priložima. Osobitost ovoga broja: prvenstveni zimski usponi u velebitskom Kozjaku.

Brodski planinar broj 7, za listopad 2000, izašao je također na 48 stranica, u standardnom obliku i bogata sadržaja.

Planinarski zbornik, 3. svezak. Nakon prva dva vrlo uspješna sveska, varaždinski planinar Tomislav Jagačić priprema i treći svezak svoga Zbornika. Sada prikuplja članke i preplate, pa se nadamo da će u tome i uspjeti. Njegova je adresa: Varaždin, Slavenska 19.

Zora Čeko, urednica šibenskog "Glasa Kamenara", objavila je novu knjigu lirike pod naslovom "Pjesme iskustva", i to dvojezično (The poems of Experience).

(ŽP)

Velebiten 33

Zimski smjerovi na Kozjaku

Damir Lacković i Andrej Stroj

SPELEOLOGIJA

PRVENSTVO HRVATSKE U SPELEOLOŠKOJ ORIJENTACIJI

Do sada šest održanih natjecanja u speleološkoj orijentaciji imala su karakter otvorenih klubskih natjecanja SO PDS "Velebit". Odaziv ekipa bio je prilično dobar, pa možemo kazati da interes zaista postoji, a nije nedostajalo ni onoga, športskog natjecateljskog duha. Kako je ove godine SO PDS "Velebit" odustao od organizacije natjecanja, SO HPD "Mosor" došao je na ideju da ga sam organizira i, zašto ne, nazove ga Prvenstvo Hrvatske u speleološkoj orijentaciji. Ono je na neki način to i do sada bilo. Vjerujem da se među različitim interesnim skupinama speleologa u Hrvatskoj, barem u ovom dijelu aktivnosti, može postići suglasnost te ga ubuduće jednom godišnje organizirati uz dvodnevno ili trodnevno (vikend) druženje.

Dakle, HPD "Mosor" - Split organizirao je Prvenstvo Hrvatske u orijentaciji 22. - 24. rujna u Rudelića špilji, selo Cetina, a kao prilog proslavi 75. obljetnice HPD "Mosor".

Pozivi za natjecanje upućeni su svim spel. odsjecima koji djeluju pri Komisiji za spel. HPS, zatim svim članicama HSS, kao i ostalim spel. udrugama. Odazvali su se speleolozi iz Zagreba, Karlovca, Buja, Kaštel Starog, Splita i Dubrovnika, te gosti iz Jamarskog kluba "Bakla" Letuš iz Slovenije. Natjecanje jer svečano otvorio i pozdravio nazočne načelnik Općine Kijevo gosp. Marinko Čavka. Sveukupno je ovoj manifestaciji bilo nazočno oko 50 speleologa iz šest odsjeka i tri društva. Natjecateljsku stazu u špilji, od 10 kontrolnih točaka, dužine oko 1000 m, postavili su Goran Jakelić i Goran Gabrić.

Do spel. taborišta u Cetini moglo se doći osobnim automobilom, a smještaj je bio organiziran u jednoj napuštenoj kući i šatorima. Organizator je uz pomoć sponzora osigurao na dan natjecanja popodnevni ručak (grah i suho meso, te naranče) i večeru, a mnogima će ostati u sjećanju velika logorska vatra uz koju je bilo zajedničke pjesme i šala, na gradelama pečenih srdela, te bijelog i crnog dalmatinskog vina, dugo u noć do ranih jutarnjih nedjeljnih sati. U nedjelju je većina nazočnih posjetila prije odlaska starohrvatsku crkvu Sv. Spasa, te Milaševo vrelo kao najveće i najpoznatije od nekoliko izvora rijeke Cetine.

Naziv Prvenstvo Hrvatske daje ovom natjecanju ipak određenu težinu, pa smo tom prilikom dobili sponzore, kojima se ovom prilikom srdačno zahvaljuje-

mo. Sponzori su bili: Zajednica športskih udruga Split-sko-dalmatinske županije, Poglavarstvo grada Splita, Zajednica tehničke kulture Split, Poglavarstvo općine Kijevo, Hrvatska ratna mornarica, jama Baredine - Poreč, Linde plin - Karlovac, Medika - Split, Brodospplit, Kopiring - Split, Gradska sigurnost - Split, Tehnoplast - Split, Aurum osiguranje - Split, A.D.K. - Sinj i Ocean commerce - Split.

Proглаšenje pobjednika bilo je u ranim večernjim satima subote, kada je pročelnik SO HPD "Mosor" Ivan Marinov za prve tri ekipe u poretku dodijelio pehare, medalje, diplome, te praktične i korisne osobne nagrade (plinske svjetiljke, čuturice, majice itd.), udrugama prvoplasiranih knjige "Kijevo i okolica", a svima ostalima diplome za sudjelovanje.

Postignuti rezultati i poredak ekipe je sljedeći:

1. "Velebit" (Josip Petričević i Ivića Čukušić), SO "Velebit"
2. "Lako ćemo" (Damir Basara i Ana Maradin), SO "Dubovac"
3. "Karlovac" (Neven Bočić i Boris Bukovčak) SD "Karlovac"
4. "Izgubljeni slučaj" (Luka Pavlaković i Una Kaciper), SO "Dubovac"
5. "Ekipa" (Igor Jelinić i Željka Janjanin) SO "Dubovac"
6. "Čečensko ruska veza" (Marin Glušević i Vesna Hrdlička) SO "Mosor"
7. "Kako se zovem" (Danica Ozretić i Sonja Nikolin) SO "Mosor"
8. "Bakla-2" (Ernest Mandelc i Tadej Vlašić), JK "Bakla" Letuš, Slovenija
9. "Mali žuti" (Nela Bosner i Leo Sarajčić), SO "Željezničar"
10. "Čečenska uzdanica" (Siniša Kosmos i Ivana Buklijaš), SO "Mosor"
11. "Gušteri" (Antonio Frua i Špiro Samardžić) SO "Malačka" i "Mosor"
12. "Bakla-1" (Edi Vlašić i Sveto Vangoš) SK "Bakla" Letuš, Slovenija,
13. "Gremlini" (Milan Miljuš i Sandro Šarunić), SO "Mosor"
14. "Leteći medvjedići" (Ivo Kvestić i Norman Bautović), SO "Dubrovnik"
15. "Katakizma" (Elvira Kovač i Nikolina Vuglešić), SO "Dubovac".

(Goran Gabrić)

PLANINARSKKE KUĆE I PUTEVI

PLANINARSKO-SKAUTSKA KUĆA "KORETIČI"

Planinarski klub "Scout" iz Samobora javlja da je njihova kuća "Koretiči" u Žumberkuotvorena svakog vikenda i po dogovoru. Obavijesti na tel. 01/3366787 (Marijan Mužak) i 01/885902 (Rino Balić) ili na adresi: Planinarski klub "Wscout", Samobor, Josipa Komparea 5.

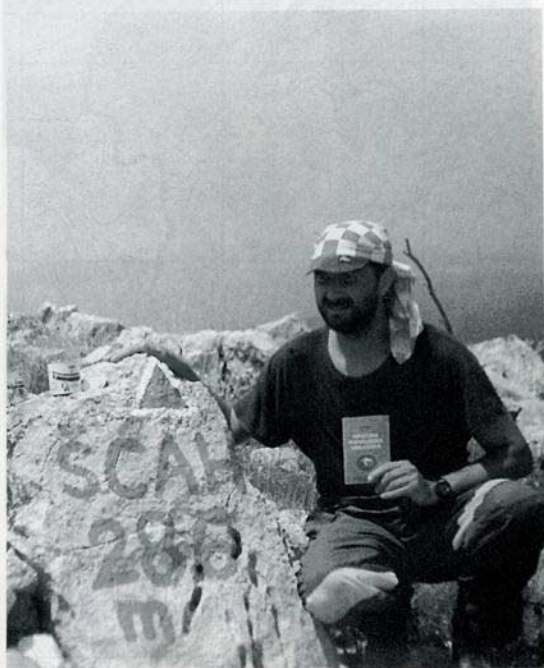
MARKACIJE NA UGLJANU I PAŠMANU

Zagrebački su planinari markirali planinarski put na vrhove otoka Ugljana - Ščah (286 m) i Pašmana - Veliki Bokolj (274 m). Ta dva vrha obuhvaćena su u novoj Hrvatskoj planinarskoj obilaznici i sada se može bez poteškoća na njih popeti. Za sada je dokaz s vrha samo fotografija, a u izradi su kutije s pečatima i upisnim knjigama.

Put na Ščah počinje s magistralne ceste iznad Malog Lukorana kroz zaselak Turkiju, a traje 1,15h.

Put na Veliki Bokolj počinje iznad mjesta Dobropoljana s magistralne ceste, a traje 45 min.

(Nenad Mihaljević)

KURINSKA STAZA

Nekada je južni dio "Riječke transverzale" bio problematičan zbog nedostatka prenočišta. Danas je ta okolnost izmijenjena jer postoji planinarski dom "Vagabundova koliba" (u podnožju Viševice i Zagradskog vrha) i planinarsko sklonište "Kurin".

Ishodište staze je (1) Bribir (145 m), upravno sjedište Općine Vinodolske. Odmah iz središta naselja, gdje je i autobusna postaja, markacija vodi uzbrdo asfaltnom cestom na sjeveroistok. Nakon 30 minuta uspona dolazimo na vrh stijene koja zatvara Vinodol s te strane i naidemo na (2) odvojak za Slipički vidikovac. Vidikovac (446 m) (3) udaljen je 5 min laganog hoda po uređenoj stazi, a vrijedi izdvojiti toliko vremena, jer će nas vizure na Bribir i okolicu, more i otok Krk, te Učku i sjeverni Velebit nagraditi svojom dojmljivošću. Treba se vratiti na raskrižje i produžiti do asfaltno ceste Bribir - Lukovo - Lič, eroziju samo prijeđemo, a zatim, zemljištem izbrazdanim erozijom poput korita nestale rijeke dođemo do makadam-cesta zatvorene rampom (4), sve za 15 minuta.

Po blago ustrmljenoj cesti napredujemo 40 min, sve dok kamenitu podlogu ne zamijeni mekana i zelena mahovina i trava, a onda skrenemo lijevo u široku vuku (5). Sada smo već u sjeni mješovite šume bukve i jele, nakon što smo bili izloženi suncu zbog niskog i srednje visokog raslinja primorske šume.

Vlakom izlazimo na duguljastu zaravan Potočca dol, pa sve njenim rubom uđemo u šumu i skrenemo oštro desno uzbrdo, dok ne izbijemo na stjenovit prijevoj (6) Prag za ukupno 10 min hoda. Za sljedećih 5 min spustimo se u krug dviju brvnara (7), tj. planinarskog skloništa Kurin (830 m). Sklonište je detaljno opisano u knjizi dr. Željka Poljaka "Hrvatske planine", Golden marketing, Zagreb 1998. na stranicama 306/307.

Iz Kurina se stazom spuštamo na makadam-cestu, krenemo po njoj desno i ubrzo skrenemo lijevo u šumovitu udolinu vlakom koja nas dalje vodi do (8) prijevoja na Duševlaku (850 m), za 15 min hoda. S te je točke pregledno područje najviših vrhova: Viševica (1428 m) i troglavi Strilež (1388-1381-1369 m), te Zagradski vrh (1187 m), Treskavac (1081 m) i Gorice (1031 m), koji zatvaraju zaravan Lukovo (760 m).

Nastavljamo skrenuvši lijevo, kroz nisko raslinje,

postupno se spuštajući uskom stazicom divljači u šumovit dio. Pod nogama nam se izmjenjuju slabije ili bolje utabane staze s kratkim nizbrdicama i uzbrdicama, pa nakon takvih 20 min od prijevoja dolazimo do kamenitog gnijezda s desne nam strane. Prodemo kroza nj kao da prelazimo u drugi dio šume. Djeluje, naime, kao granica između dva područja, pa je dobio naziv (9) Straža.

Vijugavim stazicama izbjegavamo previše zahtjevno zemljište, pa se onda spustimo u Kotlove - okruglaste i sjenovite zaravni okružene omahovljenim stijena, položene jedna iznad druge. Iz njih izbjijamo na kamenjar s desne nam strane, prirodno izniveliran i oslobođen pogleda na Lukovo, pa taj dio puta doživljavamo kao šetnju Balustradom. Kada dođemo do dvije kamene gromade, između njih počinje spust do asfaltne ceste (10), na kojoj smo za 15 min od Straže.

Cestu na koti 800 m u predjelu Marin vjetar samo prijedemo (oprez! nepregledan zavoj) i stupamo na široku šumarsku cestu za izvlačenje debala, uspinjući se postupno i priječeći sjeveroistočnu padinu Treskavca. Krećući se sjenom i sigurnom podlogom, bez zvjerranja za markacijama, zaobilazimo duboku uvalu Lug s gustom bukovom šumom koja zimi bude pod dubokim snijegom, te jedva osjetivši dobijamo na nadmorskoj visini. Kada se šumarska cesta izgubi, a mi nastavimo po šumskoj stazi, to znači da smo već na obronku Zagradskog vrha. Izašavši na čistinu krećemo se gornjim rubom šume i za 40 min od Marinog vjetra (asfaltne ceste) dolazimo do raskrižja planinarskih putova za koje je iskorišten osamljen bor (11) - stigli smo na "Riječku transversalu".

I samo raskrižje Bor je zanimljiv vidikovac, ali ako krenemo lijevo - uzbrdicom 30 min do (12) Zagradskog vrha (1187 m), doživjet ćemo pravi i zasluženi vrhunac planinarskog doživljaja. Nizbrdicom, desno od raskrižja Bor, staza nas vodi za 30 min do (13) planinarskog doma "Vagabundova koliba", s posebno izraženim planinarskim ugođajem i ugostiteljskom uslugom, ali i stručno-planinarskim savjetom domara.

PRIJEDLOZI PLANINARSKIH POHODA

Jedan dan: Bribir - 1,40 - Kurin, - 2,00 - Zagradski vrh - 2,30 - Grižane

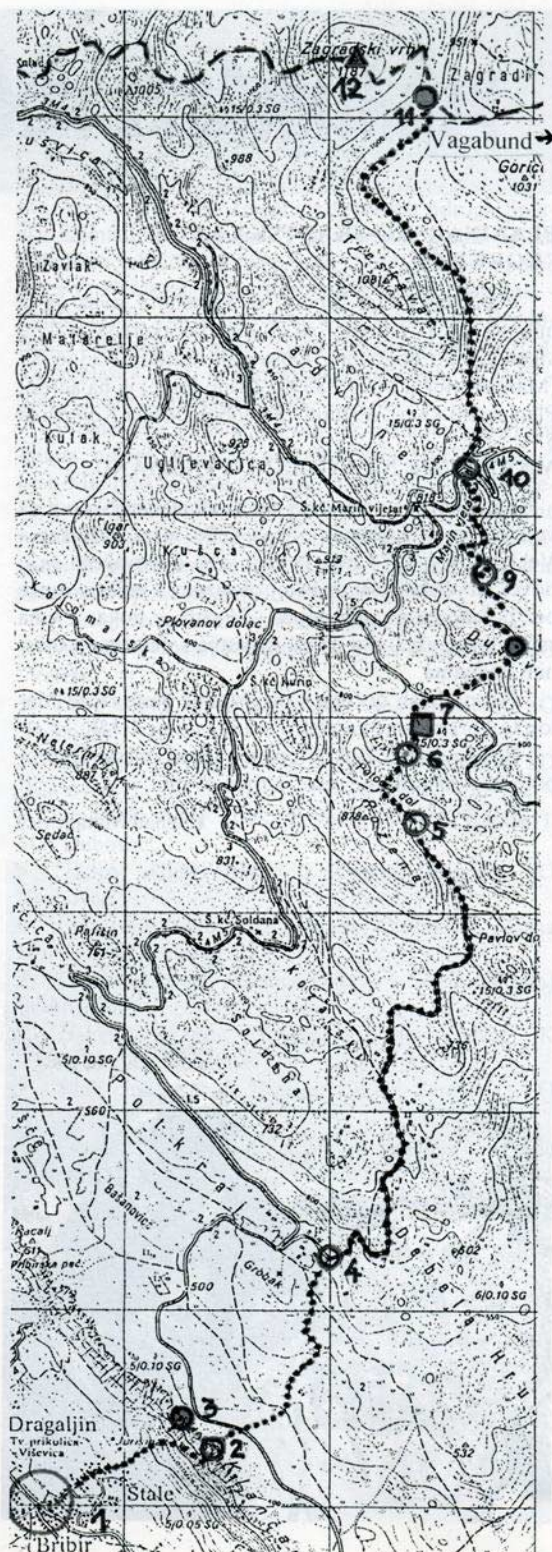
Dva dana: Lič - 3,00 - Viševica - 2,00 - Vagabundova koliba; 2, Vagabundova koliba - 1,00 - Zagradski vrh - 2,00 - Kurin - 1,40 - Bribir

Tri dana: 1. Vrata - 1,45 - Bitorajka:

2. Bitorajka - 0,15 - Bitoraj - 2,30 - Viševica - 2,00 - Vagabundova koliba; 3. Vagabundova koliba - 1,00 - Zagradski vrh - 2,00 - Kurin - 1,40 - Bribir.

OBAVIJESTI

Autobusnu lokalnu vezu između Crikvenice, Novog Vinodolskog, Bribira i Grižana provjeriti na telefonskom broju 051-781333, a za željezničke postaje Lič i Vrata na 051-213333. Obavijesti za planinarski dom na broju 051-248708, 051-242148.

STVOREN JE PLANINARSKI SAVEZ KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Starac Klek ponovo je bitno pridonio daljem razvoju hrvatskog planinarstva. Trogodišnje pripreme planinara Karlovačke županije, da osnuju svoj Savez, urodile su plodom. Unatoč izrazito kišovitom vremenu, 22. listopada osvanuo je ne samo bez kiše, to je bio pravi lijepi planinarski dan. Je li lijepom vremenu pridonio starac Klek ili klečke vještice nije sa sigurnošću utvrđeno. No, možda je tu negdje bila i vila Kosjenka sa svojim čarobnim štapićem, možda Regoč, Tintilinići, tko zna? Ipak, ne dvojimo da je duh hrvatskog Andersena, Ivane Brlić Mažuranić, lebdio u plavetilu ponad Kleka.

Stogodišnjom klečkom stazom toga su se dana uspinjali planinari "Dubovca" i "Martinščaka" iz Karlovca, "Vinice" iz Duge Rese, "Vrlovke" iz Kamanja, planinari Ozlja i dio planinara HPD "Klek" iz Ogulina, domaćina susreta. Dio "Klekovaca" popeo se dan prije do doma da ga svečano uredi i pripremi za svečanost osnivanja Saveza.

Kao nekim čudom, toga su dana na Klek došli planinari iz Opatije, Senja, Zagreba, iz Dalmacije, a bilo je i Slovenaca. Dom je blistao. Vrijedne ruke Đurđe, Mirne, Đurđice, Franje osvijetlale su obraz domaćinu, HPD "Klek". Eto, u takvom se ozračju u domu na Kleku iznjedrio Planinarski savez Karlovačke županije.

Tijekom rada tekao je planinarski, otvoreno, iskreno i djelatno. Jednoglasno su izabrani prvi čelnici Saveza: Vladimir Radej predsjednik, Ivo Pernar tajnik i Ivica Štenta blagajnik. Predstavnik HPS, Dubravko Butala, lijepim se riječima osvrnuo na tijek priprema i uspješno formiranje toliko željenog Saveza.

U daljem radu bilo je još vrlo lijepih prijedloga za buduće djelovanje Saveza. Posebno je hvale vrijedan prijedlog da se pokuša utemeljiti planinarske udruge u Slunju i Vojniću.

Zajednički snimak ispred pročelja doma, a podno bokora četiriju zastava - Republike Hrvatske, Hrvatskog planinarskog saveza, Karlovačke županije i Grada Ogulina, ostat će draga uspomena na taj povijesni i dragi dan.

Zajedničkim ručkom te zatim razgovorima i dogovorima završen je i ručak i skup i planinarski dan.

(Miljenko Pavešić)

STIPI BOŽIĆU GRAND PRIX ZA "DHAULAGIRI EXPRESS"

U slovačkom gradu Popradu, na festivalu filma s temom Planina, sport, avantura, poznati splitski himalajac i snimatelj Stipe Božić je dobio Grand Prix za najbolji film u konkurenciji od 150 filmova. Film govori o solo usponu slovenskog penjača Tomaža Humara kroz 4000 metara visok himalajski zid, južnu stijenu 8167 metara visokog vrha Dhaulagirija u Nepal.

ISPRIKA STANICI GSS OGULIN

U broju 9. objavljen je moj članak "Jedno dežurstvo u domu na Kleku". U jednom dijelu opisao sam postupak Dade i naveo da je on član stanice GSS Ogulin, što nije bilo uputno napisati te se zbog toga ispričavam stanici GSS Ogulin. Miljenko Pavešić

"JOSIPOVOM STAZOM" NA VRH BJELAŠNICE

Po izuzetno lijepom i sunčanom danu članovi PD "Vitez" iz Viteza i PD "Kuk" iz Novog Travnika u

nedjelju 29. listopada popeli su se na najviši vrh Bjelašnice (opervatorij, 2067 m). Unajmljenim autobusom, na pohod je krenulo 42 planinara, te ni ovaj put nisu izostali mladi. Iz osnovnih škola s područja općine Novi Travnik te osnovne škole "Bila" iz Bile Bjelašnicu je pohodilo 18-oro djece, kojima ovo nije prvi uspon.

Na zadovoljstvo svih, po lijepom vremenu i dobro markiranoj stazi, na vrh su se popeli svi sudionici. Nezgodna, padova niti drugih nepriključa nije bilo. Istina, u manje treniranih i s manje kondicije javljao se umor, no to je nestajalo čim bi se pojavio vođa puta Drago Marjanović - Mikas s kakvom dogovodštinom ili šalom. Domaćini koji opslužuju opervatorij, rekli su nam da je ovo najbrojnija grupa poslije rata koja se popela na vrh. "Josipovu stazu" održava, markira i njom upriličava uspone HPD "Bjelašnica 1923" iz Sarajeva, na čijem čelu je istaknuti planinar i dobar poznavatelj planinarstva prof. Tomislav Batinić. Ovu vrlo zahtjevnu stazu savladala su i dva sedamdesetogodišnjaka, što je zapravo kuriozitet. Naime, Ivo Bagara, predsjednik PD "Vitez", i Milovan Todorović dali su ovom usponu draž. I kako to obično biva, ova dva planinara su na samom vrhu za mlade osnovce evocirali svoja sjećanja i govorili mu o svojim pohodima po planinama diljem Europe. Vinko Bošnjak, nastavnik u O.Š. "Bila" i vođa grupe osnovaca, zamolio je planinare da ih i ubuduće po-zivaju na ovakva druženja i uspone.

(Dragan Radeljić)

SAVJETOVANJE ZAGORSKIH PLANINARA

HPD "Beleograd" iz Belca bilo je 8. listopada domaćin jesenskog savjetovanja Planinarskog saveza ZPP-a na kojem su se okupili delegati 18 društava. Oni su upoznati s gradnjom planinarske kuće podno ruševina staroga Belec-grada koja je "pod dekom". Grade je marljivi planinari iz Belca koji još ove godine predviđaju nadograditi spavaonice i postaviti krovšte. Da će to biti omiljeno okupljalište planinara i izletnika u ovom dijelu Hrvatskog zagorja govori i odaziv planinara na savjetovanje održano u nedovršenoj planinarskoj kući. Na savjetovanju su dogovorene zajedničke akcije za idućih nekoliko mjeseci, susreti planinara u Medimurju i na Ravnoj gori te je podržana akcija belečkih planinara na sprečavanju devastacije planine Ivanšćice otvaranjem kamenoloma u neposrednoj blizini Belec-grada. Prihvaćena je i ostavka Jeronima Ferčeka iz Krapine na dužnosti predsjednika ZPP-a, a za novu predsjednicu je izabrana Božica Denona-Bambić iz HPD "Zagreb-Matica" koja se aktivno bavi planinarstvom 30 godina.

(C. Šošarić)

PD "JELINAK" U TRILJU

U prvoj godišnjici postojanja PD "Jelinak" Trilj i povodom zaštitnika grada Trilja Sv. Mihovila organiziran je susret planinara na Kamešnici (Vrh Konj, 1856 m). Na samom vrhu Kamešnice i Žlabini, gdje je domaćin organizirao ručak, sudjelovalo je oko 160 plani-

nara iz Dubrovnika, Imotskog, Zagvozda, Otoka, Sinja, Kaštela ("Malačka"), Splita ("Mosor" i "Marulianus"), Šibenika ("Kamenar" i Sv. Mihovil"), Omiša i djeca od 2. do 8. razreda planinarske sekcije O.Š. "Trilj". Početak uspona je bio u Gornjim Voštanima (Poduba, 900 m), odakle je trebalo na vrh Konj prosječnom planinaru 4 sata hoda novomarkiranom stazom, koja prolazi dvije trećine visokom bukovom šumom. Lijepim vremenom i ručkom na Žlabini, uz planinarske priče i veselje, završen je susret na Kamešnici u kasnim poslijepodnevima. Društvo zahvaljuje svim planinarima koji nisu žalili truda da dođu na Kamešnicu i svojim posjetom dali nam podršku za daljnji rad i suradnju.

(Stjepan Marić)

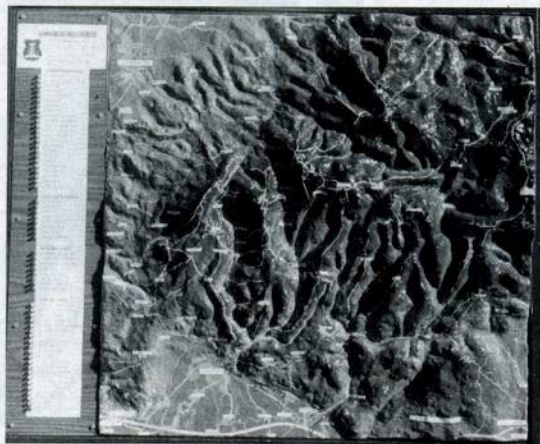
IZLOŽBA PLANINARSKIH RELJEFA ZLATKA TROJANA

Ovih dana održava se u Društvenom domu Hrvatskog planinarskog saveza u Kozarčevoj 22 izložba radova Zlatka Trojana, informatičara po struci, a planinara i ljubitelja prirode po uvjerenju.

Uz redovno planinarenje, on u slobodno vrijeme radi na turističko-planinarsko-informatičkim projektima, koje je sad po prvi puta izložio. Pri tom je surađivao s planinarskim društvima u Zagrebu i Samoboru. Na izložbi se mogu vidjeti reljefi, nacrti i zemljovid Medvednice i Samoborskog gorja, sistematizirani u četiri različita projekta.

Autor želi iz ptičje perspektive prikazati poznata planinarska odredišta kao što su Medvednica i Samoborsko gorje, u tri dimenzije. Do sada je obradio Medvednicu u nekoliko varijanti i Samoborsko gorje. Svi reljefi su načinjeni iz armiranog gipsa, a za osnovicu su uzete planinarsko-turističke karte ing. Zlatka Smerkea.

U reljef su ugrađeni prekidači i LED-diode koji pokazuju položaj pojedinih planinarskih objekata kao što su planinarski domovi, špilje, vodopadi, počeci planinarskih puteva, autobusni terminali, hodočasnički putevi, polja orijentacijskog trčanja itd. Najkomplikira-

nija varijanta sadrži čak 61 mikroprekidač i 135 LED-dioda. Primjena može biti raznolika od edukativ-ne do turističko-informativne.

Radovi su učinjeni uz veliki i dugogodišnji autorov trud. Možda ne bi mogli izdržati strogo profesionalne kriterije, ali za sada ne postoje drugi radovi takve vrste.

Autor se trudio da izradom ovakvih modela potakne razmišljanja u tom smjeru, da bi se našli zajedno ljudi koji žele raditi na takvim projektima te da se učini korak naprijed na tom području. (Ž. Poljak)

PSUNJ SVE PROHODNIJI

U nedjelju, 1. listopada, više od stotine slavonskih planinara okupilo se na Strmcu podno Psunja, najviše slavonske gore. Planinarskim prijateljima iz Nove Gradiške, članovima HPD "Strmac", došli su u goste planinari iz Požege, Slav. Broda, Našica i Orahovice, da obilježe "Svjetski dan pješačenja", ali i nazočuju svečanom otvorenju "Strmačkog planinarskog puta". Većina je unatoč lošem vremenu krenula putem koji vodi od društvenog doma HPD "Strmac" do izvora Bjelovac, zatim do lokaliteta Predol, zatvorivši krug na Strmcu.

Uz zadržavanje na Bjelovcu i Predolu, put se prijeđe za četiri i po sata laganog hoda, uz upozorenje da se ne napušta staza, zbog mogućih mina uokolo, zaostalih iz Domovinskog rata.

Uz trasiranje i markiranje "Strmačkog planinarskog puta" i uređenje izvora Bjelovac, vrijedni novogradiški planinari su tijekom ove godine završili poslove na uređenju društvenog doma, a u okviru projekta obnove "Slavonskog planinarskog puta" obavili važan posao trasiranja i markiranja na dijelu 9 sati duge trase, od Maksimovog hrasta (615 m) na Požeškoj gori, preko Strmca, do Brezovog polja (985 m), najvišeg vrha

Psunja i Slavonije. Trenutno rade na trasiranju i markiranju planinarske staze od Nove Gradiške do Strmca.

Planinari i ljubitelji prorode koji žele posjetiti izletišta Strmac, običi "Strmački planinarski put" ili noćiti u društvenom domu, informacije mogu dobiti na poziv telefonskog broja (035) 362-854 (firma), 364-431 (kuća) - Drago Vrbanić, ili na adresi: HPD "Strmac", pp 5 35000 Nova Gradiška. (Ivan Jakovina)

IZ ŠIBENIKA

Članica Komisije za zaštitu prirode i čelnica Zele-noplave opcije iz Šibenika, gđa Vesna Jurković, javlja o mnogim akcijama članova PD "Kamenar" u Šibeni-ku. Deset članova je zajedno s članovima HPD "Koz-jak" iz Kaštela posjetilo je slovačku kao uvratni posjet. Mnogo se radi i na pošumljavanju goleti. Tako su se 5. studenog tri člana uključila u županijsku akciju pošumljavanja Jelinjaka, a 12. studenoga Promine. U suradnji s PD "Visočica" posjetili su Ličku Plješivicu, Visočicu i Plitvička jezera. Šibenčani se ovih dana sjećaju svoga slavnog sugrađanina, botaničara Roberta Visi-nija u povodu 200-godišnjice njegova rođenja. Na poziv HPD "Strilež" iz Crikvenice bili su na tradicionalnoj berbi gljiva što je Crikveničani priređuju u području Kurina i Zagradskog vrha.

NOVOM ŠETNICOM UZ RJEČINU

Dana 22. listopada, po lijepom i sunčanom vre-menu, održan je 1. pohod planinarsko-izletničkom stazom "Šetnica uz Rječinu". Kolona je krenula od crkve B.D. Marije na Trsat, odnosno s Frankopanskog trga, u 9 sati, nakon prigodnih govora predsjednika PD HPD "Učka" iz Rijeke Ilije Blatančića, predstavnika Grada Rijeke i pročelnika gradske uprave za urbanizam i ekologiju dipl. ing. arh. Milorada Miloševića, načel-

Društveni dom HPD "Strmac" na Strmcu

nika općine Jelenje prof. Branka Juretića, te gvardijana Trsatskog svetišta Serafina Sabola, koji nas je ispratio riječima: Tko prođe tom stazom, uživa u ljepoti Božje prirode i u druženju, štićen bagoslovom Gospe Trsatske.

Prva je postaja bila Žakalj, gdje su na malenom prostoru tri najveća mlina u toku Rječine. Pripremili smo i edukativne materijale, te upoznali pohodnike s poviješću mlinova Žakalj, Matešićeva mlina i mlina Binovsky.

Put nas dalje vodi stazicom uz samu obalu Rječine do mosta Pašac, gdje je pripremljeno osvježenje u organizaciji Grada Rijeke. Posjećujemo branu Grohovo i veliko akumulacijsko jezero Valići. Prolazimo starim selima Drastin, Lukeži, Gospodsko Selo, Ratulje, do Martinovca Sela, gdje je naša druga postaja. Ljubazni domaćin Bruno Kukuljan uvodi nas u svoj mlin na dva kola, jedini koji još radi na cijelom toku Rječine. Svojevrsna je to atrakcija za sve nas da u živo vidimo kako se melje kukuruz i pšenica.

U selu Trnovici ljubazna mještanka Ivanka Valić upozna nas s poviješću mlina Ivana Juretića, a naša planinarka čita tekst o povijesti mlina Ivana Matejčića - Matanova, koji je napisala vlasnikova unuka Nada Baranović-Kukuljan.

Posjećujemo Kukuljane, zadnje selo na toku Rječine, gdje su domaćini, iz Općine Jelenje, pripremili osvježenje.

Konačno, oko 16,30 sati stiže do krajnjeg cilja našeg Prvog pohoda, do izvora Rječine.

Zaista smo uživali u otkrivanju bogatstva pejzažnih posebnosti, od kanjonskih usjeka i pitomih obala, livadnih oaza unutar guste šume, do izvora Rječine u guduri, izvora koji Rijeci znači život.

Na pohodu je sudjelovalo 12 planinarskih društava, i to: PD HPT "Učka" Rijeka, PD "Kamenjak" Rijeka, PD "Obruč" Jelenje, PD "Platak", Rijeka, PD "Torpedo" Rijeka, PD "Strilež" Crikvenica, PD "Pazinka" Pazin, PD "Vršak" Brod Moravice, PD "Tuhobić" Rijeka, "Seniori" Rijeka, PD "Orljak" Opatija, PD "Papuk" Virovitica, Odred izviđača "Primorje" Rijeka, Odred izviđača "3. Maj" Rijeka, "Škola za primijenjenu umjetnost" Rijeka, te izletnici Grada Rijeke, ukupno 285 sudionika

Nakon obilaska izvora Rječine i upoznavanja rada vodocrpilišta, svi se sastaju u selu Kukuljani, gdje u ugodnom i veselom raspoloženju dočekuju četiri autobusa (sponzorstvo Grada Rijeke) koji ih prebacuju do Rijeke.

Pohod se ne bi moglo ostvariti bez sponzora. Spomenimo ih s riječima hvale: Grad Rijeka, Općina Jelenje, Hrvatske vode, Hrvatska vodoprivreda, Turistička zajednica Grada Rijeke, Hrvatske pošte i Hrvatske komunikacije. (Simon Radić i Ilija Blatančić).

GORAN GRANIĆ U KATHMANDUU PRIMIO NAŠE ALPINISTE

Potpredsjednik i zamjenik predsjednika Vlade RH, dr. sc. Goran Granić bio je u službenom državnom posjetu Nepalju od 23. do 25. studenog ove godine. Primljen je kod visokih nepalskih dužnosnika i kod kralja Birendre. Tijekom posjeta tzv. "Mountain Flightom", letio je u blizini himalajskih vrhova i Mount Everest. Zadnjeg dana svog boravka u svojoj službenoj rezidenciji u Kathmanduu zajedno s dr. Zoranom Andrićem, hrvatskim veleposlanikom u Indiji, primio je Darka Berljaka, vođu alpinističke ekspedicije "Hiunchuli 2000" i dr. sc. Dubravka Markovića, liječnika ekspedicije koji su se tih dana vratili iz područja Annapurne, te Tashi Jangbu Šerpu, predsjednika Nepalskog planinarskog saveza (NMA). U dužem srdačnom razgovoru dr. Granić se zanimao za dosadašnje aktivnosti hrvatskih alpinista u Himalaji, način organiziranja ekspedicija, buduće ciljeve i suradnju HPS-a i NMA.

OSNOVAN HRVATSKI HIMALAJSKI KLUB

Nakon povratka s ekspedicije "Hiunchuli 2000", kojom prilikom je u grebenu Tharpu Chuli-Singuchuli ispenjan prvenstveni smjer te obavljeno još nekoliko uspona u području Annapurna Sanctuary, deset članova te ekspedicije održalo je osnivačku skupštinu "Hrvatskog himalajskog kluba" u "Yan & Yetiju", najpoznatijem hotelu u Kathmanduu. Time je ostvarena već duže vrijeme izražena ideja da se u jednom klubu okupe alpinisti i planinari koji su posjetili Himalaju ili se tamo tek spremaju. U Hrvatskoj ima već više od 100 ljudi koji su se penjali ili boravili u području najviših planina na svijetu, te će tako prikupljeno iskustvo koristiti za planiranje i izvedbu budućih akcija u tom području. Za počasnog člana kluba izabran je Tashi Jangbu Šerpa, koji već petnaest godina pomaže našim alpinistima u Nepalju, a i dva puta je bio u Hrvatskoj. On je dopredsjednik Azijske skupine članica UIAA i predsjednik Nepalskog planinarskog saveza, a na osnivačkoj skupštini pozdravio je osnivanje tog kluba.

NARUČITE PLANINARSKI KALENDAR

Hrvatski planinarski savez za 2001. godinu pripremio je atraktivni zidni kalendar pod naslovom "Hrvatske planine i planinarske kuće", kao dio šire akcije vezane uz planinarske objekte u sljedećoj godini. Na svakom listu je po jedan prizor iz hrvatskih planina, a na manjim slikama jedna ili dvije planinarske kuće. Cijena kalendara je 25 kuna (+ poštarina), a sav prihod namijenjen je za obnovu planinarskih objekata. Kalendar se može naručiti u Uredu HPS, tel./fax. 01/48-24-142 i tel. 01/48-23-624

SADRŽAJ 92. GODIŠTA

ČLANCI

Belavić Mirko: Pedeset godina PD "Zavižan" u Senju	297
Berljak Darko: Nastaviti s ekspanzijom	305
Berljak Darko: Mobilna telefonija u planinarstvu	337
Berljak Darko: Hrv. planinarski savez u 1999. g.	3
Berljak Darko: "Ključevi neba"	15
Berljak Darko: Pretplatnici "Hrvatskog planinara"	56
Berljak Darko: sjednica glavnog odbora HPS	65
Berljak Darko: Milenijski cirkus na Everestu	161
Berljak Darko: Dan hrvatskih planinara	176
Berljak Darko: U uredu HPS nikad nije dosadno	223
Berljak Darko: Vječna tema - naši planinarski objekti	274
Bogavčić Dinko: Na vrhu Visokog Atlasa	195
Božičević Srećko: Na Grossglockneru sa Žoharom	311
Božičević Srećko: Zar bi to učinili planinari?	203
Božičević Srećko: Tko se brine za Medvednicu, a tko je puštao?	227
Bruketa Fran: Čovjek koji je gradio Premužićevu stazu	21
Buchberger Milovan: Riješen misterij Everesta star	75
godina, II	10
Čaplar Alan: Na prijelomu stoljeća	309
Čaplar Alan: Gdje su u planinama minska polja?	194
Čepelak Marijan: Penjačke novosti s Velikog Kozjaka	110
Černicki Branko: Iz Zagorja u Prigorje	316
Dobrić Radovan: Podzemno krštenje	108
Farkaš-Topolnik Nives: Uništavaju li šumari Medvednicu?	285
Fischer Darko: S prvim snijegom na Kapovac	38
Fischer Darko: Osječani na Viševici	282
Fliss Mladen: Grintavec - Kočna	287
Gobec Damir: Uspon na Mont Kamerun	143
Grundler Darko: Vile Zatočnice	67
Horvatin Dunja: Pismo sa zapadne strane	313
Horvatin Dunja: Povratak	205
Hrasten Jasen: Mora li baš tako?	141
Huzjak Bernarda: Preko kraljevskoga grada na "Krov Hrvatske"	178
Ivašić Mirjana: Prvi put pod zemljom	77
Jagačić Tomislav: Predobijemo li prosvjetne djelatnike, osvojili smo mladež	332
Jagačić Tomislav: Planinarska hodočašća u slovenske Haloze	36
Jagačić Tomislav: Na Lipu preko "konja"	139

Jagačić Vladimir: Žumberačke lipe	329
Jagačić Vladimir: Uz pjesmu "Stari planinar"	251
Jagačić Vladimir: Žumberačka kronika	256
Jelinić Igor: Tri nedjelje šetnje	246
Kaučić Milan: Kamene krune Papuka	84
Kepić Dragan: Planinarska viđenja pleterničkoga baje	150
Kos Natalija: Moje prvo planinarenje	137
Kristijan Zdenko: Rancerje, a ne Preseka	54
Krivošić Zdravko: Obnoviti stočarske stanove na V. Lubenovcu, II	47
Lario Veronika: Istočno od Medvednice: Moslavina	173
Lario Veronika: Pomrčina	43
Lay Miro: Jedna noć u Lomu	317
Lay Miro: Uz Križku stenu	71
Lay Miro: Na vrhovima Anda	165, 197
Lemić Ana: Srednjim Velebitom uzduž terasa primorske padine	131
Levak Ivan: Nova piramida na Medvednici, Grohot, 492 metra	292
Lišnić Gordana: Biokovo, ljubavi moja	86
Lupoglavac Slavko: Iznad oblaka	73
Majnarić Milan: Izvor Čabranke	109
Majnarić Milan: Frankopanski put	207
Majnarić Milan: "Fajeri" u Gorskom kotaru	284
Marković Dubravko: Mreža Bijelog pauka	249
Marukić Jure: Kompozitor Mario Kinel na Ošrcu	50
Mlinac Matija: Susret starih Velebitaša	8
Nanić Natali: Vojni objekt na Guslici - planinarski dom?	258
Novak Vladimir: "Srednji" put	307
Oštrić Vlatko: Bilješke sa Strahinjčice	319
Oštrić Vlatko: Tako je snimao Vili	48
Oštrić Vlatko: U lavini pod Mojstrovkom	99
Oštrić Vlatko: Nekoliko zapažanja sa Cresa i Lošinja	116
Oštrić Vlatko: Gora na granici	255
Oštrić Vlatko: Škrlečev brijeg, najljepši vidikovac na Medvednici	279
Pavešić Miljenko: Snježne "ralice" na Kleku	19
Pavešić Miljenko: Klek i oko Kleka na razmeđu tisućljeća	40
Pavešić Miljenko: Stotinu godina poslije	130
Pavešić Miljenko: Mala priča s velikog Velebita	209
Pavešić Miljenko: Jedno dežurstvo u domu na Kleku	253

Pavešić Miljenko: Sjećanja na Maglić i oko njega	75
Perharić Božidar: Na Sljeme, na Sljeme	33
Perić Đuro: Stoljeće zadarske speleologije	182
Petričević Smilja: Requiem za Vlački Grad	170
Poljak Željko: Planinarstvo u školskim knjigama	53
Poljak Željko: Dragi moji suradnici	322
Poljak Željko: Suton masovnog planinarstva	338
Poljak Željko: Panos na Velebitu, biser koji propada	153
Poljak Željko: Na "najvišem" vrhu svijeta	79
Poljak Željko: Djed nad Hrvatskom Kostajnicom	88
Poljak Željko: Preminuo dopredsjednik HPS Nikola	
Aleksić	97
Poljak Željko: Nove zablude dr. Ive Velića	122
Poljak Željko: Mt. Kamerun i Atlantida	142
Poljak Željko: Najviši vrhovi županija	179
Željko Poljak: Uz teme ovoga broja	193
Popović Stanko: "Hrvatske šume" uništavaju	
Medvednicu	226
Puharić Ivo: I stariji s guštom u planine	231
Slipac Drago: Planinarska sijela u srednjoj Bosni	105
Smojver Narcis: Velebitom od Oltara do Paklenice	171
Stanić Josip: S turnim skijama na alpske vrhove	103
Strizak Mladen: Ljudevit Rossi	151
Svalina Stanko: "Ivica Plazonić 2000"	296
Šincek Mira: Jezerski čovjek	277
Šipek Željko: Stop masovnom planinarenju	308

Škalec Željko: Mala planinarska škola	7
Špralja Đenka: Smeće svuda oko nas	336
Tomljenović-Madarić Ana: "Prek Slemena v Stubake"	
nekada i sada	106
Trcol Marija: Babrovača - malo mjesto kojeg nema	137
Trdić Zvonko: Stoljetnica Klekovog stubišta	129
Trdić Zvonko: Klečko čudovište	42
Trdić Zvonko: Markiranje puteva na Kleku i posljedice	147
Trdić Zvonko: Ružica	201
Trošelj Mirjana: U predgorju Julijskih Alpa	101
Velić Ivo: Krš ili kras - finale	121
Veterani "Velebita": "Vratit ću se"	208
Vidaković Mladen: Planinarstvo u Novoj Gradiški	259
Vinšćak Tomo: "Ključevi neba" Darka Berljaka	119
Vinšćak Tomo: Dobrovoljnim radom obnovljen krov	
na Bitorajki	293
Zoričić Tomislav: Za 50, u 2000, na 5642,7	241
Žagar ing. Jasna: "Čudesna" Hrvatska	335

Iz HPS:

Državna odlikovanja planinarima	6
Planinarske kuće u Hrvatskoj	212
Hrvatski planinarski adresar	217
Dugoročni razvitak hrvatskog planinarstva	305

VIJESTI I KRAĆI PRILOZI

Planinarstvo u tisku 57, 91, 155, 187, 264, 302, 343	
Planinarske kuće i putevi 1,3455, 184, 233, 262, 300	
Tko je što u hrvatskom planinarstvu 23, 123, 154, 232,	
266, 342	
In memoriam 24, 230, 341	
Speleologija 24, 58, 344	

Zaštita prirode 59, 90, 124	
Obljetnice 25, 60, 149, 180	
Vijesti 27, 63, 92, 125, 157, 188, 235, 267, 295, 302,	
347	
Humor 240	
Kalendar akcija 128, 160	

Planinarski dom "Jankovac" na Papuku

Foto: Ivan Jakovina

PANTONE® COLORS

CHROMOS dd

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS

Printing Ink Factory Samobor - Croatia

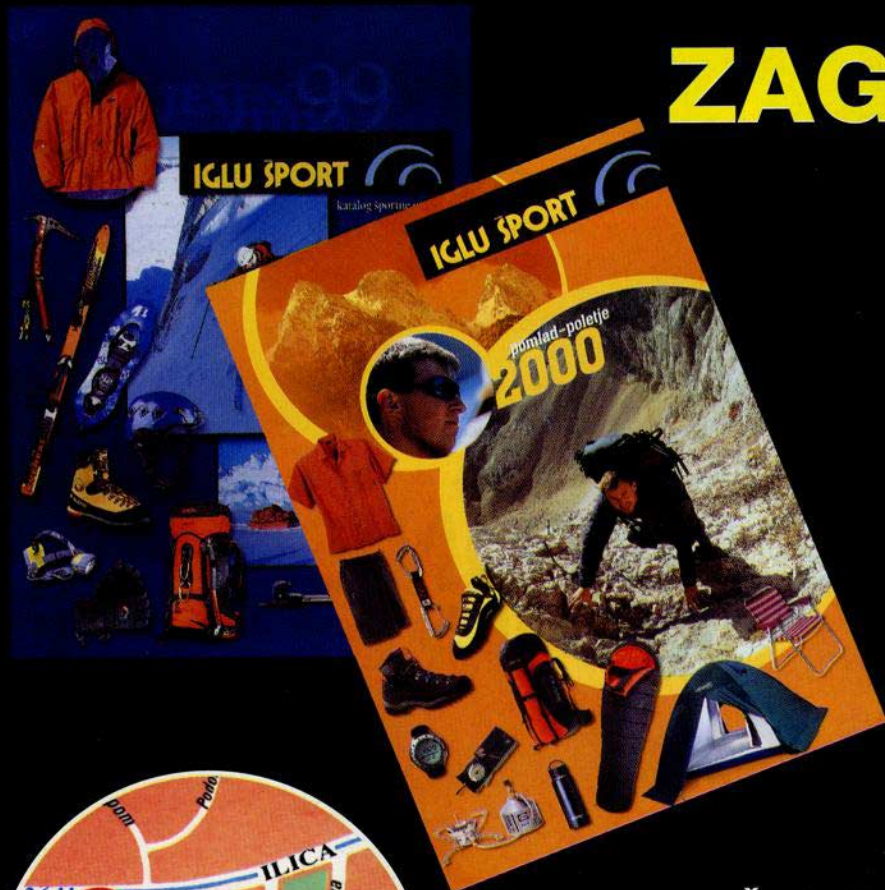
IGLU ŠPORT

CROATIA

oprema za planinarenje,
alpinizam, speleologiju,
kampiranje...

ZAGREB

IGLU ŠPORT d.o.o.

Grahorova 4

tel: 01/ 37 00 434

fax: 01/ 37 77 082

e-mail: boris.cujic@iglusport.hr

<http://www.iglusport.hr>

